

МІСЦЕ ЛОМБАРДІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Ломбард у сучасних умовах відіграє провідну роль у соціально-економічному житті суспільства. Ці установи надають послуги з короткострокового кредитування громадянам, задовольняють відповідні потреби різних верств населення, сприяють підтримці життєвого рівня, зменшують соціальну напругу в країні. Ломбард – це ефективна кредитно-фінансова установа. Щороку послугами ломбардів користуються понад п'ять мільйонів осіб по всьому світу. Через кризу, яка розгортається в Україні, більшість суб'єктів фінансового ринку припиняють свою діяльність, в той час як ломбарди активно розвиваються. Цей вид діяльності приносить власникам ломбардів доволі серйозний фінансовий дохід, а населенню – швидкий і без складної процедури оформлення кредиту спосіб отримати кошти. Сьогодні роль ломбардів у житті українців тільки зростає і це вимагає проведення окремого дослідження тенденцій розвитку ломбардів в сучасних умовах.

Ломбарди виникли досить давно і розвивалися паралельно з банківськими установами. Діяльність ломбардів із надання кредитів є одним із найдавніших видів кредитування населення. Місцем зародження ломбардних відносин вважають Ломбардію – область північної Італії, де в XIII ст. виникли банківські контори, що видавали позику під заставу. З XV століття ломбарди поширилися по всій Італії та надавали позики під заставу особистих речей. В Україні перший ломбард з'явився наприкінці XVIII століття і видавав позики під заставу срібних і золотих речей.

Ломбард — небанківська фінансова установа, виключними видами діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під проценти та надання супутніх послуг ломбарду. [1 Про порядок надання фінансових послуг ломбардами]

Ломбард є бізнесом із високим рівнем рентабельності (30-40%). Інвестиції в даний вид діяльності окупуються досить швидко – протягом двох-чотирьох років. Ризик неповнення кредитних коштів зведений до мінімуму, адже гроші видаються тільки під заставу і на суму від 50% до 90% її оціночної вартості.

Сьогодні діяльність ломбардів не має чітко окресленого нормативно-правового поля і регулюється великою кількістю нормативно-правових актів, які через недостатню правову визначеність певних норм здійснюють негативний вплив на розвиток ломбардної діяльності в Україні.

Проект Закону України «Про ломбарди і ломбардну діяльність» (затверджений ще в 2008 році) є однією з основних ланок розвитку і удосконалення фінансової системи держави і покликаний впорядковувати і контролювати діяльність ломбардів, встановлювати вимоги до приміщень і кваліфікації співробітників ломбарду. У процесі своєї діяльності ломбарди можуть надавати фінансові (надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів; надання фінансових кредитів) та супутні (оцінка заставленого майна відповідно до чинного законодавства та (або) умов договору; надання посередницьких послуг зі страхування предметів застави на підставі агентського договору зі страховою компанією; реалізація заставленого майна відповідно до чинного законодавства та (або) умов договору) послуги в процесі здійснення фінансового кредитування. Крім того, ломбарди також можуть надавати супутні не фінансові послуги, до яких належить скупка дорогоцінних металів, виробів з них, дорогоцінного каміння, зберігання цінностей тощо. Ломбардам забороняється будь-яка інша господарська діяльність. [2 Власенко Н.О., Миськова Т.О.: Сучасний стан діяльності ломбардів в Україні].

Популярність ломбардів в Україні зростає досить швидкими темпами. У Державному реєстрі фінансових установ станом на 31.03.17 року налічувалося: 798 фінансових компаній (з урахуванням 123-х інших кредитних установ), 205 юридичних осіб (лізингодавців), 458 ломбардів. Наведені дані свідчать про те, що ломбарди посіли чільне місце на фінансовому ринку України. Кількість ломбардів у 2017 р. на 20 установ (або на 6,2 %) менша порівняно з відповідною датою 2016 р. (станом на 31.03.2016 – 478 ломбардів). На початку 2018 року експерти визначили рейтинг топ-10 найуспішніших ломбардів України. Серед них: «Комод», «Експерт», «Скарбниця», «Благо», «Золотий», «Любий друже», «Чесний», «Діамантовий», «Надія», «Каштан 2000». [3 Фінансово-інформаційний портал maanimo.com]

У 2017 році на ринку ломбардних послуг спостерігається зростання загальних обсягів кредитування. Такі показники, як сума наданих фінансових кредитів під заставу та сума погашених фінансових кредитів, збільшились на 375,7 млн.грн (або на 10,2%) та 490,5 млн.грн (або на 14,1 %) відповідно, а кількість наданих фінансових кредитів під заставу збільшились на 153,5 млн.грн (або на 5,5 %). Показник кількості договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу збільшився на 53,9 тис.штук (або на 21,5%). Середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами ломбардів за I квартал 2017 року становить 183,0% (I квартал 2016 року – 179,0%). Це пояснюється тим, що комерційні банки зменшують обсяги кредитування населення та малого бізнесу і через це фізичні особи змушені звертатись до ломбардів.

Важливим показником, який характеризує ринок послуг ломбардів, є показник їх фінансового стану. Обсяг активів ломбардів виріс на 768,9 млн. грн. (або на 30,4 %) порівняно з аналогічним періодом минулого року та станом на 31.03.17 року становить 3298,1 млн.грн. Власний капітал ломбардів становить 1433,3 млн.грн, що на 305,1 млн.грн (або на 27,0 %) більше ніж за аналогічний період минулого року. Станом на 31.03.17 року нерозподілений прибуток становить 400,4 млн.грн, порівняно з відповідним періодом минулого року він збільшився на 101,1 млн.грн (або на 33,8 %). Обсяг дебіторської заборгованості станом на 31.03.17 року збільшився до 2698,6 млн.грн (або на 28,2 %) порівняно з відповідною датою минулого року. Станом на 31.03.17 року статутний капітал зріс на 153,8 млн.грн (або на 14,2 %), в той час як резервний капітал зменшився на 5,2 млн.грн (або на 12,7 %) порівняно з аналогічною датою в 2016 році, коли обидва показники зросли і становили 1050,9 та 40,8 млн.грн. (або 28,6 % та 113,6 % відповідно). Територіально ломбарди

розташовані нерівномірно. Так, у Дніпропетровській області знаходиться більше 25 % усіх ломбардів. У Житомирській області зареєстровано всього 3 ломбарди. Один з них зареєстрований у м.Житомир, другий у м.Коростень, а третій – у м.Радомишль. По місту Житомир налічується 26 відділень ломбардів. Інші 38% розташовані у Харківській, Донецькій, Одеській, Луганській, Запорізькій областях та у місті Києві. В інших регіонах їх кількість не перевищує 9. Такий розподіл пояснюється тим, що більшість клієнтів ломбардів – жителі великих міст. [Ісхакова О.М., Махова Н.І., Шаповал І.С.: Розвиток ломбардів в Україні]

Структура наданих ломбардами кредитів за видами застави. За I квартал 2017 року структура наданих фінансових кредитів у цілому не змінилася. Водночас, при загальному зменшенні обсягів кредитування (10,2 %) дещо змінилась питома вага фінансових кредитів, виданих під вироби з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння (з 80,6 % до 79,4 %), побутової техніки (з 19,1 % до 20,3 %).

Ломбарди обирають для застави найбільш ліквідне майно. В обсязі наданих фінансових кредитів за видами застави найбільшу питому вагу займають фінансові кредити під заставу виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння – 3 226,0 млн. грн (або 79,4 %). Порівняно з 31.03.2016 даний показник збільшився на 8,5 % від загального обсягу виданих кредитів. Фінансові кредити видані під заставу побутової техніки за I квартал 2017 року збільшились на 119,1 млн. грн (або на 16,9%) порівняно з відповідним періодом I кварталу 2016 року. Обсяг фінансових кредитів під заставу автомобілів зменшився на 1,5 млн. грн. (або на 38,5 %), обсяг фінансових кредитів під заставу нерухомості також продемонстрував зменшення на 1,0 млн. грн. (або на 62,5 %). [5 Річні звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2015–2017 роки]

Сьогодні реальний та фінансовий сектори національної економіки демонструють негативні тенденції розвитку. Хоча, на кінець 2017 року рівень доходів населення дещо підвищився (на 2,1%), але цього недостатньо щоб вирівняти ситуацію на фінансовому ринку. Проте навіть в умовах кризи зростає попит на ломбардні послуги, а це означає, що кредитування фізичних осіб і малого бізнесу досі знаходиться на низькому рівні. Також спостерігаються тенденції доволі високого рівня закредитованості населення, а також припинення своєї діяльності кредитними спілками. Через це ломбарди є чи не єдиним виходом для населення, щоб отримати позичку.

Варто також відмітити те, що ломбарди ще як мінімум декілька років залишаться основним джерелом кредитування для населення та малого бізнесу.

Перевагами ломбардного кредитування є: отримати гроші можна швидко і без додаткових документів; кредитна історія не впливає на рішення про кредитування ломбардом; діють знижки та індивідуальні тарифи для постійних клієнтів; після закінчення терміну договору можна його продовжити; погасити кредит можна в кінці терміну або частинами протягом строку використання.

Недоліки ломбардного кредитування: чимала переплата за кредит; штрафи, які нараховують за прострочення погашення кредиту; ломбард може продати заставні предмети, про що можуть навіть не повідомити позичальника.

Однак не слід забувати про те, що існують реальні проблеми на ринку ломбардного кредитування: недосконалість нормативно-правової бази у сфері регулювання ломбардної діяльності в Україні (відсутність прийнятого профільного Закону України «Про ломбарди і ломбардну діяльність» та регулювання діяльності тимчасовим положенням «Про порядок надання фінансових послуг ломбардами» та Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг»); обмеженість відкритості та розкриття інформації щодо вартості кредиту та супутніх послуг (наприклад, оцінка та реалізація заставленого майна відповідно до умов договору); недовіра до ломбардів як фінансово-кредитних установ з боку населення, що, більшою мірою пов'язано з непрозорістю діяльності значної частки даних фінансово-кредитних установ на ринку фінансових послуг (одноосібна зміна процентної ставки за користування запозиченими у ломбарду коштами після підписання договору); недосконалість системи страхування заставленого майна (так, наприклад, відсутність обов'язкової вимоги щодо страхування заставленого майна збільшує ризик його безповоротної втрати);

З огляду на вище зазначене, подальша концепція ефективного функціонування та розвитку ринку ломбардного кредитування в Україні повинна передбачати: комплексні зміни в роботі вітчизняного ринку небанківських фінансових послуг, в тому числі за рахунок удосконалення законодавчої бази шляхом прийняття Закону України «Про ломбарди та ломбардну діяльність», що дозволить: створити ефективну систему регулювання ломбардної діяльності в Україні; закріпити необхідні правові механізми реалізації ломбардами своїх прав та обов'язків; забезпечить правове регулювання ринку ломбардних послуг на державному рівні; сформувані надійні механізми захисту заставленого майна клієнтів ломбардних установ; створити дієву систему захисту прав споживачів фінансових послуг ломбардів.

На сучасному етапі розвитку національної економіки, ломбарди як учасники ринку фінансових послуг посилили свою діяльність, тим самим створивши конкуренцію банкам та кредитним спілкам у сфері кредитування населення та малого бізнесу. Проте, не зважаючи на позитивні тенденції розвитку ломбардного кредитування, та утвердження цих установ на фінансовому ринку України, діяльність ломбардів безпосередньо пов'язана з низкою проблем, що потребують комплексного підходу до їх вирішення з метою подальшого вдосконалення функціонування цих установ.

Доманчук А.І., аспірант
Науковий керівник – Н.Г. Виговська, проф., д.е.н.
Житомирський державний технологічний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Страхування як сфера специфічних економічних відносин функціонує у фінансовій системі, головним чином, через ланку децентралізованих фінансів. Принцип акумулювання і розподілу значних грошових потоків зумовлює склад і структуру капіталу страховика. Фінансові ресурси страхових компаній є, по суті, залученим капіталом, який певний час становить сукупність тимчасово вільних коштів страховика. Тому страхові компанії відіграють важливу роль в економічно-соціальному розвитку країни.

В науковій літературі немає єдиного підходу щодо визначення фінансів страхової організації, що відображає сутність та специфіку даної категорії. Як правило, в наукових джерелах розглядаються фінансові ресурси, фінансові результати, грошові потоки страхових організацій, проте поняття сутності фінансів нівелюється або використовується визначення фінансів підприємств. Науковці, які досліджували цю категорію, не повною мірою визначають специфіку страхової діяльності і тлумачать поняття «фінанси страхових компаній» як систему фінансових або грошових відносин, що виникає в процесі формування власного капіталу, цільових фондів грошових коштів, їх розподілу і використання. Необхідно зазначити, що фінанси є частиною грошових відносин, однак не будь-які грошові відносини виражають фінансові відносини, тому вважаємо недоцільним трактування «систему фінансових або грошових відносин ...». Крім того, в сучасних умовах страхування виходить за межі фінансових відносин, набуваючи своїх специфічних рис і особливостей. Так, фінанси страхових компаній – це, перш за все, грошові відносини, що виникають в процесі їх діяльності з надання страхового захисту. Страховик формує і використовує власний капітал і кошти страхового фонду для покриття збитків страхувальника та фінансування власних витрат організації страхової справи.

Специфічні фінансові відносини страховика зумовлені відмінними особливостями організації грошового обороту. Страхові компанії в основі своєї операційної діяльності першочергово залучають грошові ресурси і лише під час реалізації страхового випадку здійснюють витрати – виконують зобов'язання перед страхувальником, на відміну від підприємств виробничої сфери, які формують витрати, а їх відшкодування відбувається після реалізації виготовлених товарів. Тому страхові компанії належать до підприємств галузей сфери нематеріального виробництва – в процесі кругообігу капіталу страхової організації відсутня стадія виробництва, як наслідок, капітал протягом всього кругообігу має лише грошову форму. Важливим є те, що страхові платежі підлягають сплаті авансом на початку кожного періоду, охопленого страховим полісом, а виплата відбувається протягом певного часу після настання страхового випадку, у зв'язку з чим страхові компанії мають тимчасово вільні грошові кошти.

Фінансам страхової компанії притаманні ознаки, що властиві фінансам як економічній категорії, але в той же час мета функціонування страхової організації і специфіка страхової діяльності забезпечують індивідуальність відносин. Істотною частиною фінансових відносин страхових організацій регламентована законодавством та нормативними актами, а саме: розмір і порядок формування статутного та резервного капіталу; порядок формування і розміщення страхових резервів, вимоги до фінансової стійкості і платоспроможності та ряд інших аспектів.

З урахуванням перерахованих особливостей можна зробити висновок, що фінанси страхової компанії представляють собою грошові відносини, що виникають в процесі формування та використання власних та залучених фінансових ресурсів, з метою реалізації місії страхової компанії і забезпечення її фінансової стійкості та платоспроможності. Основою стабільного розвитку страхової компанії є фінансова стійкість, тобто стан фінансових ресурсів, при якому компанія здатна забезпечити безумовне виконання прийнятих страхових зобов'язань і подальшу ефективну реалізацію страхових послуг.

Бовсунівська В.О., магістрант, 2 курс, гр. ФБСМ-1, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. І.В. Литвинчук
Житомирський державний технологічний університет

БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіонів України значною мірою залежить від ефективного застосування відповідних інструментів реалізації бюджетної політики, серед яких центральне місце займає бюджетний механізм. За його допомогою здійснюється розподіл та перерозподіл у просторі і часі створеної вартості, уможливується забезпечення виробництва неринкових соціальних благ на всій території держави, реалізуються інвестиційні проекти тощо.

Бюджетний механізм має забезпечити можливість виконання державою покладених на неї функцій за допомогою управління бюджетними коштами. Вважаємо, що під бюджетним механізмом соціально-економічного розвитку регіонів доцільно розуміти сукупність методів, інструментів та важелів, що в результаті прийняття управлінських рішень реалізуються в процесі формування та використання централізованих грошових ресурсів місцевої громади відповідного регіону задля виконання завдань регіональної соціально-економічної політики.

Бюджетний механізм місцевих фінансів та бюджетний механізм соціально-економічного розвитку регіону співвідносяться як часткове і ціле. Якщо в першому випадку увага акцентується на виконанні певних адміністративних дій, що носять розпорядчо-технічний характер, то у другому випадку – на здатність бюджетного механізму значно впливати на розвиток соціальної та економічної сфер регіону.

Основним елементом бюджетного механізму соціально-економічного розвитку регіону є сукупність місцевих бюджетів (для області) або місцевий бюджет (для місцевої громади). Місцевий бюджет, будучи максимально наближеним до відповідної громади (населення, що проживає на певній території), може і повинен якомога повніше враховувати реальні потреби цієї громади у виробництві і споживанні певних неринкових (суспільних) благ. Відтак, місцевий бюджет може надати соціально-економічному розвитку відповідного регіону (адміністративно-територіальної одиниці) необхідного динамізму, враховуючи фактичний стан промислового потенціалу, структури виробництва, наявні екологічні, технологічні та інфраструктурні обмеження, необхідність підтримки окремих секторів або верств населення.

Місцеві (регіональні) бюджети формуються та реалізуються в рамках задекларованої бюджетної політики. Відповідно, бюджетна політика реалізується через бюджетний механізм. На місцевому рівні бюджетний механізм, виступаючи особливою технологією системи державного управління, має спрямовуватися на формування і реалізацію раціональної бюджетної політики, а також враховувати наявні можливості використання певних заходів бюджетного регулювання.

Кожний із видів бюджетного механізму має у своєму арсеналі набір відповідних методів, інструментів та важелів. В економічній літературі, окрім перелічених, до структурних елементів бюджетного механізму відносять ще форми, стимули та санкції. При цьому слід зазначити, що єдиного підходу до їх визначення немає.

Основними методами бюджетного механізму соціально-економічного розвитку регіону є бюджетне планування, прогнозування, програмування, оподаткування, бюджетне нормування, бюджетне фінансування, бюджетний контроль, бюджетне кредитування, бюджетна звітність. До спеціальних методів та інструментів бюджетного механізму соціально-економічного розвитку пропонуємо відносити ті методи та інструменти, які здійснюють прямий вплив на соціально-економічний розвиток регіону, а саме: бюджетне інвестування, надання державних трансфертів на розвиток відповідного регіону та фінансування угод щодо регіонального розвитку.

Серед загальних інструментів варто відмітити такі як: розпис місцевого бюджету, кошторис, проект місцевого бюджету, бюджетний запит, бюджетні програми місцевого рівня, бюджетне асигнування, бюджетне призначення, бюджетні резерви, бюджетні доходи, в т.ч. податки і збори, неподаткові платежі, доходи від операцій з капіталом та міжбюджетні трансферти (дотації, субвенції), державні позики, витрати бюджетів, в тому числі їх видатки, а також аудит та інспектування.

Кожен із бюджетних інструментів має у своєму арсеналі низку важелів, які виступають допоміжною ланкою впливу на соціально-економічний розвиток регіонів та країни загалом і є одночасно важелями бюджетного механізму. Так, наприклад, бюджетні ліміти та бюджетні нормативи, на нашу думку, слід відносити до важелів бюджетного механізму, як і ставки податків і зборів, ставки заробітної плати, проценти по державних позиках, тощо. Основні важелі регіональної бюджетної політики, за допомогою яких може здійснюватися вплив на соціально-економічний розвиток регіону, – це місцеві податки та система міжбюджетних трансфертів.

Окрім зазначених, досить дієвими важелями є стимули та санкції, які відіграють специфічну роль у бюджетному механізмі як держави загалом так і соціально-економічного розвитку регіону. Зокрема бюджетні відіграють важливу роль у забезпеченні належного рівня організації бюджетного процесу на всіх його стадіях. Наведений перелік методів, інструментів та важелів бюджетного механізму соціально-економічного розвитку регіону не є вичерпним і може удосконалюватись чи доповнюватись.

Бугайчук Р.Я., студ., 3 курс, гр.ФК-23, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. М.М. Александрова
Житомирський державний технологічний університет

BIG DATA – “ВЕЛИКІ ДАНІ” В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

За умов життя в епоху інтернету та інформаційного вибуху, коли дані поступають з усіх кінців світу в необмежених кількостях використання Big Data набуває популярності. Тепер при веденні бізнесу недостатньо стежити та вести звіт про продані товари або надані послуги. Потрібно приймати до уваги практично всі аспекти бізнесу. Емоційні рішення на підставі особистих поглядів, не підкріплені даними, можуть нанести шкоду компанії. Дані завжди об'єктивні, тому допомагають мислити раціонально та ефективно. Дані також можна успішно використовувати для підвищення рентабельності компанії та розробки стратегії її розвитку.

Ідеальним середовищем для Big Data є не ізольована система, комплекс систем, кожна з яких виконує власні завдання і легко інтегрується з іншими. Те, що зараз називається Big Data – це явище якісного переходу в бізнесі, коли кількість накопичених даних дозволяє отримувати нові знання з зібраної інформації.

Отримання знань із зібраної інформації – процес давно відомий і сам по собі ще не є Big Data. Це стосується саме якості отримуваних знань. Уже кілька років поспіль обсяг накопиченої інформації зростає та їх аналіз займає більше часу та сил.

Big Data використовується в багатьох сферах:

- Лікарні аналізують дані, щоб спрогнозувати ймовірність рецидиву у пацієнтів. Це актуально у зв'язку з проведенням медичної реформи в Україні.
- Ресторани використовують дані про вологість і температуру в маркетингових цілях, щоб визначити, як погодні умови впливають на переваги відвідувачів.
- На Філіппінах Big Data використовують для оптимізації збору податків.
- В Індії Big Data використовують для виявлення нелегального імпорту.
- В футболі Big Data активно використовується в сфері аналізу малюнку гри футбольних команд для знаходження протидії тактиці усієї команди або для “закриття” конкретного футболіста.
- Компанія Toyota шляхом вбудовування інформаційних комунікаційних модулів (DCM) підключає нові автомобілі до Toyota Big Data Center – це допомагає зробити машину більш безпечною і функціональною. Цей інструмент, який використовується для “великих даних”, обробляє і аналізує дані, зібрані DCM, щоб в подальшому отримувати від них користь.
- В США Агентство національної безпеки застосовує технології Big Data, щоб запобігти терористичним актам. Інші відомства використовують її, щоб запобігати більш дрібним злочинам.
- Аналіз даних також застосовується для поліпшення низки аспектів життєдіяльності міст і країн. Наприклад, знаючи точно, як і коли використовувати технології Big Data, можна оптимізувати потоки транспорту, щоб мінімізувати пробки.

Big Data для сучасного банку - це додатковий дохід. Знання одержувані при обробці даних, дають можливість правильно планувати бізнес, перевіряти і ранжувати довгострокові стратегічні ініціативи, оптимізувати продуктові лінійки і самі бізнес-процеси. І це є дуже корисним для бізнесу.

У сфері обслуговування фізичних осіб ніяких проблем з впровадженням методик великих даних, в принципі, немає, і тому мова йде про розвиток цих систем і їх перехід до нової якості. Сьогодні банківська система повинна навчитися перебудовувати статистичну модель клієнта в режимі онлайн, протягом 15 секунд після того як клієнт здійснює чергову банківську операцію відразу ж, «не відходячи від каси» запропонувати йому новий продукт.

Також нині існує перспектива використання “великих даних” для боротьби з банківським шахрайством. Технології штучного інтелекту дозволяють боротися з такими ситуаціями, коли банки дозволяють шахрайське зняття грошей з картки клієнта і, навпаки, блокують карту через безпідставних підозр. Проект компанії Teradata в датському Danske Bank дозволив за допомогою використання штучних нейронних мереж знизити на 60–80 % ризик виникнення подібної ситуації.

Для роботи з такими обсягами інформації, звичайно, потрібні спеціальні рішення, великі витрати на їх упорядкування та подальший аналіз. «Великі дані» – це повноцінний потік всієї доступної в банку інформації, що сортується та збирається на різних рівнях в центральне сховище даних.

Big Data успішно використовується та розповсюджується по всьому світі, але в Україні використання «великих даних» поки не набуло популярності. Компанії, державні структури та інші організації в Україні накопичили величезні обсяги найрізноманітніших даних – про ринок, клієнтів, нормативи і політиків, проектів, обладнання, показники роботи і т.д. Ця інформація містить у собі величезний потенціал і масу можливостей, однак у нас все це поки не використовується повною мірою. Але їх використання може значно покращити стан економіки України та призвести до її зростання, що в даній ситуації є необхідним для країни.

Вакульчук Ю.О., магістрант, 1 курс, гр.ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – Н.Г. Виговська проф., д.е.н.
Житомирський державний технологічний університет

ДЕРЖАВНИЙ ВНУТРІШНІЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ

Державний внутрішній фінансовий контроль (ДВФК) є важливою частиною процесу становлення сучасної фінансової системи, поліпшення управління державними фінансами й фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання.

Основною метою ДВФК є цільове, ефективне, результативне та законне використання бюджетних коштів і державного майна.

Формами здійснення контролю є перевірка (аудит, ревізія, контролінг, інспектування), обстеження (моніторинг, нагляд, службове розслідування, слідство) і випробування (атестація, сертифікація, експертиза, ліцензування, акредитація).

Сучасна система ДВФК в Україні є сукупністю трьох складових (рис.1)

Рис. 1. Складові ДВФК

Відповідно до Бюджетного кодексу внутрішнім контролем вважається комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих установ.

Внутрішній аудит – це контроль, який забезпечує функціонально незалежну оцінку діяльності органів державного сектору. Метою внутрішнього аудиту є надання незалежних рекомендацій і консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності органів державного й комунального секторів, підвищення ефективності процесів управління, сприяння досягненню мети такими органами.

Розробку основних засад здійснення внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту та порядок утворення підрозділів внутрішнього аудиту було покладено на Кабінет Міністрів України.

Координує діяльність внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту орган гармонізації, завданням якого є розробка методичних рекомендацій щодо проведення внутрішнього аудиту, а також надання внутрішнім аудиторам органів державного й комунального сектора консультацій з питань застосування відповідних стандартів, підготовки щорічних звітів про функціонування системи внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в органах державного і комунального секторів. В Україні таким органом гармонізації внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту визначено Державну аудиторську службу. Вона відповідає за координацію й методичне забезпечення (гармонізацію) діяльності контрольно-ревізійних підрозділів центральних органів виконавчої влади, а також здійснює контроль за станом їх роботи. (*)

На сьогодні система державного внутрішнього фінансового контролю в Україні частково враховує основні принципи систем державного внутрішнього фінансового контролю у країнах ЄС, складовими частинами яких є фінансове управління й контроль, внутрішній аудит та їх гармонізація на центральному рівні.

Система внутрішнього контролю, як би добре вона не була організована, може лише в розумних межах забезпечити попередження негативних наслідків у силу впливу ряду обмежень, які характерні будь-якій системі контролю.

Результативний державний внутрішній фінансовий контроль сприяє державному управлінню у разі зміни сфери, потреб та пріоритетів суспільства і держави. У зв'язку з цим з метою поліпшення системи державного управління, застосування нових технологічних досягнень з урахуванням програмних змін, необхідно постійно проводити оцінку державного внутрішнього фінансового контролю для приведення його у відповідність з потребами сьогодення.

*Згідно Закону України "Про основні засади здійснення ДФК в Україні"

Виговська О.А., аспірант
Виговський В.Г., к.е.н., старший викладач
Житомирський державний технологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ГРОМАДСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ

В умовах економічної нестабільності найбільш вразливими є галузі, фінансування яких здійснюється за рахунок державних коштів. Транспортна інфраструктура – пріоритетний напрямок розвитку країни, що забезпечує стабільне функціонування і розвиток системоутворюючих галузей економіки. Ефективний розвиток транспортної інфраструктури стимулює соціально-економічний розвиток та створює позитивний імідж регіону.

Організація функціонування фінансового забезпечення перевезень громадським транспортом регулюється Законом України «Про транспорт» від 10 листопада 2004 року, Законом України «Про автомобільний транспорт» від 5 квітня 2001 року, Постановою № 176 Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту» від 18 лютого 1997 року.

Згідно Закону України «Про транспорт» транспорт є однією з найважливіших галузей суспільного виробництва і покликаний задовольняти потреби населення та суспільного виробництва в перевезеннях. Розвиток і вдосконалення транспорту здійснюється відповідно до державних цільових програм з урахуванням його пріоритету та на основі досягнень науково-технічного прогресу і забезпечується державою.

Фінансове забезпечення та механізм суб'єктів господарювання транспортної інфраструктури має ряд особливостей. У зв'язку з цим, фінансове забезпечення перевезень громадським транспортом потребує ретельного аналізу всіх складових у теоретичній та практичній фінансовій площинах.

Теоретичним засадам фінансового забезпечення присвячена значна кількість наукових робіт фінансового та економічного спрямування. Вітчизняні науковці-економісти також приділили увагу сутності фінансового забезпечення, зокрема: В. Оспіщев, А. Поддєрьогін, В. Опарін, Г. Погріщук, С. Юрій, Ю. В. Федосов, О. Терещенко, О. Василик, Ю. Жукова, В. Венгер, В. Величко, Ю. Слободяник, О. Кириленко, Н. Кравчук та ін.

Дослідженнями розвитку транспортної системи та перевезень громадським транспортом на регіональному рівні займалися такі науковці, як В. Костецький, П. Яновський, Л. Зайончик, Яцківський, Л. Пащенко, В. Развадовський та ін.

Проаналізувавши підходи всіх науковців, можна зробити такий висновок. Перша найчисленніша група авторів схиляється до думки, що фінансове забезпечення – це основний метод фінансового впливу на соціально-економічний розвиток, який регулюється на основі відповідної системи функціонування, яке може здійснюватися в трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. На нашу думку, це визначення є досить конкретизованим, адже поняття визначає ключові аспекти та форми фінансового забезпечення.

Друга група дослідників у своїх наукових працях трактують фінансове забезпечення, як формування цільових грошових фондів суб'єктів господарювання у достатньому розмірі та їх ефективне використання. Науковці зосередили увагу на ефективному використанні сформованих грошових ресурсів. Ми вважаємо таке твердження досить суперечливим, адже ефективність визначається після отримання результатів. Також автори не визначають шляхи використання сформованих грошових ресурсів.

Серед зазначених трактувань фінансового забезпечення вирізняється думка О. Василика, яку він формулює як визначену законодавством сукупність заходів, спрямованих на створення фінансової бази для досягнення певних цілей. Таке тлумачення акцентує увагу на цільовому призначенні фінансової бази, а не лише на самій базі. Це трактування є неоднозначним, тому що створення фінансової бази це лише один із елементів фінансового механізму підприємства для сталого фінансового забезпечення.

На наш погляд, найширше розкриває зміст поняття «фінансове забезпечення» Г. Погріщук. Автор вважає, що «при визначенні фінансового забезпечення доцільно врахувати такі складові як: мета, завдання, функції, методи, джерела, обсяги фінансових ресурсів, а також діяльність як держави, так і суб'єктів господарювання, що пов'язана з мобілізацією і використанням цих ресурсів». Таке визначення деталізує диверсифікований зміст наукової категорії «фінансове забезпечення» та надає можливість використовувати його на різних рівнях наукового пізнання.

Проведене вивчення економічної літератури показало, що фінансове забезпечення має значне поле для подальших досліджень та їх реалізації безпосередньо в межах перевезень громадським транспортом (або суб'єктів господарювання).

На основі аналізу термінології провідних фахівців з фінансів, визначено, що фінансове забезпечення – це механізм взаємодії методів і форм фінансування суб'єктів господарювання, що визначають сталий соціально-економічний розвиток підприємства. Проаналізувавши фінансово-економічну літературу, визначено, що поняття «фінансове забезпечення» є різновекторним.

Сучасний розвиток технологій та ринкові перетворення вимагають нових підходів у визначенні теоретичної суті фінансового забезпечення та практичного його застосування в діяльності усіх видів суб'єктів господарювання. За таких обставин слід зауважити значущість у визначенні суті фінансового забезпечення перевезень громадського транспорту та вважати актуальним наукове дослідження по цій тематиці.

Фінансове забезпечення перевезень громадського транспорту – це систематизований процес взаємодії багатоскладових фінансових елементів між суб'єктами господарювання та апаратом державного управління і контролю на різногалузевих рівнях.

Дослідженню джерел фінансового забезпечення та їх систематизації приділив значну увагу О. Терещенко. Він виділив три основні джерела фінансового забезпечення суб'єктів господарювання: самофінансування, кредитування та державна підтримка.

Реалізація позитивних зрушень в економіці України потребує значних змін в теоретичних і практичних підходах, що стимулюватимуть ефективне фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

Значна кількість науковців зосередила увагу на вивченні фінансового забезпечення перевезень громадським транспортом на загальнодержавному рівні, не зосереджуючись на проблематиці регіонального рівня. Зокрема, питання на загальнодержавному рівні вивчали Ю. Слободяник, Л. Докіль, А. Редзюк, В. Штанов, О. Єдін.

Головними завданнями влади на регіональному рівні є удосконалення стратегії державного регулювання транспортної системи. Зокрема, забезпечення сприятливих умов для успішної реалізації фінансових надходжень в системі «держава – регіональна влада – суб'єкт господарювання».

Одним із найбільш динамічних та мобільних сегментів транспортної галузі є автомобільні перевезення пасажирів. Фінансові відносини в системі «транспортне підприємство – держава», на нашу думку, мають позитивну динаміку розвитку. Підтвердженням цього тезису є злагоджена взаємодія державного апарату управління та Обласною державною адміністрацією і Міською радою, що є проміжними регулюючими органами у наданні послуг перевезення пасажирів.

Фінансове забезпечення підприємств транспортної галузі має ряд відмінностей від інших галузей України. По-перше, пасажирський автотранспорт загального користування залишається єдиною галуззю економіки держави, в якій лише частково діє основний принцип ринкової економіки – вартість товару (послуг) повинна бути сплачена споживачем виробнику. Підприємства, що забезпечують перевезення громадським транспортом груп громадян за пільговими тарифами, отримують від держави субвенції, які компенсуються із державного бюджету.

По-друге, у структурі витрат транспортного підприємства відсутні витрати на безпосереднє виробництво продукції або сировини. Результатом діяльності суб'єкту господарювання виступає процес надання послуги перевезення пасажирів в рамках визначеного та затвердженого маршруту.

По-третє, ринок транспортної галузі включає в себе підприємства різних форм власності. На наш погляд, саме конкуренція в межах варіацій форм власності на ринку громадських перевезень формує ринок транспортних послуг і робить його насиченим та конкурентоздатним. Але з точки зору податкового навантаження ця конкуренція є досить нерівномірною.

По-четверте, суттєвим фактором, що впливає на діяльність транспортних підприємств є нерегульованість ринкових цін на запчастини, паливно-мастильні матеріали, шини. Цей факт впливає на визначення собівартості перевезень.

Фінансовому забезпеченню перевезень громадським транспортом на регіональному рівні приділено не достатньо уваги в наукових дослідженнях в рамках країни. Такий факт підтверджує необхідність у глибокому аналізі транспортної галузі в цілому.

Ринок перевезення пасажирів громадським транспортом розвинутих країн демонструє потребу державного втручання в діяльність суб'єктів господарювання транспортної галузі.

У науковій літературі існують різні підходи щодо визначення економічної сутності фінансового забезпечення перевезень громадським транспортом. Таким чином, на підставі проаналізованих теоретичних засад визначення поняття «фінансове забезпечення» було окреслено механізм функціонування фінансів в системі транспортних підприємств.

Визначено головні переваги та недоліки джерел фінансового забезпечення транспортної інфраструктури. Систематизовано основні особливості фінансового забезпечення суб'єктів господарювання транспорту в загальнодержавній площині.

Перспективи подальших наукових досліджень необхідно спрямувати в русло систематизації потоків грошових надходжень в системі «держава – регіональна влада – суб'єкт господарювання». Наукові дослідження теоретичної складової «фінансового забезпечення перевезень громадським транспортом» вимагають нових наукових підходів і методик для вивчення, обґрунтування та деталізації.

УДК336.1

Вігура О.О., магістрант 1 курсу, гр. ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. І.В. Литвинчук
Житомирський державний технологічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Упродовж останніх двох десятиріч у країнах Європи спостерігається тенденція до більшої децентралізації і автономії органів місцевого самоврядування. Цей перехід до перерозподілу повноважень місцевим органам влади пояснюється двома причинами:

- 1) зростанням потреби в демократії на місцевому рівні;
- 2) розосередженням фінансово-бюджетних функцій, які передаються від центру до органів влади на місцях.

Яскравим представником бюджетної децентралізації Європи є Франція, Німеччина, Швейцарія

Фінансова система Франції як унітарної держави — дворівнева, включаючи загальнодержавні та місцеві фінанси. До складу фінансової системи входять такі ланки: центральний (державний) бюджет, місцеві бюджети, спеціальні фонди та фінанси державних підприємств. Особливістю фінансової системи Франції є створення та функціонування цілої системи фондів спеціального призначення, спеціальних рахунків та приєднаних бюджетів, окремі з яких знаходяться у складі бюджету, а інші — позабюджетні.

У бюджетних відносинах головну роль відіграють президент, уряд, парламент, а також спеціальні державні установи — Міністерство економіки і фінансів, національна кредитна рада, банківська контрольна комісія, економічна і соціальна рада. Бюджетний процес у Франції регулюється Конституцією, а також численними законами, декретами, що регламентують функції центральних і регіональних органів влади, причетних до бюджетного процесу. Період від початку підготовки проекту бюджету до складання звіту про виконання бюджету у Франції займає більше трьох років, а сам бюджетний рік збігається з календарним.

Етапи французького бюджетного процесу наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Етапи бюджетного процесу у Франції

Етап бюджетного процесу	Характеристика
Складання проекту бюджету	Контролюється Міністерством економіки і фінансів. При цьому використовуються переваги програмно-цільового методу, який у Франції називають процедурами раціоналізації бюджетного вибору. Протягом дев'яти місяців кожне міністерство і відомство формують власний кошторис, які потім узгоджуються у єдиному проекті
Ухвалення бюджету	Триває близько трьох місяців. Проект бюджету розглядається у фінансовій комісії кожної палати парламенту. Спочатку проходить обговорення проекту в нижній палаті, після чого проект передається у верхню палату. Якщо проект бюджету після двох сумісних обговорень в обох палатах парламенту не отримає схвалення, президент має право своїм указом оголосити бюджет законом.
Виконання бюджету	Касове виконання здійснюється через систему казначейських кас, які мають рахунки в Банку Франції і проводять розрахунково-касові бюджетні операції. На всій території країни діє мережа спеціальних агентств казначейства (бухгалтерій). Узагальнені дані про виконання бюджету за рік надаються в Рахункову палату для аналізу і складання декларації про відповідність даних центрального обліку в окремих організаціях
Контроль за виконанням бюджету	Контроль за виконанням бюджету поділяється на три види: адміністративний, судовий і парламентський. Адміністративний ведеться за ієрархічною структурою, коли бухгалтери вищого рівня контролюють бухгалтерів нижчого рівня. Судовий контроль здійснюється Рахунковою палатою, яка перевіряє правильність ведення обліку і звітності у певній організації. Парламентський контроль здійснюється в ході обговорення й ухвалення закону про виконання бюджету на підставі звітних документів, доповіді Рахункової палати і загальної декларації про рахунки окремих міністерств, що виконували бюджет.
Звіт про виконання	Складання Міністерством економіки і фінансів звіту про виконання бюджету.

Федеративна республіка Німеччина, характеризується як країна з розвинутою демократичною структурою влади і широким місцевим самоврядуванням. На сьогодні правовий статус органів місцевого самоврядування, порядок їх утворення та функціонування визначається в першу чергу конституціями та законодавством окремих земель

У ФРН фінансовий рік для всіх суб'єктів державного права співпадає із календарним. . Стислий опис річного бюджетного циклу, від подання бюджетних пропозицій агентствами до оприлюднення закону про бюджет, подано у таблиці 2

Таблиця 2

Річний бюджетний цикл у ФРН

Кількість місяців до початку наступного фінансового року	Головні події та діяльність
Грудень	Федеральний міністр фінансів (ФМФ) дає детальні настанови до інструкції федеральним міністерствам стосовно розроблення бюджету і коригування підготовки терміну середньострокового бюджетно-фінансового планування
Лютий-березень	Федеральні міністерства передають ФМФ свої пропозиції щодо бюджету і років, на які здійснюється планування
Лютий-червень	ФМФ проводить консультації на всіх рівнях у кожному федеральному міністерстві з питань бюджету
Червень-липень	Внесення остаточного рішення кабінетом міністрів щодо проекту бюджету і Федерального бюджетно-фінансового плану
Серпень	Бюджет федерального уряду та бюджетно-фінансовий план передаються на розгляд до парламенту
Вересень	ФМФ виголошує в парламенті фінансову доповідь під час першого читання проекту бюджету
Листопад	Завершальне читання урядового проекту бюджету в парламенті, голосування
Грудень	Підписання закону про бюджет федеральним президентом та його оприлюднення
1 січня	Початок фінансового року

Певний інтерес становить розгляд бюджетного процесу у Швейцарії. У цій країні розроблення бюджету розпочинається більш ніж за рік до початку відповідного бюджетного періоду. Міністерство фінансів складає огляд прогнозів розвитку економіки на найближчі 3–5 років (таблиця 3).

Таблиця 3

Календар бюджетного процесу у Швейцарії

Місяць	Риксдаг	Уряд	Міністерства
Січень		Підготовча робота	
Лютий			
Березень		Нарада уряду з бюджету	Річний звіт і бюджетна документація на затвердження уряду
Квітень		Закон про фіскальну політику і ліміти видатків на затвердження риксдагу	Аудиторський звіт уряду
Травень			Подальша робота над бюджетом у міністерствах
Червень	Затвердження лімітів видатків і обмеження бюджетних статей	Визначення попередніх параметрів бюджету	
Липень		Річний звіт уряду подається до риксдагу	
Серпень		Подальша робота над бюджетом	
Вересень		Закон про бюджет подається не пізніше як 20 числа	

Отже, розглянувши бюджетний процес на прикладі Франції, Німеччини та Швейцарії, можна зробити висновок, що бюджетний процес в Україні відрізняється від бюджетного процесу даних країн, оскільки в країнах Європи бюджет складається не на рік, а більше чим на рік. Україна повинна прагнути досягти такої децентралізації влади, оскільки при складанні бюджету більше чим на рік можна буде уникнення корупції з бюджетними коштами.

Гаврилів Ю.Т., студ., Ікурс, гр.ФБС-1к, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. М.М. Александрова
Житомирський державний технологічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Однією з перших країн, де було запроваджено медичне страхування, є *Німеччина*. Основним принципом німецької системи медичного страхування є те, що уряд не бере на себе відповідальність за фінансування охорони здоров'я (за винятком деяких його сегментів), а лише надає умови для того, щоб необхідні фонди були створені працівниками та роботодавцями, а також здійснює нагляд за функціонуванням усієї системи медичного страхування. У Німеччині діє децентралізована система медичного страхування: ним займається близько 1200 страхових кас (страхових фондів) побудованих за професійним принципом (шахтарі, фермери, моряки та ін.), за територіальним принципом та ерзац-каси.

Головна функція уряду стосовно медичного страхування - забезпечення відповідності діяльності страхових кас нормам закону, зокрема, щодо виконання страхових програм.

У *Франції* медичне страхування було введено в 1910 році у вигляді фондів взаємодопомоги, а починаючи з 1928 року ці фонди були перетворені у страхові компанії. На сьогодні у Франції існує єдина ієрархія страхових кас, діє вертикальна система медичного страхування: могутня страхова організація - Національна страхова організація (національна каса страхування найманих робітників), що знаходиться під контролем Міністерства соціального забезпечення та праці й обіймає 78 % населення, має 129 місцевих відділень, кожне з яких відповідає за страхування в окремому регіоні і не конкурує з іншими. Місцеві відділення мають певну автономію, але, у цілому, підлягають адміністративному контролю з центру Франції зберегли свої страхові компанії, але і вони, у цілому, підпорядковані загальним правилам, встановленим урядом.

Один із найвищих у світі життєвих рівнів має *Швеція*. Тут страхові закони про медичне страхування були видані в 1898 році. Всезагальне обов'язкове медичне страхування було запроваджено в 1955 році. Воно обіймало всіх громадян у віці від 16 років. Національна система соціального страхування - загальна й обов'язкова для всього населення країни. А медичне та стоматологічне страхування є його невід'ємними частинами. Управління всією системою виконується 26 регіональними бюро соціального страхування, нагляд за діяльністю яких виконує Національна Рада соціального страхування.

У *Великій Британії* використовується система бюджетного фінансування охорони здоров'я, що обумовлює його державний характер із великим рівнем централізації управління. Закон про страхування, прийнятий у 1912 році, запровадив принцип обов'язковості та охопив обов'язковим медичним страхуванням третю частину населення Англії, Шотландії та Ірландії, практично всіх осіб, які працювали, та службовців за договором найму.

Фінансовою основою Національної системи охорони здоров'я є надходження з податків, які складають 90 % бюджету охорони здоров'я. Тільки 7,5 % бюджету формується за рахунок внесків роботодавців.

Приватне медичне страхування у Великій Британії охоплює переважно ті сфери медичних послуг, що не забезпечуються Національною службою охорони здоров'я. Приватним добровільним медичним страхуванням охоплено понад 13 % населення. Добровільним медичним страхуванням в Англії займаються різні страхові компанії.

У *США* існує система медичного страхування, що базується на сполученні центрального страхового фонду із мережею місцевих незалежних страхових організацій. Кошти акумулюються в центральному фонді, що не виконує адміністративних функцій, а потім розділяються між страховими організаціями на основі законодавчо затвердженої форми розрахунків.

Ця система діє в США в частині програм «Меді-кер» та «Медікейт». Ці системи обіймають більше 20 % населення, групове страхування за місцем роботи складає 58 % та добровільне медичне страхування не за місцем роботи – 2 %. Близько 15 % населення не мають доступу до медичного страхування: це малозабезпечені, безробітні, безпритульні та члени сімей працівників підприємств, що не забезпечуються системою медичного страхування. Найбільш широко медичним страхуванням охоплені робітники промисловості, державні службовці, члени профспілок, робітники, які працюють повний робочий день.

В Україні медичне страхування, як загальнообов'язкове на даному етапі фінансується за рахунок державного бюджету. Тому враховуючи вище зазначене потрібно констатувати на реформуванні системи охорони здоров'я повинна починатися, перш за все, з укріплення фінансової основи галузі, із зміною загальної схеми фінансування, що передбачає обов'язковий перехід від бюджетної системи фінансування до змішаної бюджетно-страхової системи, що фінансується при активній участі підприємств, установ, організацій різних форм власності з елементами добровільного медичного страхування населення. При цьому головним і визначальним повинно стати поєднання бюджетного фінансування та комерційного медичного страхування.

Герасимчук О.М. , магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
 Науковий керівник – к.е.н., доц. І.В. Литвинчук
 Житомирський державний технологічний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Сьогодні головним із чинників розвитку економіки будь-якої країни є здоров'я населення, яке в першу чергу залежить від стану фінансування галузі охорони здоров'я країни. Розглядаючи фінансування сфери охорони здоров'я України, то можна виділити основні джерела фінансового забезпечення даної сфери (рисунок 1). Важливим джерелом фінансування охорони здоров'я є кошти державного та місцевих бюджетів. Розвиток та залучення інших джерел фінансування стримується недостатнім зацікавленням приватного сектора та дешо негативним ставленням з боку державних органів управління охороною здоров'я до підприємництва у сфері охорони здоров'я в цілому. Тому у сфері фінансування галузі охорони здоров'я першочерговою проблемою є нестача державних коштів, що веде до зменшення обсягів безоплатної медичної допомоги.

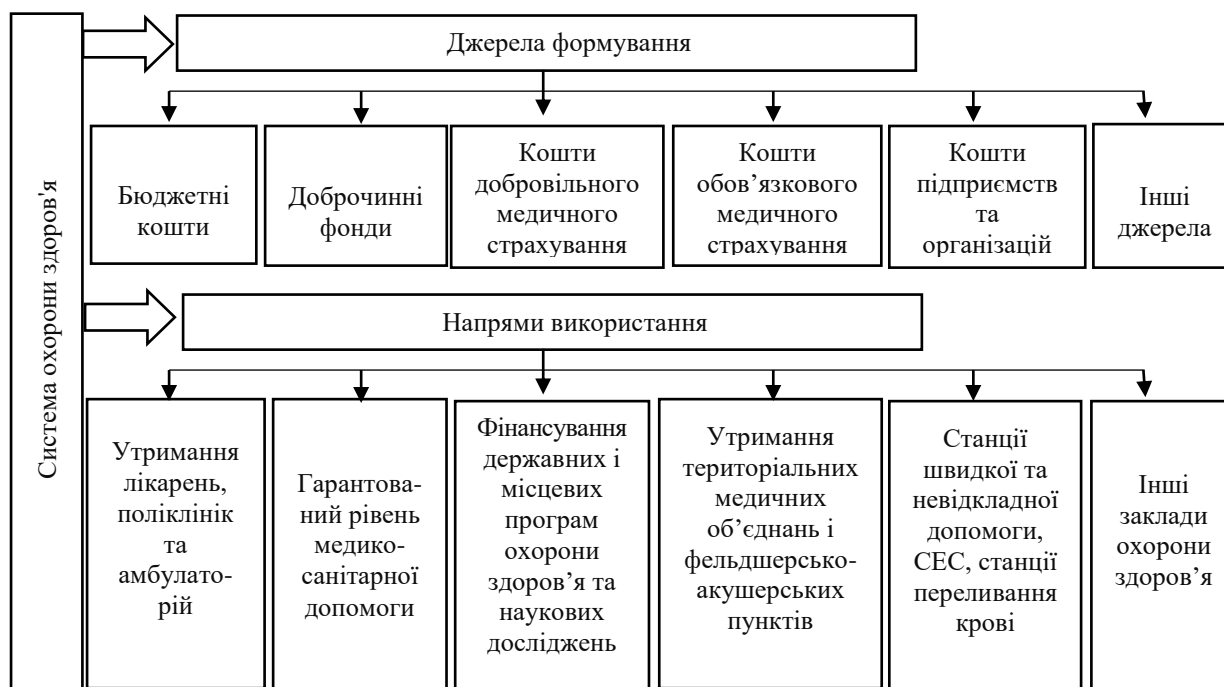

Рис. 1. Система фінансового забезпечення охорони здоров'я

Важливою проблемою фінансування галузі є структура організації даної галузі. Вона потребує докорінної перебудови, що дасть змогу змінити систему її фінансування, набагато ефективніше використовувати ресурси. Головним чинником розвитку системи охорони здоров'я будь-якої країни є показники фінансування та стабільність його джерел.

Проблеми існуючої системи охорони здоров'я, негативні тенденції у соціально-економічній сфері, незадовільна екологічна ситуація, критичне становище у демографічній сфері і незадовільний стан здоров'я населення вимагають нагального вирішення актуальних проблем галузі, удосконалення організації і поліпшення її діяльності.

Однією з важливих стратегій розв'язання проблеми обмеженості ресурсів системи охорони здоров'я є запровадження ефективного контролю за видатками на її матеріальне забезпечення шляхом впливу на пропозицію медичних послуг. Фінансування галузі охорони здоров'я є однією із складових механізмів державного управління, за допомогою якого органи державної влади впливають на діяльність галузі для досягнення поставлених цілей. Процес фінансування галузі охорони здоров'я як механізм державного управління включає формування сукупного бюджету охорони здоров'я та всі процеси і структури, що мобілізують грошові ресурси, якими забезпечують функціонування галузі. На шляху до реформування системи фінансування охорони здоров'я в Україні необхідно зберегти державний контроль за механізмами забезпечення обсягу та якості медичної допомоги за рахунок бюджетного фінансування, маючи на увазі кошти державного та місцевих бюджетів, та залучення додаткових фінансових джерел. Відповідно все зводиться до вирішення проблем дефіциту ресурсів, досягнення ефективного перерозподілу фінансових ресурсів між споживачами послуг трьох сторін і закладів охорони здоров'я. Отже, прогрес у досягненні реформування системи охорони здоров'я безпосередньо залежить від ефективного виконання ключових функцій, а саме: спрямовуючого керівництва, формування ресурсів, надання послуг та фінансування.

Гордєєв О.О., магістрант, 2 курс, гр. ЗФБС-16-2м, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. С.М. Дячек
Житомирський державний технологічний університет

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ

Одним із головних завдань функціонування підприємства є отримання прибутку. Посилення світової конкуренції і фактори глобалізації, ускладнення виробничого процесу змушує підприємства брати на озброєння нові підходи до обліку та оперативного аналізу витрат і результатів своєї діяльності.

В сучасних умовах для більшості підприємств однією із найбільш актуальних проблем є необхідність зниження витрат на виробництво, рівень яких визначається їх конкурентоспроможністю.

У працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів Дж. М. Фелса, Е. Гарке, А.Г. Черч, Дж. Харріс, Р. Каплан, Х. Андерсон, М.Р. Метьюс, Г. Емерсон, Д.Ч. Гаррісон, Т. Дауні, Д. Гаврилов, Н. Герасимчук, С. Голов, К. Друрі, С. Денісов, О. Жданов, О. Кармінський, В.Крилов, І.Мазурова, В. Масленціков, Е. Мінаєв, М. Оленєв, А. Примаєв, С. Фалько розкрито сутність, умови застосування, процедури вибору та організацію використання таких методів управління витратами.

Проаналізувавши погляди науковців щодо методів управління витратами підприємства, ми дійшли висновку, що кожен із методів має свої цілі для управління витратами, особливу сферу застосування, специфічні завдання, що ставляться в конкретному випадку, та інструменти для виконання поставлених завдань. На нашу думку, доцільно виділити основні методи (їх сукупність) управління витратами підприємства та визначити їх основні переваги та недоліки:

- Метод стандарт-костинг рекомендовано промисловим підприємствам, діяльність яких націлена на масове виробництво. Для кожного виду витрат визначають обґрунтовані норми ресурсу на одиницю продукції.

Переваги: нормування витрат; використовується для прийняття рішень; надає можливість отримати суму очікуваних витрат на виробництво і реалізацію виробів, обчислити собівартість одиниці виробу для визначення цін реалізації; оперативність виявлення негативних тенденцій в процесі формування витрат і прибутку підприємства.

Недоліки: трудомісткість визначення стандартів на базі технологічної документації виробництва; ускладнення визначення залишків готової продукції на складі та незавершеного виробництва при зміні цін на ринку та при інфляції.

- Метод директ-костинг не передбачає реєстрацію постійних накладних затрат. Відображенню та аналізу підлягають лише змінні витрати, які зумовлюють обсяги виробництва. За цим методом обчислюють точку беззбитковості, досліджують можливості сегменту ринку і приймають рішення щодо визначення обсягів продукції.

Переваги: простота нормування, планування, обліку і контролю витрат; високий рівень контролю і регулювання собівартості і окремих статей витрат; відсутність складних розрахунків розподілу постійних витрат по видам продукції; при зміні умов ринку і позицій конкурентів, виробництво можна швидко переорієнтувати; можливість визначити маржинальний дохід виробів і їх рентабельність; гнучкість та оперативність прийняття управлінських рішень у сфері формування витрат, собівартості та прибутку.

Недоліки: складність точного розподілу витрат на змінні і постійні; складність у формуванні повної собівартості готової продукції або незавершеного виробництва; складність системи ціноутворення, в зв'язку із необхідністю додаткових розрахунків по розподіленню постійних витрат; проблематичність визначення суми податку на прибуток.

- Метод таргет-костинг застосовується на етапі проектування нового виробу або модернізації продукції, яка досягла за етапами життєвого циклу стадії старіння. В оперативному управлінні витратами та контролі їх рівня використовується метод кайзен-костинг. Він передбачає не досягнення певної величини витрат, а постійне, безупинне і всеосяжне їхнє зменшення, забезпечує цільову собівартість у процесі виробництва.

Переваги: можливість успішного існування в умовах жорсткої конкуренції; постійне цілеспрямоване зниження витрат.

Недоліки: складність системи; потребує високої мотивації персоналу і корпоративної культури; залежність від людського фактору.

- Метод бенчмаркінг передбачає порівняння стану управління витратами на підприємстві з підприємствами-лідерами для подальшого прийняття рішень у сфері управління.

Переваги: можливість уникнення помилок, допущених конкурентами; зменшення ступеня суб'єктивізму при встановленні пріоритетів розвитку; наявність широких перспектив в сфері інноваційної діяльності підприємства, для виходу в лідери.

Недоліки: відсутність повноти картини діяльності підприємства, в зв'язку з вузькою направленістю (порівнюються тільки ключові позиції); складність у створенні й веденні порівняльних баз даних.

- Метод CVP-аналіз (аналіз точки беззбитковості) ґрунтується на зіставленні витрат підприємства, доходу від реалізації й отриманого прибутку.

Переваги: дозволяє визначити обсяг продажів, при якому досягається беззбитковість виробництва або заданий фінансовий результат; простота, наочність і оперативність методу.

Недоліки: складність поділу витрат; зміна факторів, які входять у модель можуть дати істотну зміну кінцевого результату.

- Метод ABC-costing є основою для прийняття стратегічних рішень, управління витратами й підвищення прибутковості на основі реінжинірингу та контролю ефективності бізнес-процесів. Метод ABC можна використовувати як ізольовано, так і в комплексі з іншими методами обліку витрат.

Переваги: можливість контролю над витратами в місцях їх виникнення; оптимізація рівня і порядку розподілу накладних витрат; очність визначення собівартості і рентабельності окремих видів продукції.

Недоліки: складність системи; значний розмір витрат на створення та експлуатацію системи; система направлена на довгострокову перспективу.

- Метод LCC-аналіз (розрахунок витрат за етапами життєвого циклу продукції) - застосовується у стратегічному управлінні та охоплює період у кілька років. Планові витрати визначають за кожною стадією життєвого циклу продукту - розроблення, виведення на ринок, зростання, зрілість і спад.

Переваги: можливість точного прогнозування основних робочих операцій і відповідних ним витрат; точність визначення стадії життєвого циклу продукту, можливостей і ризиків подальшого стратегічного розвитку підприємства.

Недоліки: складність системи; залежність від людського фактору.

Певною мірою вибір методів управління витратами залежить від місця управління витратами в системі управління підприємством (рис. 1).

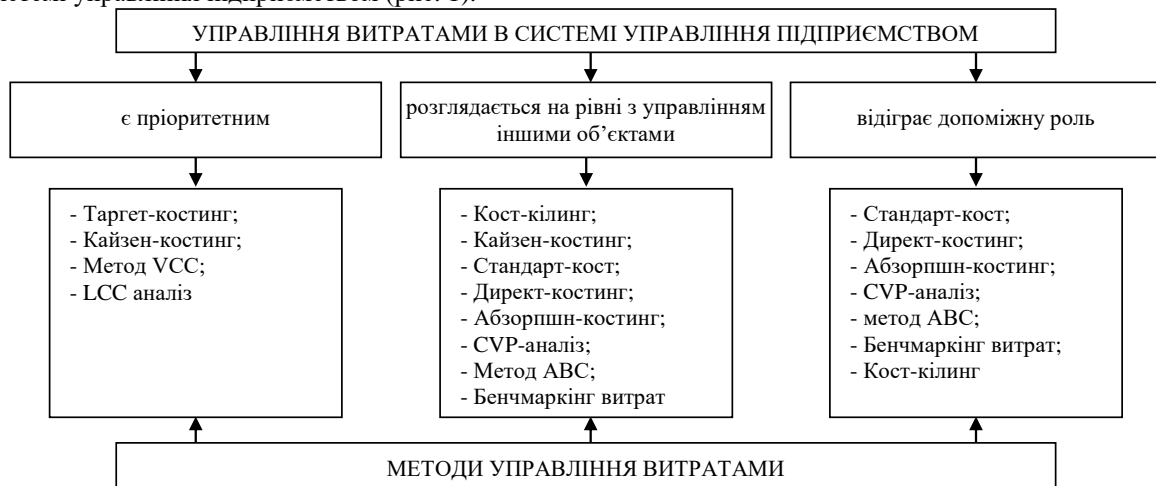

Рис. 1. Вибір методів залежно від місця управління витратами в загальній системі управління підприємством

Залежно від того, чи є управління витратами пріоритетним в управлінні підприємством або ж його реалізація цілком залежить від інших сфер, представляється можливим говорити про доцільні і можливі методи управління затратами. Доцільність застосування методу визначається тим, що метод, який вибирається, повинен передбачати можливість інтеграції управління витратами з іншими сферами діяльності підприємства, при чому, цілі управління витратами, якщо управління витратами є пріоритетним, повинні визначати цілі інших сфер управління. Іншими словами, застосований метод управління витратами має поєднувати інші сфери управління, створюючи зв'язану структуру цілей і визначаючи найпридатніші шляхи їхнього досягнення.

Таким чином, проведений аналіз сучасних методів управління витратами показав, що для вирішення проблеми оптимізації витрат та ефективності господарювання підприємств необхідний індивідуальний підхід до вибору існуючих систем управління витратами, а в низці випадків до формування власної системи управління з урахуванням галузевих особливостей, організаційної структури і масштабності підприємства.

Отже, доцільно використовувати зарубіжний досвід, запроваджуючи нові методи формування собівартості, та поєднуючи існуючі. Для ефективної та високорентабельної діяльності підприємства на даний час та у перспективі повинні також застосовуватись сучасні та новітні методи управління витратами. Тобто крім традиційних – директ-костинг, стандарт-костинг, пробувати застосовувати таргет-костинг, кайзен-костинг, CVP-аналіз, кост-кліринг, LCC-аналіз, ABC-метод.

Григоришина А.Ю., студ., 3 курс, гр. ФК-23, ФОФ
Митюк О.С., студ., 3 курс, гр. ФК-23, ФОФ
Науковий керівник – М.М. Александрова, доц., к.е.н.
Житомирський державний технологічний університет

ФІНАНСОВИЙ СУПЕРМАРКЕТ – ВИЩА СТУПІНЬ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ З ІНШИМИ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ

В сучасних умовах розвитку фінансового ринку в Україні, гостро стоїть питання залучення інвестиційних коштів, за рахунок тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання та домашніх господарств. При цьому найбільш ефективним шляхом активізації цього процесу серед фінансових установ є взаємодія та інтеграція між фінансовими інститутами. Найвищим ступенем такої взаємодії є фінансові супермаркети.

Існує 2 основних підходи до визначення фінансового супермаркету:

1. Фінансовий супермаркет – це установа що надає клієнтам широкий спектр фінансових послуг. Такого підходу дотримуються такі автори як С. Реверчук, І. Б. Медведева та Ю.В. Смирнова.

2. Фінансовий супермаркет – це система яка об'єднує людей для полегшення проведення операцій, серед яких купівля/продаж цінних паперів, предметів вжитку та інших операцій з метою зменшення плати за послуги що надаються в межах існуючого ринку. В свою чергу даний підхід підтримують: А. Лукаш, В. А. Козирев та М. В. Рисін.

Отже, фінансовий супермаркет можна розглядати як об'єднання фінансових інститутів які надають велику різноманітність послуг – банківських, лізингових, інвестиційних, страхових та інших. Фінансовий супермаркет функціонує в 3-х моделях: американській, німецькій і британській. Також має свої види свій механізм функціонування.

В американській моделі фінансова група складається з не залежних фінансових інститутів, а саме: банків і небанківських фінансових установ, які є самостійними юридичними особами, але підпорядковуються одному власнику. В Україні прикладом американської моделі фінансового супермаркету є корпорація «Українська фінансова група» до складу якої входять: «Українська фінансова група», інвестиційна компанія «Українська фінансова група» та «Українська страхова компанія UTICO». Також одним із прикладів є «VAB Group», яка представлена банком «VAB Банк» та компанією «VAB Експрес» що обслуговує споживче кредитування приватних клієнтів.

Фінансовий супермаркет у німецькій моделі утворюється виключно на основі укладання угод про поширення продуктів та немає в свої основі потужного фінансового інституту і представлений як консультант. Яскравим прикладом такої моделі в Україні є компанія «Мега Поліс». Яка є контрагентом провідних банків, юридичних та страхових компаній, автосалонів. У більшості випадків дані фінансові супермаркети існують за рахунок комісійних винагород від своїх партнерів.

В основі створення фінансового супермаркету в британській моделі є материнський банк та підконтрольні йому фінансові інститути. На ринку України прикладом даного фінансового супермаркету є ВАТ «АКБ «УкрСиббанк». На чолі якого стоїть фінансова група «BNP Paribas Group» (Франція), у якої знаходиться переважний пакет акцій. ВАТ «АКБ «УкрСиббанк» крім класичних банківських послуг також надає низку послуг інвестиційного характеру.

Першим фінансовим супермаркетом в Україні, який заявив про себе, є група «ТАС». Головною метою якої є нагромадження активів фінансового сектору України. Інтереси групи представлені у більшості напрямках ведення бізнесу в даному сегменті економіки. А саме: страхування ризиків і життя, фінансове посередництво, банківська діяльність, лізинг та інші.

Іншим прикладом інтеграції фінансових інститутів в Україні є платформа «EWA». EWA – це програмний продукт, який поставляється як сервіс (SaaS), платформа страхування до якої підключаються страховики та посередники такі як банки, агенти, брокери та інші. За допомогою EWA взаємодія даних фінансових інститутів стає простішою та швидшою. Користуватися EWA можна за допомогою: веб-інтерфейсу, мобільних додатків для платформ Android, IOS, WinPhone.

Невдовзі в Україні з'явиться новий різновид фінансового супермаркету, який буде представлений «Укрпоштою» та банком «ПУМБ». Даний вид фінансового супермаркету створюється для зручності користування банківськими послугами для жителів не великих міст і сіл. «Укрпошта» у своїх відділеннях буде розповсюджувати послуги банку «ПУМБ».

Проте, процес інтеграції на фінансовому ринку України має низку проблем, таких як, поділ доходу, неузгодженості економічних інтересів та інші. Інтеграція має бути спрямована на зменшення вартості надання фінансових послуг і покращення їх якості і тому на нашу думку є перспективними дослідження питань організаційно-правового механізму функціонування фінансового супермаркету. Дана форма об'єднання банків та інших фінансових установ довела свою ефективність, та набула значного поширення в багатьох розвинених країнах світу.

Гришук А.І., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – д.е.н., проф. Н.Г. Виговська
Житомирський державний технологічний університет

РОЛЬ САНАЦІЇ У МЕХАНІЗМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні тенденції розвитку вітчизняної економіки посилюють фінансові ускладнення на підприємствах України, пов'язані як із зовнішнім середовищем (впливом економічних, політичних, соціальних факторів), так і з внутрішніми проблемами.

Стратегічним завданням ефективного розвитку виробничого потенціалу вітчизняних підприємств повинна стати структурна перебудова економіки та її базових галузей. Таку перебудову необхідно здійснювати, на думку численних аналітиків, з одного боку, за допомогою проведення ефективної політики реструктуризації та санації потенційно конкурентоспроможних підприємств, а з іншого - ліквідації або реконструкції збиткових і збанкрутілих підприємств.

На фоні політичної, фінансової та економічної нестабільності, недосконалості ринку товарів і послуг та системи інвестування, збільшення кількості збанкрутілих вітчизняних підприємств особливої актуальності набуває питання можливостей ефективного управління суб'єктом господарювання в умовах кризи, загострюються питання дослідження причини розвитку і глибини, а також контролю за коштами, виділеними на подолання кризи.

Санація - це система заходів фінансового, виробничого, організаційно-правового та соціального сектору, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді. Санаційні заходи класифікують за різними ознаками.

Зокрема, за сферами діяльності виділяють технологічні, фінансово-економічні, правові, гуманітарні та інші заходи. За етапами проведення - дослідні та прикладні, за впливом на майбутнє - тактичні і стратегічні заходи.

Вивчення наукової літератури дає змогу виділити різні види стратегій оздоровлення підприємств, зокрема наступальна, стратегія делегування повноважень, стратегія компромісу, захисна стратегія. Для прикладу, наступальна стратегія широко застосовується на Заході, особливо в США. Стратегія делегування характерна для зверхньо налаштованих до власного бізнесу країн, зокрема Євросоюзу, Японії, Китаю. Стратегія компромісу і консенсусу ґрунтується на східній філософії і світогляді. Найхарактернішою для практики вітчизняних господарських суб'єктів є стратегія захисту.

Головним критерієм санаційної спроможності підприємства-боржника є наявність у нього плану фінансового оздоровлення, а також прийняття обґрунтованого рішення про можливість санації, яка відбуватиметься як в судовому, так і в досудовому порядку. У такому плані в обов'язковому порядку повинні бути враховані інтереси та пріоритети кредиторів, власників цінних паперів, податкових органів, споживачів, постачальників, а також персоналу та робітників. Готовий план затверджується господарським судом. Особлива увага в плані приділяється розділу про заходи відновлення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства в довгостроковому періоді. У фінансовому плані повинна бути вказана величина потреби в капіталі для фінансування антикризових заходів і джерела покриття цієї потреби за окремими періодами.

Схвалений комітетом кредиторів план санації та протокол засідання комітету кредиторів подаються керуючому санацією в господарський суд на затвердження.

Для запобігання погіршенню фінансового стану суб'єкта санації потрібно сформувати алгоритм фінансового оздоровлення, який включатиме наступні дії:

1) систематичне дослідження фінансового стану суб'єкта з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку, які визначають загрозу банкрутства;

2) визначення масштабів кризового стану підприємства. Якщо виявлено певні істотні відхилення від стабільного ходу фінансової діяльності, проводиться прогноз імовірності банкрутства;

3) відповідність цілей і механізмів антикризового управління масштабам кризового стану підприємства, а також врахування прогнозу розвитку основних чинників, які визначають загрозу банкрутства;

5) контроль результатів розроблених заходів по виведенню підприємства з кризового стану. На цьому етапі є важливою відповідальність керівників. Періодичному обговоренню підлягають результати контролю з метою внесення необхідних коректив на ранніх етапах, які спрямовані на підвищення ефективності антикризових заходів.

Подальшого розвитку вимагають дослідження в напрямку пошуку показників результативності використання інноваційних програм, адекватних новим умовам формування конкурентного внутрішнього і зовнішнього середовища, їх зв'язок з іншими показниками ефективності діяльності підприємства.

Демчук В.Р., студ., 3 курс, гр. ФК-23, ФОФ
 Науковий керівник – к.е.н., доц. М.М. Александрова
 Житомирський державний технологічний університет

КОНКУРЕНЦІЯ НА КРЕДИТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Кредитному ринку України на сьогодні приділяється значна увага і найчастіше об'єктом дослідження стає ринок споживчого кредитування, на якому можна спостерігати тенденції збільшення конкуренції між кредитними установами, а саме: банками та небанківськими фінансовими установами.

Важко уявити розвинену економіку без таких суб'єктів ринку як небанківські фінансові установи. На рівні з банками на них покладено виконання важливих функцій. Зокрема, вони є постачальниками грошових ресурсів на фінансових ринках.

На сьогодні, враховуючи посилення конкуренції на кредитному ринку між банками та небанківськими фінансовими установами, спричинене рядом спільних ознак, та особливості споживчого кредитування, як основного об'єкта конкуренції між ними. Першочерговим завданням небанківських фінансових установ при формуванні політики забезпечення високого рівня конкурентоспроможності та реалізації стратегії позиціонування щодо банків повинно стати досягнення високого рівня довіри у своїх клієнтів, розширення сфери послуг. Одним з важливих факторів діяльності небанківських фінансових установ є формування цілісного комплексу нормативних документів, які б регулювали всі сфери діяльності небанківських фінансових установ, забезпечення офіційного регулювання розкриття інформації.

Відтак з 2017 року в Україні з'явилися жорсткі вимоги до кредитних посередників. Відповідальність за їх діяльність та порядність будуть нести банки. До переліку таких вимог включають обов'язкову реєстрацію в Україні, наявність повної цивільної дієздатності та достатнього рівня знань в сфері споживчого кредитування, також вони повинні мати бездоганну ділову репутацію. Ці вимоги до небанківських фінансових установ сприятимуть розвитку і підвищенню прозорості ринку споживчого кредитування в Україні.

Попит на послуги небанківських фінансових установ серед населення і малого бізнесу зростає, швидше за все, з огляду на банківську кризу і важкі умови кредитування. За перше півріччя 2017 року небанківські фінансові установи України видали близько 7 млрд. грн. кредитів та надали інших фінансових послуг на суму більше 99 220,4 млн. грн. Найбільше кредитів в минулому році видали фінансові компанії – на 151 967,0 млн. грн. і це тільки за 9 місяців. Приріст у порівнянні з 2013 роком становить більше 350%.

Аналізуючи динаміку фінансового ринку останніх років, варто звернути увагу на те, що кількість небанківських фінансових установ значно переважає кількість банків.

Таблиця 1

Порівняння кількості небанківських та банківських установ та їх активів за 2013–2017 рр.

Інститути роки	Кількість				Активи			
	2013 р.		2017 р.		2013 р.		2017 р.	
	од.	%	од.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Банки	176	7,61	82	3,91	1127179	86,40	1301560	87,23
Кредитні спілки	620	26,81	408	19,46	2657	0,20	2154	0,14
Ломбарди	479	20,71	442	21,08	1519	0,12	3467	0,23
Фінансові компанії	377	16,30	673	32,09	39781	3,05	105419	7,07
Лізингодавці	254	10,98	196	9,35	67100	5,14	22634	1,52
Страхові компанії	407	17,60	296	14,12	66388	5,09	56814	3,81
РАЗОМ	2313	100,00	2097	100,00	130 624	100,00	1492048	100,00

Виходячи із даних, наведених в Таблиці 1, в порівнянні за 2013 рік та 2017, значно зросла кількість фінансових компаній, майже в два рази, а кількість страхових компаній зменшилася на 111, але ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Фінансові компанії, кількісно вони є основними конкурентами щодо банків. За період з 2013 по 2017 рр. кількість порівнюваних відділень небанківських фінансових установ зросла майже на 14%, а банків скоротилася на 53%. У розвинутих країнах світу така тенденція свідчила б про високий рівень розвитку небанківського сектору фінансового ринку країни, але активи цих установ є надто низькими у порівнянні з активами комерційних банків.

Аналізуючи обсяги активів банків та небанківських фінансових установ України, можна стверджувати, що ситуація дещо інша у порівнянні до кількісних показників. Майже у всіх небанківські фінансові установи активи мають тенденцію до зменшення, крім ломбардів та фінансових компаній, які збільшили свої активи більше ніж в 2 рази. В загальній структурі активів кредитних установ переважають активи комерційних банків. Їхня частка становить більше 90% і тільки за порівнювані роки

збільшилися. Це свідчить про те, що комерційні банки мають стійку позицію на ринку та можливості здійснювати більші обсяги операцій тощо.

Якщо брати до уваги кількість неповернених кредитів або як їх ще називають, дефолтними кредитами, то користування послугами страхових компаній стає все актуальнішим. На кінець 2017 року, кількість заборгованих кредитів в кредитних спілках становила 363,4 млн. грн., з них 62,5 % (227,13 млн. грн.) неповернені кредити терміном понад 12 місяців та 37,5 % (136,28 млн. грн.) прострочених. В банківських установах обсяг непрацюючих кредитів з 100 %-вою ймовірністю неповернення, набагато більший ніж в кредитних спілках. Тільки за 3 квартали 2017 року, цей показник склав 580,84 мільярда гривень, або 57,8 % загального обсягу виданих кредитів.

Страхування кредиту розглядається як один із видів забезпечення виконання зобов'язань, у відповідності з яким у разі настання певних подій, передбачених договором страхування, страхова компанія зобов'язується сплатити обумовлену договором страхування грошову суму в рахунок виконання позичальником зобов'язань за кредитним договором. Страхування кредитів базується на визнанні ризику неплатежу чи неплатоспроможності позичальників, який формується у процесі кредитування. Згідно з даними Нацкомфінпослуг, страхова премія за 2017 рік становила 222,9 млн. грн. Необхідно також мати на увазі, що в умовах відсутності в Україні законодавства, яке б чітко і ясно регулювало систему правових та фінансових відносин, а також незалежного контролю за діяльністю страхових компаній, вся робота з оцінки суб'єктивного ризику, пов'язана зі страховою компанією, лягає на банки.

Практика страхування кредитів в Україні має в основному три форми. Перша це страхування ризику непогашення кредиту, ініціаторами таких страхових операцій повинні бути самі банки, які шукають захисту від кредитного ризику. Друга страхування позичальником відповідальності за неповернення кредиту, цей варіант страхування можна розглядати як форму забезпечення повернення кредиту і сплати відсотків лише у разі, коли страхова фірма спроможна здійснити виплату страхової винагороди. Та третя форма, страхування позичальником предмета застави, ця форма є більш розповсюджена на практиці, майно, передане у заставу, піддається ризику знищення або пошкодження, що загрожує платоспроможності позичальника і може призвести до втрати ним можливості повернення боргу. Отже, предмети застави вимагають страхового захисту. Стаття 10 Закону "Про заставу" заставляє заставодавця страхувати заставлене майно, яке залишається у його володінні, і ця ж стаття визначає, що при настанні страхового випадку кредитор має першочергове право задоволення своїх вимог з суми страхового відшкодування.

Наступним важливим фактором конкуренції є відсоткові ставки, банківських і небанківських установ. Ломбарди залишаються одними з найбільш стабільних і звичних фінансових установ. Зазвичай кредит в ломбарді видається зі ставкою 0,5–0,9 % в день. Бувають винятки, коли для нових клієнтів можуть оформити перший кредит під заставу золота, срібла або техніки зі ставкою 0,11 % в день. Згідно з даними Нацкомфінпослуг за дев'ять місяців 2017 року, сума наданих фінансових кредитів під заставу та сума погашених фінансових кредитів, збільшились на 0,3 % та 2,6 % відповідно, а кількість наданих фінансових кредитів під заставу збільшились на 2,7 %. Показник кількості договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу збільшився на 25,0 %. В цілому ломбарди залишаються зручним рішенням для тих, кому потрібно ненадовго, просто і швидко взяти невелику суму.

Можна отримати і беззаставні кредити в фінансових компаніях. Для їх оформлення необхідні паспорт та ідентифікаційний код. Такі кредити видаються в середньому під 1,5–2,5 % в день. Основним трендом на ринку є компанії, які спеціалізуються на онлайн кредитах. В порівнянні 2013 і 2017 року, кількість таких установ подвоїлася. Ще одне місце, де вам можуть позичити без застави, - це кредитна спілка. Це неприбуткова організація, яка допомагає своїм членам, тому для отримання кредиту вам потрібно буде написати заяву про вступ до неї. Ставки при цьому немалі, хоча скромніше, ніж в ломбардах або фінансових компаніях. Ставки коливаються від 40% до 80%, чим більше разів клієнт буде брати кредити, тим нижче буде ставка.

У банках порядок надання кредитів регламентується більш жорстко і водночас за кредити готівкою у великих обсягах банки часто вимагають від позичальника надання ліквідної застави, що по суті ускладнює ситуацію. Відсоткові ставки в банках дещо відрізняються, так наприклад ефективна ставка в банках, має такий вигляд готівкові кредити близько 30%–60% річних. В автокредитуванні потрібно вносити аванс 10 % від вартості транспорту, а ставки кредиту 15%–25% . Якщо розглядати кредити на придбання житла, то тут також потрібно вносити авансовий платіж в більшості випадків від 30 %, а реальні річні ставки становлять 20%–25%.

Таким чином, враховуючи особливості внутрішньогалузевої конкуренції на рівні банків та небанківських фінансових установ, слід зауважити про перспективи її розвитку на ринку кредитних послуг. Клієнтів небанківських фінансових установ приваблює простота і швидкість оформлення, низькі вимоги, наявність розгалуженої мережі і можливість оформлення позики онлайн. Тому вони, мають можливість суттєво потіснити банки і стати важливими постачальниками позикового капіталу.

Демчук Д.А., студ., 4 курс, гр. ФК-22, ФОФ
 Науковий керівник – к.е.н., доц. Александрова М.М.
 Житомирський державний технологічний університет

МЕХАНІЗМ АКРЕДИТАЦІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У БАНКАХ

В сучасних умовах розвитку фінансової системи України виняткового значення набуває така взаємодія банків і страховиків, як Банкострахування (*Bancassurance*), яка покликана забезпечити ефективний вплив на сукупні фінансові потоки, фінансову стійкість банківських і страхових установ та якість їх послуг. При цьому запорукою успішного розвитку банкострахування є не тільки пропозиція клієнту сучасного, зрозумілого і практично корисного страхового продукту, а й налагоджене взаємовигідне співробітництво партнерів по банкострахуванню на всіх рівнях.

Дослідженню інтеграційних процесів в діяльності банків і страхових компаній присвячені наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: К. Багмет, Р. Арутюнян, С. Волосович, І. Кожевнікової, П. Гришина, В. Демченка та О. Циганова, В. Базилевича, О. Барановського, Н. Ткаченко, А. Єрмошенко, М. Клапківа, Ю. Клапків, О. Кнейслер, С. Козьменка, Р. Пікус, В. Тринчука, В. Фурмана та інших.

У своїх наукових працях вчені здебільшого розглядали інтеграцію банків та страхових компаній, удосконалюючи методологічні та інституційні засади банкострахування.

В економічній й літературі й практиці немає єдиного підходу до визначення форм співпраці банків і страховиків. Науковці в практиці сформуvalи декілька підходів, які можна систематизувати та встановити найбільш поширений підхід (рис.1).

Рис. 1. Форми взаємодії між банками і страховими компаніями

Таким чином, співпраця банків і страхових компаній розпочинається на рівні агентських відносин, коли страхова компанія проходить процедуру акредитації в банківській установі, після цього розпочинається продаж страхових продуктів через банківську мережу.

Партнерські відносини знаходяться на більш вищому рівні взаємодії відносно агентських угод. Адже у партнери починають створювати спільні продукти банків та страхових компаній, які вимагають спеціального розроблення та впровадження.

Наступним за рівнем інтеграції є взаємні вкладення в капітал, коли банківська установа та страхова компанія домовляються про взаємне володіння акціями. Його перевагою є можливість координації бізнес процесів через існування зв'язків капіталу між фінансовими установами.

Банкострахові групи мають ще вищий рівень інтеграції та зв'язків капіталу, вони створюються з метою значної економії коштів у сфері управління, при розробці та запровадженні нової продукції й технологій виконання складних операцій.

Порівняно з іншими організаційними формами кредитних установ, банківський холдинг має вищу маневреність і конкурентоспроможність.

І найвищою ланкою інтеграції є фінансовий супермаркет який дає можливість клієнту задовольнити всі свої потреби у фінансових продуктах в одному місці.

В основі взаємодії страховиків та банків лежать їх економічні інтереси, а їх характер відповідає функціям контрагентів. А форми їх взаємодії виділяють за видами банківсько-страхової інтеграції: кооперація, конвергенція, консолідація, інтеграція.

В Україні із усіх форм взаємодії банків та страхових компаній переважає кооперація. Механізм взаємодії банків і страховиків може бути заснований на: договорі співпраці; агентській угоді; акредитації.

Акредитація є найбільш розвинутою формою механізму взаємодії банків та страхових організацій. У науковій та практичній літературі дане поняття тлумачиться по-різному. Але так, як в даному випадку мова йде не про державну акредитацію, то найбільш точними за змістом будуть такі підходи до визначення:

- Акредитація (лат. *Accredo*, «довіряти») - в загальному випадку це процес, в результаті якого організація набуває офіційне підтвердження відповідності якості послуг, що надаються якомусь стандарту. Найбільш поширена в сфері професійних послуг, для оцінки якості яких споживач, як правило, не володіє достатніми знаннями.

- Акредитація - це процес, в результаті якого страхова компанія набуває офіційне підтвердження вимогам банку як можливого потенційного партнера, а також, відповідності якості послуг, що надаються страхові компанії визначеному банком стандарту.

- Акредитація - процедура, в ході якої акредитаційний орган офіційно визнає право юридичної особи на виконання робіт у певній сфері.

В Україні загально прийнятих правил акредитації страховиків при банках ще не розроблено. Проте є деякі напрацювання щодо правового регулювання даного процесу. Так, 12 квітня 2011 р. в Антимонопольному комітеті України відбулося підписання Правил співробітництва банків та страховиків, пов'язаного з кредитуванням, між основними учасниками ринків банківських та страхових послуг. Правила дозволять позичальнику реалізувати право на вільний вибір страховика з переліку компаній, що відповідають вимогам банку. А також сприятимуть зменшенню ризиків, які виникають у зв'язку з неплатоспроможністю страховиків та банків, непрозорістю фінансової звітності, можливою втратою застрахованого заставного майна.

Отримати акредитацію в банку страховій компанії не так просто. Для цього, страховик повинен подати письмову заявку в банк, з доданням відповідних документів. (передбачувану форму страхових полісів, розцінки на страхові послуги, інші умови страхування). На жаль в Україні досі не уніфіковані ні форми таких документів ні їх перелік. Якщо запропоновані компанією умови страхування кредитна установа вважатиме прийнятними для себе, то за запитом банку, страхова компанія зобов'язана подати додаткові документи, що відображають правове та економічне забезпечення компанії (установчі документи, ліцензії, фінансову документацію). Необхідно враховувати, що кредитна установа має право висувати свої вимоги до умов надання акредитованим страховиком своїх послуг - наприклад, можливе встановлення заборони на франшизу тощо.

Основні критеріями та умовами акредитації страхових компаній при банках є наступні:

- 1) Наявність фінансової звітності за останні 3 роки, квартальна звітність за поточний рік.
- 2) Територіальна сфера діяльності – резидент України.
- 3) Строк операційної діяльності на страховому ринку не 3-х років (в окремих випадках не менше 5-и років).
- 4) Висновки аудиторів – наявність позитивних висновків (здебільшого не вимагається).
- 5) Виконання вимог Нацкомфінпослуг (регулятора) - відсутність невиконаних заходів впливу регулятора.
- 6) Валові страхові премії – в середньому 50 млн.грн.
- 7) Збитки по відношенню до капіталу — чистий збиток до власного капіталу – не більше 50%.
- 8) Показник чутливості – не більше ніж 120-200 %, в залежності від СК.
- 9) Коефіцієнт збитковості – не більше ніж 15-20 %.
- 10) Розміщення депозиту в банку – 15-20 млн грн, в залежності від банку.

Крім загальних умов акредитації, зазначених вище, страховик повинен відповідати ще й певним вимогам:

- до страховика не ініційовані процедури банкрутства або ліквідації, не здійснено відкликання ліцензії;
- страховик, не бере участь в судових процесах; не має заборгованостей по обов'язкових платежах, так само перед кредиторами;
- керуючі органи і акціонери страховика також повинні відповідати певним вимогам (наприклад, не мати судимості тощо);
- страховик зобов'язаний надати інформацію про своїх учасників;
- майно страхової компанії не повинно знаходитися під арештом.

Одним словом, якщо говорити узагальнено, страхова компанія повинна мати гарну репутацію, щоб отримати акредитацію в банку.

Назвати такі вимоги паритетними чи партнерськими не можна, оскільки страхова компанія практично не може висувати будь-які критерії до банківської установи.

Разом з тим, за можливість реалізувати за допомогою банку свої послуги, страхові компанії повинні вносити певну плату, яка може виражатися: в сплаті банку комісійної винагороди; розміщення в кредитній установі довгострокових депозитів; відкриття в банку розрахункових рахунків; купівля вексельних документів банку.

Завдяки взаємодії та співпраці і страхова компанія, і банк отримують можливість покращення якості власного бізнесу і підвищення привабливості послуг в очах споживача. Адже сучасні інтегровані фінансові установи пропонують своїм клієнтам гібридні банківсько-страхові продукти та активно використовують різноманітні маркетингові прийоми для утримання своєї клієнтури, тобто такі взаємовідносини також досить вигідні й для споживачів комплексних фінансових послуг.

Домалевська О.С., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – Довгалоук В.В. к.е.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних ринкових умовах особливої актуальності набуває питання фінансового забезпечення сталого розвитку підприємств. Умови зовнішнього середовища, в якому функціонують сучасні підприємства є нестабільними, що обумовлено як умовами господарювання, так і кризовими явищами в економіці в цілому. Це, а також коливання в підсистемах самих підприємств призводять до недоотримання прибутку, наростання збитковості, у результаті чого ними не забезпечується не тільки розширене, а й просте відтворення і, як наслідок, знижується стійкість до умов функціонування виробничо-господарської діяльності. Тому проблема забезпечення сталого розвитку підприємств залишається однією з складних і значущих.

Фінансові ресурси відіграють визначальну роль у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Рівень фінансового забезпечення визначає платоспроможність, кредитоспроможність та фінансову незалежність підприємства в цілому. Обсяг фінансових ресурсів значною мірою визначає й виробничі можливості господарюючого суб'єкта. Сучасна практика фінансування вітчизняних підприємств показує, що близько 50 % у структурі фінансових ресурсів складають власні джерела (залежно від галузі, цей показник може коливатися в діапазоні 30–60 %), іншу частину складають позикові та залучені ресурси.

В економічній літературі досить широко використовується поняття «фінансове забезпечення». Однак у даний момент відсутній єдиний методичний підхід до визначення фінансового забезпечення. Українська фінансова наука не дає однозначної відповіді на питання змісту фінансового забезпечення.

Найширше зміст цього поняття розкривається як один із складових елементів фінансового механізму поряд з управлінням фінансовою діяльністю, фінансовим регулюванням, фінансовим плануванням і прогнозуванням та іншими. Фінансове забезпечення підприємницької діяльності полягає у забезпеченні фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання щоб гарантувати безперервність процесу виробництва, розширення основних та оборотних фондів, впливати на підвищення продуктивності праці, знизити собівартості продукції, збільшити накопичення і підвищити ефективність виробництва.

Основні форми фінансового забезпечення господарської діяльності в Україні та їх завдання зображено на рисунку 1.

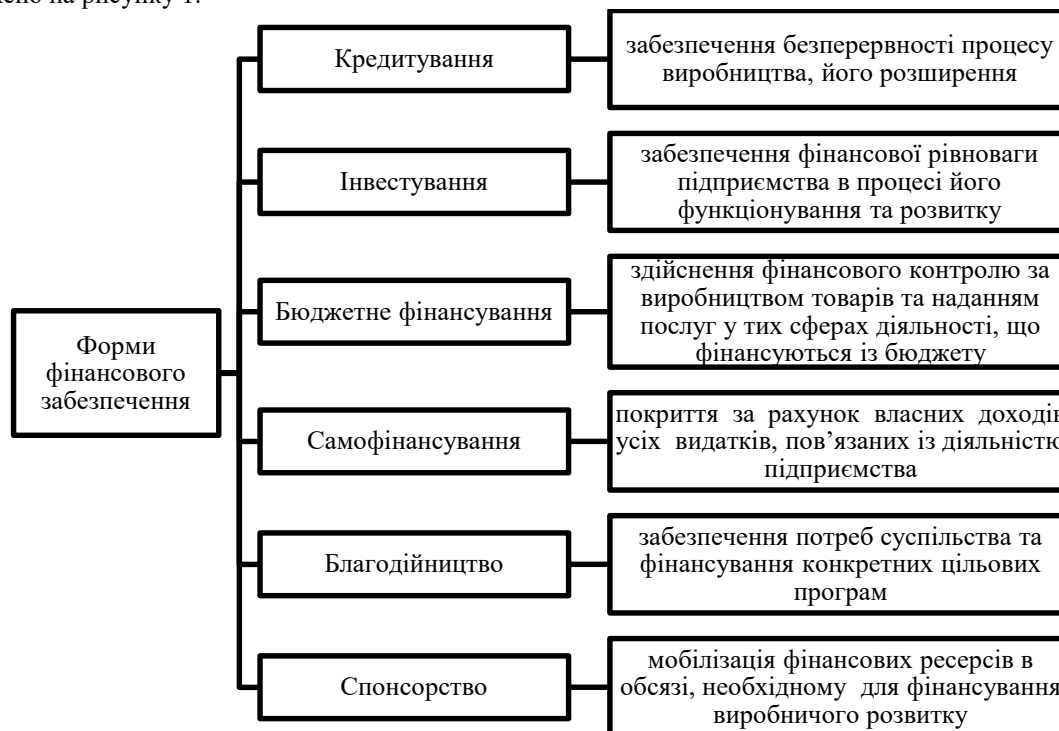

Рис. 1. Основні форми фінансового забезпечення та їх завдання

Найпоширенішою є така форма фінансового забезпечення, як самофінансування – здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, за якої не тільки поточні витрати, а й капіталовкладення та витрати поточних періодів забезпечуються з власних джерел. Самофінансування є економічною базою самостійності і самоуправління підприємства. У країнах з ринковою економікою,

самофінансування означає забезпечення інвестування підприємств в основному за рахунок власних фінансових ресурсів: прибутків, амортизаційних відрахувань та ресурсів прирівняних до власних, наприклад, коштів засновників, внесених до статутного капіталу, емісійного доходу.

Пошук способів фінансування діяльності підприємств не повинен обмежуватися загальновідомими напрямками, важливо активно використовувати зарубіжний досвід, а також давно відомі, але рідко застосовувані способи. Серед таких варіантів фінансування можна виділити самокредитування. Цей спосіб був дискредитований в період становлення ринкової економіки в Україні, коли на ринку була присутня значна кількість недобросовісних господарюючих суб'єктів, темпи інфляції були досить високими і непрогнозованими, були відсутні механізми правового захисту інвесторів. Працівники підприємств боялися вкладати власні кошти у фінансові інструменти, що емітувалися роботодавцями. У сучасних умовах дані проблеми усунені, що дає змогу рекомендувати їх до застосування. Інвестування коштів працівників у своє підприємство – взаємовигідна операція, трудовий колектив зацікавлений у збереженні підприємства та своїх робочих місць, крім того, такі інвестиції принесуть працівникам дохід, в той же час для власників підприємства використання таких інвестицій набагато є вигіднішим, ніж банківський кредит.

Фінансове забезпечення, виступаючи одним із значущих каналів руху грошових коштів у виробничій сфері, характеризує здатність фінансової системи сформувати такі економічні відносини між суб'єктами відтворювального процесу з приводу руху фінансових ресурсів, які забезпечать розвиток економіки, та гарантуватимуть економічну безпеку держави, задоволення соціально-економічних потреб суспільства – що є основою сталого розвитку підприємства.

Характерними ознаками сталого розвитку підприємства чи організації є: фінансова стабільність, прибутковість, наявність замовників, клієнтів чи споживачів продукції або послуг, тобто джерела доходів підприємства, комфортність праці, компетентність, соціальна захищеність персоналу – фактори, які створюють конкурентні переваги в результативності праці персоналу.

Для досягнення сталого розвитку підприємства повинні акцентувати свою увагу на розвитку:

- інвестиційно-фінансової сфери діяльності;
- сфери інноваційної діяльності;
- сукупного потенціалу стійкості;
- системи управління якістю;
- системи зв'язків і комунікацій;
- оновленні асортиментного ряду;
- людського капіталу;
- потенціалу підприємства.

Механізм фінансового забезпечення виробничих процесів виступає як регулятор, що задає напрямки руху та пропорції розподілу фінансових ресурсів і створює основу для переходу економіки до інноваційно-орієнтованого типу.

Як складова частина інноваційних процесів, механізм фінансового забезпечення виробничих процесів налаштований на виконання, по-перше, традиційних процесних функцій: аналітичної, консолідувальної, регулювальної, інвестиційної, контрольної, по-друге, специфічної – когнітивної, що відображає вимоги активізації інтелектуального капіталу.

Фінансове забезпечення передбачає не тільки незалежність підприємств від зовнішніх джерел фінансування, а й забезпечення високоефективної виробничо-комерційної діяльності, вдосконалення технологічної та технічної оснащеності тощо.

На сучасному етапі малий та середній бізнес в структурі суб'єктів господарювання становить майже 99 %, переважна їх частина є прибутковою, однак третя частина підприємств отримує збитки. Для поліпшення стану фінансового забезпечення підприємств малого та середнього бізнесу було б доцільно використовувати кошти, залучені із зовнішніх джерел фінансування, але так як більшість із цих підприємств не є прибутковими, тому інвестори, оцінивши всі ризики вирішують вкладати кошти у великі підприємства. Тому основними формами фінансового забезпечення малих та середніх підприємств є самофінансування, бюджетне фінансування та банківське кредитування. Потреби малого бізнесу у залучених коштах забезпечуються лише на 17 – 20 %.

Фінансове забезпечення великих підприємств також у більшій мірі покладається на самофінансування але частка підприємств які використовують для розвитку та функціонування залучені кошти є значно більшою ніж у підприємств малого та середнього бізнесу. Великим підприємствам доцільно використовувати зовнішні джерела фінансування, адже це забезпечить зростання фінансового потенціалу підприємства та розширить можливості приросту рентабельності, але є ризик зменшення фінансової стійкості та втрати платоспроможності.

Отже, залучення та раціональне використання фінансових ресурсів із внутрішніх джерел має вирішальне значення у забезпеченні стабільного стану будь-якого підприємства. А це визначає необхідність подальшого вивчення цього процесу з метою виявлення можливих напрямків удосконалення механізму самофінансування підприємств у мінливих умовах сьогодення.

ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ КРЕДИТІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Для кількісної оцінки якості кредитного портфеля комерційного банку та розробки комплексу заходів з урегулювання проблемної кредитної заборгованості важливе значення має визначення підходу до класифікації кредитів за ступенем проблемності. В свою чергу, побудова такої класифікації передбачає необхідність розробки банком методики діагностики появи проблемної кредитної заборгованості, що потребує чіткого розуміння факторів виникнення проблемних кредитів.

Питання групування проблемних кредитів та факторів їх виникнення висвітлюється в працях таких науковців, як Т.М. Болгар, Л.А. Бондаренко та Т.В. Стародубцева, О.В. Карпенко, О.А. Криклій, О.В. Крухмаль, Н.М. Ликова. Незважаючи на значну цінність одержаних дослідниками результатів, залишаються невирішеними питання щодо можливості практичної імплементації існуючих підходів щодо класифікації проблемних кредитів та факторів появи проблемності кредиту в банківську політику з врегулювання проблемної кредитної заборгованості.

Так, Н.М. Ликова у своєму дослідженні здійснила групування факторів виникнення проблемної кредитної заборгованості з урахуванням їх локалізації і виділила наступні 4 групи факторів:

1) макроекономічні – циклічні зміни в економіці і пов'язані з цим загальноекономічні кризи, соціальна та політична нестабільність, недосконалість законодавства та його зміни. В межах цієї групи науковець виділяє окрему групу галузевих факторів, що відображають стан галузі діяльності позичальника;

2) мікроекономічні (фактори фінансово-економічної діяльності позичальника) – проблеми, що виникають в діяльності підприємства позичальника, зокрема: помилки тактичного та стратегічного управління і планування, збої поставок сировини і збуту продукції, неоптимальний обсяг виробництва, технологічні проблеми на підприємстві, що впливають на фінансові показники тощо;

3) внутрішньобанківські – усі випадки виникнення проблемного кредиту у зв'язку з недосконалістю внутрішніх процедур банку чи їх порушенням, помилками при проведенні аналізу кредитоспроможності позичальника, недоліки в договірній базі банку тощо;

4) людський фактор – «навмисні» (всі випадки навмисного спотворення інформації, шахрайства, свідомого неповернення з боку позичальника, а також фактори опортуністичної поведінки працівників банку чи їх змови з недобросовісними позичальниками) та «ненавмисні» дії (недостатній рівень кваліфікації / економічної грамотності керівництва підприємства-позичальника, його працівників і власників, а також операційні помилки працівників банку на всіх етапах процесу кредитування).

Однак, поза увагою автора залишилися фактори виникнення проблемного кредиту, пов'язані з діяльністю позичальника-фізичної особи. Крім того, при групуванні факторів з урахуванням їх локалізації було б доречніше групу «людського фактору» частково віднести до мікроекономічних чи внутрішньобанківських. В свою чергу, Л.А. Бондаренко та Т.В. Стародубцева виділяють наступні фактори зростання портфеля проблемних кредитів: 1) на макrorівні (несприятлива економічна та політична ситуація у країні, недосконалість законодавства); 2) на мезорівні (чинники, породжені особливостями фінансової системи країни (велика частка валютних кредитів у кредитному портфелі банків, кредитна експансія напередодні фінансової кризи, слабкий розвиток окремих сегментів фінансово-кредитного ринку тощо)); 3) на мікрорівні (чинники, пов'язані з діяльністю позичальника, та чинники, пов'язані з діяльністю банку (операційні та неопераційні)).

Як бачимо, в основу такого групування також закладено критерій місця виникнення фактору. Однак, спірним є виділення окремої групи «чинники, індивідуальні для кредитного ринку кожної окремої країни», – адже кожен банк проводить незалежну кредитну політику і його діяльність на фінансово-кредитному ринку далеко не завжди вписується в загальні тенденції розвитку банківської системи.

Болгар Т.М. виділяє дві основні групи причин виникнення проблемних кредитів: 1) об'єктивні – макроекономічні причини (загальна економічна ситуація в країні, нестійкість національної валюти, рівень політичної стабільності, недосконалість законодавчої бази), до яких банк повинен пристосовуватися і приймати їх; 2) суб'єктивні – фактори, на які банк може впливати для підвищення ефективності роботи банківського бізнесу, мінімізації кредитних ризиків та виникнення проблемної кредитної заборгованості. В свою чергу, вони поділяються на причини, що залежать від діяльності банківських установ, та причини, що залежать від позичальника.

Заслуговує на увагу спроба науковця створити матричне групування причин виникнення проблемних кредитів за двома критеріями: 1) об'єктивність / суб'єктивність певного фактору стосовно впливу з боку банку; 2) локалізація фактору. Однак запропонована класифікація все одно викликає ряд питань: 1) науковець вважає, що фактори виникнення проблемних кредитів, пов'язані з діяльністю позичальника, апріорі піддаються впливу з боку банку-кредитора, хоча це далеко не завжди відповідає дійсності (наприклад, банк навряд чи може вплинути на морально-етичні якості позичальника); 2) не приділено достатньої уваги дослідженню причин виникнення проблемної кредитної заборгованості, пов'язаних з

позичальником - серед них виділено лише кримінальне та некримінальне шахрайство, скорочення виробництва і доходів, звільнення / скорочення, інфляцію, соціальні та пенсійні реформи. Останні дві причини, на нашу думку, слід віднести до макроекономічних.

З врахуванням результатів проведеного аналізу та систематизації підходів науковців до класифікації факторів виникнення проблемної кредитної заборгованості, наведених в економічній літературі, пропонуємо матричну класифікацію факторів виникнення проблемних кредитів за двома критеріями: 1) локалізація (макроекономічні, внутрішньобанківські та фактори, пов'язані з діяльністю позичальника); 2) рівень підконтрольності банку (неконтрольовані, частково контрольовані, контрольовані) (табл. 1).

Таблиця 1

Матрична класифікація факторів виникнення проблемних кредитів

№ з/п	Групи кл-ції	Рівень підконтрольності банку		
		Неконтрольовані	Частково контрольовані	Контрольовані
1	Макроекономічні	1) загальна економічна ситуація (рівень безробіття, рівень інфляції, коливання валютного курсу тощо); 2) рівень соціально-політичної стабільності; 3) недосконалість законодавства; 4) стан галузі діяльності позичальника; 5) форс-мажорні обставини		
2	Локалізація фактори, пов'язані з діяльністю позичальника	1) «людський фактор» (рівень професійності та економічної грамотності позичальника, шахрайство); 2) форс-мажорні обставини (для фізичних осіб – звільнення з роботи, втрата працездатності чи смерть; для юридичних осіб – збої поставок сировини, технологічні проблеми на підприємстві тощо)	1) втрата чи погіршення якості та вартості заставного майна; 2) погіршення фінансового стану позичальника; 3) неефективність реалізації та неокупність кредитного проекту;	
3	Внутрішньо-банківські		1) «людський фактор» (рівень професійності, операційні помилки та шахрайство працівників); 2) помилки та збої в роботі банківського програмного забезпечення	1) недосконалість організації та неефективність реалізації кредитної політики банку 2) відсутність налагодженої інформаційної системи

Як бачимо з табл. 1, макроекономічні фактори є неконтрольованими з боку банку, тому для зниження втрат від їхньої дії ключове значення має складання якісних макроекономічних прогнозів, регулярне проведення в банку стрес-тестувань, а також партнерські відносини банку зі своїми позичальниками, що дозволяють знайти компроміс у складній макроекономічній ситуації.

Фактори, пов'язані з діяльністю позичальника, як правило, піддаються впливу та контролю з боку кредитора. Вирішальне значення при цьому має побудова якісної системи кредитного моніторингу в банку, що дозволяє виявляти проблеми в діяльності позичальника та приймати необхідні заходи на ранньому етапі їх виникнення. Водночас навіть за наявності ефективної системи кредитного моніторингу банк не має можливості належним чином зреагувати на випадки шахрайства з боку несумлінних позичальників, які скористалися прогалинами у кредитному законодавстві, а також на фінансові проблеми позичальника, викликані надзвичайними обставинами, що не піддаються контролю та впливу зі сторони банку.

Найлегше піддаються контролю з боку банку внутрішньобанківські фактори виникнення проблемних кредитів. Зменшення впливу цих факторів може бути досягнуте шляхом постійного вдосконалення внутрішніх методик та процедур і розвинутої системи внутрішнього аудиту, а також ефективної організації роботи служби безпеки банку. Ефективним механізмом зниження кількості навмисних та ненавмисних помилок з боку працівників банку є впровадження на всіх етапах роботи принципу «чотириох очей», що передбачає повторну перевірку результатів діяльності кожного співробітника представником іншого відділення (підрозділу), за допомогою відмінних від початково використаних методик і процедур.

Отже, існуючим науковим підходам до класифікації факторів виникнення проблемної кредитної заборгованості властиві внутрішня суперечність при групуванні факторів та недостатнє розкриття сутності виділених груп, що ускладнює їх використання у банківському менеджменті в процесі побудови системи управління проблемними кредитами. Запропонована матрична класифікація дасть змогу банку обрати відповідну політику реагування на події, які здатні викликати погіршення якості його кредитного портфеля.

Іщук С.А., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – Довгалюк В.В. к.е.н., доц.
Житомирського державного технологічного університету

ПЕРЕДУМОВИ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку економіки, товарний ринок в Україні, на якому діють суб'єкти малого підприємництва є недостатньо сформованим в порівнянні з економічно розвинутими країнами. Сектор малого бізнесу в Україні є на початковому етапі розвитку і є неефективним. Проблеми, які гальмують розвиток малого бізнесу в Україні та шляхи їх вирішення наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Проблеми розвитку малого бізнесу та шляхи їх вирішення.

№ з/п	Проблеми	Шляхи вирішення
1.	Несприятливий підприємницький клімат	а) розробити механізм часткового відшкодування з бюджету відсоткових ставок за кредитами малим підприємствам; б) сформувати бази даних щодо інвестиційних пропозицій малих підприємств;
2.	Відсутність ефективно функціонуючої системи дієвої взаємодії великого та малого бізнесу	Виявляти потреби великих підприємств у виконанні робіт, інформувати про них малі підприємства;
3.	Відсутність розвитку підприємств малого бізнесу у сільській місцевості	а) розробити механізм надання матеріальної допомоги малим підприємствам, що виробляють екологічно-чисту продукцію сільського господарства; б) сприяти залученню безробітних, зареєстрованих у містах, до працевлаштування на новостворених робочих місцях у сільській місцевості

Фінансовий розвиток підприємства – це сукупність кількісних і якісних змін у фінансовій діяльності підприємства. Збалансований фінансовий розвиток підприємства забезпечує ефективну фінансово-господарську діяльність підприємства.

Станом на 2016 рік налічується 8154 малих підприємств, це 94,3 % до загальної кількості підприємств (за даними Головного управління статистики у Вінницькій області). Основними видами діяльності у сфері малого підприємництва в Україні, як і в країнах ЄС, є торгівля, будівництво, фінансова діяльність та сфера послуг (ремонтні роботи, перукарські та освітні послуги, кафе у придорожніх зонах). Тобто, малий бізнес Вінницької області є рушійною силою у економічному розвитку регіону. Тому для формування ефективного механізму подальшого фінансового розвитку малого підприємництва необхідне всебічне фінансове планування, яке б формувалось на загальній стратегії економічного розвитку регіону.

В умовах післякризового відновлення економіки України значної ролі набуває стимулювання розвитку малого підприємництва у регіонах, завдяки чому стає можливим досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку як регіонів, так і країни в цілому.

Основними стратегічними цілями Вінницької області є:

1. Створення нових робочих місць, що сприятиме зменшенню соціальної напруженості та досягнення соціальної стабільності у суспільстві;

2. Підвищення рівня доходів (а отже, зростання показників добробуту населення та його платоспроможності);

3. Формування на місцевих ринках конкурентного середовища щодо пропозиції товарів та послуг, підвищення їх якості;

4. Збільшення надходжень капіталу до регіональної та національної економіки;

5. Впровадження інноваційних та енергозберігаючих технологій, розвиток «зеленої економіки», покращення екологічної ситуації;

6. Збільшення надходжень до державного та місцевих бюджетів;

7. Уповільнення обсягів трудової міграції активної частини працездатного населення за кордон.

Збалансований фінансовий розвиток підприємства є запорукою його успішного функціонування, особливо в кризових умовах, дає змогу забезпечити високоефективну господарську діяльність та конкурентоспроможність підприємства. Розвиток саме сектору малого підприємництва наштовхується на значні перешкоди – недієва підтримка держави. Тому основою всього розвитку є підтримка держави та великих підприємств в пошуку нових методів фінансування та створення відповідної фінансової інфраструктури.

Кичун Ю.О, магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
 Науковий керівник – к.е.н., доц. І.В. Литвинчук
 Житомирський державний технологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Проблеми бюджетної децентралізації та забезпечення ефективної діяльності органів місцевого самоврядування не вперше ставляться на порядок денний незалежної України. З 2014 р. проведення реформ у сфері місцевого самоврядування України належить до пріоритетних завдань уряду, першим кроком до здійснення яких стало ухвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. З прийняттям у 2014 р. ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад» було об'єднано загалом 672 територіальних громад. Об'єднана територіальна громада (ОТГ, об'єднана громада) — [адміністративно-територіальна одиниця в Україні](#), утворена відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

При добровільному об'єднанні територіальних громад вони повинні пройти декілька етапів, а саме:

- ініціювання добровільного об'єднання територіальних громад
 - порядок підготовки проектів рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад
 - підготовка рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад
 - утворення об'єднаної територіальної громади та реорганізація органів місцевого самоврядування.
- Етапи проходження рішень добровільного ОТГ наведені в таблиці 1

Таблиця 1

Етапи проходження проекту рішень добровільного ОТГ

Етап проходження	Кількість днів
Сільські, селищні, міські голови забезпечують проведення обов'язкового громадського обговорення	60
Питання про схвалення проекту рішення щодо добровільного об'єднання територіальних громад розглядається сільськими, селищними, міськими радами	30
Схвалені сільськими, селищними, міськими радами проекти рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад подаються Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній державній адміністрації для надання висновку щодо відповідності цього проекту Конституції та законам України	5
Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна державна адміністрація готує відповідний висновок, що затверджується постановою Ради міністрів Автономної Республіки Крим, розпорядженням голови обласної державної адміністрації.	10
Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна державна адміністрація з дня отримання рішень про добровільне об'єднання територіальних громад у разі їх відповідності висновку звертається до Центральної виборчої комісії для прийняття нею рішення про призначення перших виборів депутатів сільської, селищної, міської ради та відповідного сільського, селищного, міського голови в установленому законом порядку.	10 робочих днів

Об'єднана територіальна громада вважається утвореною з дня набрання чинності рішеннями всіх рад, що прийняли рішення про добровільне об'єднання територіальних громад, або з моменту набрання чинності рішенням про підтримку добровільного об'єднання територіальних громад на місцевому референдумі

Усі норми БКУ, котрі регулюють відносини, які виникають на кожній стадії бюджетного процесу (складання бюджету ОТГ, розгляд та затвердження бюджету ОТГ, виконання бюджету ОТГ, контроль за виконанням бюджету ОТГ) є єдиними для всіх місцевих бюджетів, зокрема поширюються і на бюджети ОТГ, утворених згідно закону та перспективному плану формування територій громад.

При проведенні бюджетної децентралізації, приріст надходжень до бюджетів ОТГ значно зріс, що зображено на рисунку 2.

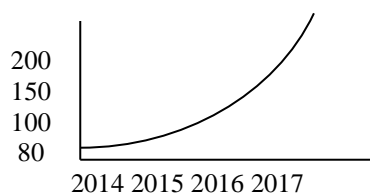

Рис. 1. Приріст надходжень до бюджетів ОТГ за загальним фондом, млн. грн.

Отже, дослідивши теоретичні аспекти функціонування ОТГ, можна зробити висновок, що об'єднання територіальних громад яке почалося у 2014 р. з моменту прийняття ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад» має позитивний вплив не тільки на розвиток територіальних громад, але і на розвиток країни в цілому.

Клим М.Т., магістрант, 2 курс, гр. ЗФБС-16-2м, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. С.М. Дячек,
Житомирський державний технологічний університет

УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ

Бюджетні показники є ключовими в оцінюванні загального стану національної безпеки країни, а збільшення обсягів доходів та збільшення ефективності видатків є свідченням її загального розвитку. У зв'язку з цим, бюджетна система представляє собою фінансовий сектор, який потребує особливої уваги. Через бюджет країни перерозподіляється частина національного доходу, що зумовлює необхідність створення централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для забезпечення суспільних потреб та повного виконання державою своїх функцій. Тому питання побудови ефективної системи управління бюджетною безпекою країни є надзвичайно важливим.

Теоретичні та практичні аспекти управління бюджетною безпекою держави знайшли своє відображення у працях О.Г. Білик, О.С. Бондарук, Я.С. Голян, Л.А. Зверук, Н.Я. Кравчук, С.В. Онищенко, О.В. Проказюк, С.М. Фролова, Т.М. Яковенко. Однак, незважаючи на високий рівень висвітлення, питання формування системи управління бюджетною безпекою держави залишається актуальним, потребує подальших досліджень і наукових розробок.

Управління бюджетною безпекою розглядається як частина системи управління державними фінансами, сукупність методів, інструментів та інституціонально-правових важелів впливу на формування та витрачання бюджетних коштів у процесі планування та виконання бюджету, систематичного контролю виконання прийнятих рішень, врахування внутрішніх і зовнішніх ризиків у фінансовій системі.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення елементів системи управління бюджетною безпекою. Так, О.В. Проказюк об'єктом бюджетної безпеки вважає бюджетні ресурси та параметри їх формування, характеристики бюджетної системи й особливості бюджетного процесу, що враховуються в процесі забезпечення бюджетної безпеки. Фролова С.М. погоджується з думкою О.В. Проказюк, але конкретизує особливості бюджетного процесу, вказуючи його суспільно-політичні, правові та фінансові аспекти, і вважає їх індикаторами та критеріями оцінки і забезпечення бюджетної безпеки. Кравчук Н.Я. визначає об'єкт як систему пріоритетних збалансованих фінансових інтересів держави і зауважує, що саме ця сутнісна характеристика бюджетної безпеки держави є однією із найважливіших, оскільки фінансові інтереси визначають не лише характер побудови бюджетної, але й формують вектори розвитку усієї фінансової системи держави.

Одним із елементів системи управління бюджетною безпекою є суб'єкт. На думку О.С. Бондарука, суб'єкт системи бюджетної безпеки представлений носіями інтересів. У бюджетній сфері носіями інтересів є представники таких укрупнених груп: держава, суспільство, юридичні особи, фізичні особи.

Проказюк О.В і Фролова С. М вважають, що суб'єктами бюджетної безпеки виступають державні органи влади та управління, органи місцевого самоврядування. Проказюк О.В. ще зазначає населення, як один із суб'єктів бюджетної безпеки. Ми погоджуємось з даними твердженнями науковців, оскільки кожен з вказаних суб'єктів відіграє важливу роль у формуванні і розподілі бюджетних коштів та забезпеченні ефективного бюджетного процесу. Так, державні органи влади та управління забезпечують складання і виконання бюджету, а населення, у свою чергу, здійснює громадський контроль за витрачанням бюджетних коштів і є отримувачем гарантованих державою послуг. Юридичні особи також є учасниками бюджетного процесу, оскільки отримують підтримку з бюджету у вигляді дотацій та формують через податки значну частку доходної частини державного бюджету.

Щодо предмету бюджетної безпеки, то О.В. Проказюк і С.М. Фролова стверджують, що це є діяльність держави та фінансових інституцій, спрямована на реалізацію певного її рівня, шляхом впливу на об'єкт бюджетної безпеки.

За О.В. Проказюк основною метою бюджетної безпеки є забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи держави через виявлення та протидію загрозам її функціонуванню. Зверук Л.А. та Білик О.Г уточнюють, що метою є саме забезпечення таких параметрів як платоспроможність та фінансова стійкість державних фінансів, що надасть можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції.

Онищенко С.В. та Яковенко Т. М. вказують, що при здійсненні ефективного управління бюджетною безпекою мають бути окреслені основні цілі, досягнення яких передбачає виконання низки завдань. Також Т.М. Яковенко вважає, що управління бюджетною безпекою має дотримуватись чітко визначених принципів.

Отже, провівши аналіз та систематизацію поглядів науковців, запропоновано уточнений елементний склад системи управління бюджетною безпекою держави в розрізі суб'єктів, об'єктів, принципів, цілей, завдань та інструментів (рис. 1).

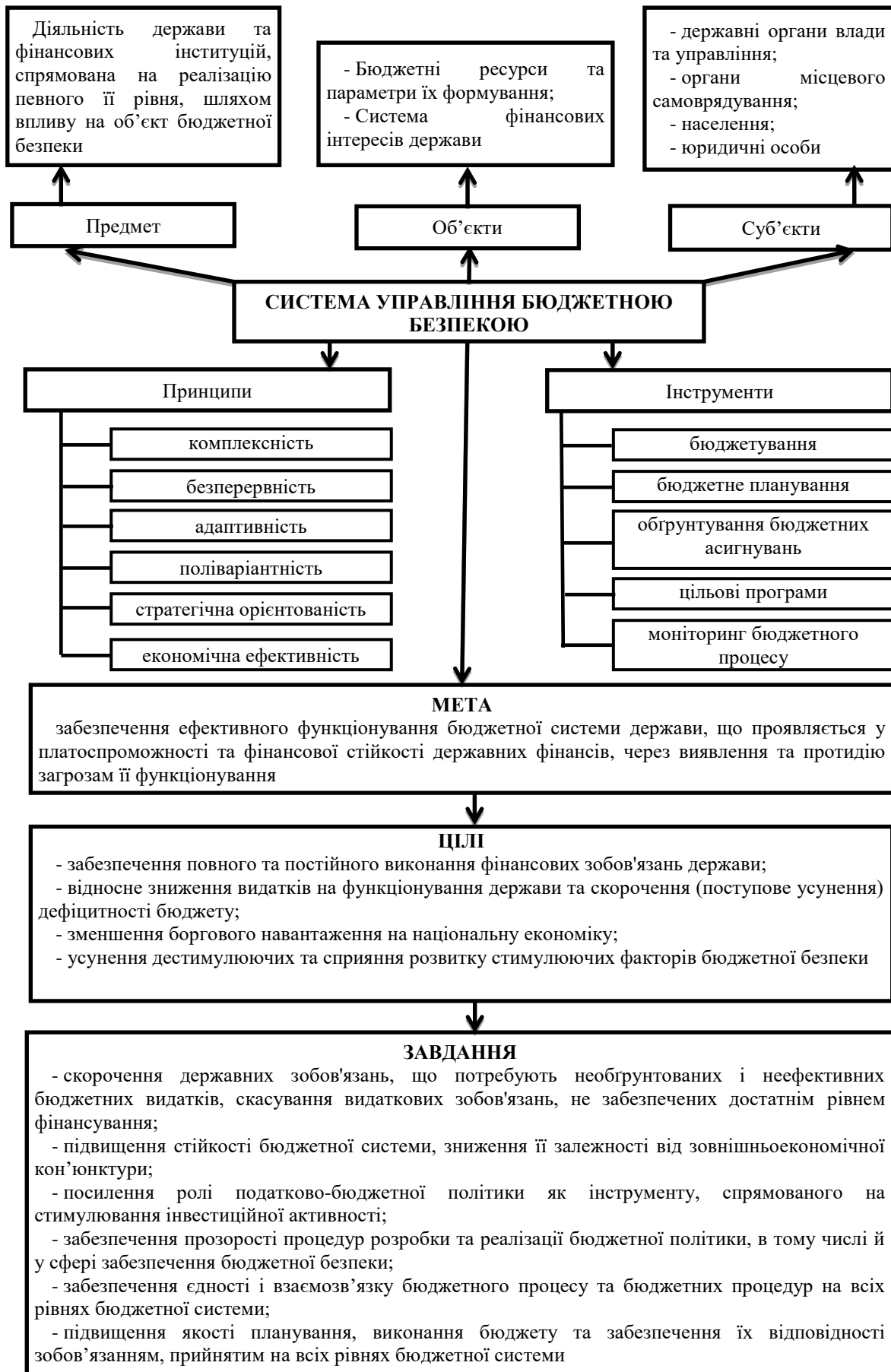

Рис. 1. Система управління бюджетною безпекою держави

Ковальчук В.Ф., студ., 4 курс, гр.ФК-22, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. Александрова М.М.
Житомирський державний технологічний університет

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження полягає в необхідності вивчення проблем пенсійного забезпечення населення, зокрема, діяльності недержавного пенсійного фонду України, оскільки світова практика ринкових відносин переконує в тому, що значення цієї галузі фінансової системи країни є дуже великим для нормального функціонування економіки та відповідного рівня життя населення. І справа навіть не в недостатній обізнаності громадян з функціонуванням інституту недержавного пенсійного забезпечення. Інертність українців стосовно системи III рівня має три пояснення.

1. Насамперед, кошти в НПФ зберігаються у гривні. Згідно з чинним законодавством, придбавати або додатково інвестувати в цінні папери іноземних емітентів можна не більше 20% загальної вартості пенсійних активів. Але навіть при цьому дохід по таких цінних паперах розраховується та обліковується у гривні. Відповідно чиста вартість одиниці пенсійних активів також обліковується у гривні.

Таблиця 1

Головні показники системи недержавного пенсійного забезпечення

	Станом на			Відхилення 2017р. до 201 р., %
	30.09.2015р.	31.09.2016р.	31.09.2017р.	
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн.:	2 469,2	2 076,9	2 326,8	-5,77
Загальна вартість активів НПФ млн. \$:	97,9	80,2	87,8	-10,32

Таким чином, особа, яка вирішила б довірити свої кошти системі недержавного пенсійного забезпечення, втратила б протягом 2015-2017рр. заощаджень у доларовому обчисленні. І це за наявності багатьох альтернатив, головними з яких є валютні депозити.

Отже, за існуючої валютної нестабільності, інвестування в пенсійні активи НПФ позбавлені сенсу.

2. Грошові кошти неможливо вилучити з системи до настання пенсійного віку. Це положення є одним із наріжних каменів системи недержавного пенсійного забезпечення. Згідно з чинним законодавством, підставами для здійснення пенсійних виплат є:

- 1) досягнення учасником фонду пенсійного віку;
- 2) визнання учасника фонду інвалідом;
- 3) медично підтверджений стан здоров'я учасника фонду;
- 4) виїзд учасника фонду на постійне проживання за межі України;
- 5) смерть учасника фонду.

Перелік є вельми обмеженим. Загалом, якщо платником НПФ є роботодавець, то для нього підстави вилучення заощаджень не мають особливого значення. Він вже розставив з коштами і не має сподівань їх повернути. Зовсім інша справа, якщо платником НПФ виступає фізична особа. Обачливий громадянин розуміє необхідність заощадження на старість, особливо, коли на державу надії мало. Він розуміє також необхідність планових заощаджень на освіту дітей, покращення житлових умов тощо, тобто витрат, які мають горизонт планування. Але разом з тим зрозуміло, що ніхто не застрахований від форс-мажорних обставин, як то захворювання, операція тощо, тобто подій, які не піддаються плануванню. Саме з цих міркувань норма стосовно неможливості вилучення заощаджень до настання пенсійного віку є не зовсім прийнятною.

3. Незадовільна доходність пенсійних заощаджень. Для НПФ властиво формувати портфель, до якого входять об'єкти інвестування з мінімальним ступенем ризику. Тому особливого значення набуває вибір інвестиційних інструментів, використовуючи які НПФ зможуть забезпечити захист коштів населення від інфляційних процесів і отримувати визначений приріст капіталу.

Станом на 30 вересня 2017р., переважними напрямками інвестування пенсійних активів став дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (43,4%), депозити в банках (39,9% інвестованих активів), цінні папери, облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (10,6%), акції українських емітентів (0,5%)

Згідно з ідеологією недержавного пенсійного забезпечення, метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних заощаджень громадян. Стратегія інвестування недержавних пенсійних фондів є більш консервативною, порівняно з іншими фінансовими установами, отже доходність - нижчою. Це стосується й альтернативних фінансових інструментів заощадження, доступних пересічному громадянину, наприклад, банківських депозитів, використовуючи які громадянин гарантовано отримає більшу доходність, порівняно з НПФ.

Недовіра українців до фінансової системи в цілому та НПФ зокрема, серед основних причин недовіри населення до НПФ - небезпідставні побоювання щодо збереження заощаджень.

Отже, сподівання на те, що добровільне пенсійне накопичення через НПФ у доступному для огляду майбутньому зможе скласти значний сегмент, не те що в економіці, а хоча б в пенсійній системі, на сьогодні явно завищені. Можливості системи обмежені внаслідок низької мотивації роботодавців, низького рівня життя українців, специфіки функціонування НПФ та недовіри українців до фінансової системи в цілому та НПФ зокрема. Протягом багатьох років система фактично знаходиться у стані стагнації.

Костюк Л.В., студ., 3 курс, гр. ФК-23, ФОФ
Фурман О.Ю., студентки 3 курсу групи ФК-23, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н. доц., Александрова М.М.
Житомирський державний технологічний університет

СВІТОВИЙ ДОСВІД МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

В Україні, у зв'язку з проведенням медичної реформи медичне страхування є одним із найактуальніших питань у сфері страхування.

Відповідно до ст.49 Конституції України передбачено, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування

Мета медичного страхування – покращити якість та розширити обсяг медичної допомоги за допомогою: докорінного підвищення асигнувань на охорони здоров'я; децентралізації [системи управління](#) фондами охорони здоров'я; матеріальної зацікавленості медичних працівників в кінцевих результатах; економічної зацікавленості підприємств у збереженні здоров'я працюючих; економічної зацікавленості громадян у збереженні свого здоров'я.

Страхова медицина виступає реальною альтернативою бюджетному фінансуванню, яке вже не спроможне забезпечити конституційне право громадян на отримання безкоштовного медичного обслуговування. Розвиток медичного страхування є об'єктивною потребою, якій необхідно забезпечити надходження коштів до галузі охорони здоров'я. Важливим елементом системи страхової медицини є медичне страхування.

Вітчизняні автори пояснюють термін «медичне страхування» по-різному. Проте найбільшого поширення набуло таких два підходи, що «медичне страхування» – це:

-форма захисту інтересів громадян у випадку втрати ними здоров'я з будь-якої причини [В.Базилевич].

-вид особистого страхування, пов'язаний з компенсацією витрат громадян, які обумовлені одержанням медичної допомоги, а також інших витрат, спрямованих на підтримку здоров'я [С.Осадець]

Частина соціального страхування, яке полягає в гарантуванні з боку держави рівних можливостей для громадян щодо одержання медичної й фармацевтичної допомоги [А.Савенко].

Сучасна система обов'язкового медичного страхування в Україні передбачає укладення договорів з страховиками, згідно з якими застраховані мають право на одержання медичних послуг, які передбачені програмою страхування, у медичних установах, включених до системи обов'язкового медичного страхування.

В Україні у 2018 році почалась медична реформа, головним завданням якої є запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування. Вона передбачає, що кошти на медичне забезпечення населення на умовах обов'язкового страхування формуватимуться за рахунок цільових страхових внесків. З цією метою реформою передбачено створення Фонду загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування.

Проаналізувавши офіційну інформацію щодо створення та функціонування даного Фонду зазначимо такі його позитивні риси:

- простота управління таким органом, адже він буде єдиним для всієї України;
- здійснення виплат за договорами, при настанні страхового випадку;
- можливість швидкої зміни ситуації шляхом перерозподілу коштів та їх виділення для конкретних потреб;
- забезпечення контролю за витратами коштів на конкретні цілі.

До недоліків у діяльності такого державного Фонду можна віднести:

- відсутність ринкових механізмів та економічних стимулів для діяльності фонду;
- копіювання вітчизняної адміністративно-командної системи управління охороною здоров'я.

Обов'язкове медичне страхування за кордоном, порівняно з Україною, засноване набагато раніше, і полягає в формуванні недержавних страхових фондів за рахунок обов'язкових платежів з осіб найманої праці і роботодавців при частковій допомозі з боку держави. За рахунок цих коштів і сплачуються медичні послуги.

Так, у Німеччині державне медичне страхування є загальнообов'язковим, тобто, кожен найманий працівник, а також особи, які навчаються на виробництві підлягають обов'язковому державному медичному страхуванню і мають бути членами однієї з вільно обраних ними державних лікарняних кас. За певних умов обов'язковому державному медичному страхуванню підлягають особи, які отримують допомогу по безробіттю працівники сільського і лісового господарства та члени їх сімей, особи, які займаються мистецькою діяльністю, студенти, пенсіонери тощо. Держава визначає ставки страхових внесків, схему фінансування та організації медичної допомоги, бере участь у формуванні цін на медичні

послуги, надає недержавним органам значні функції в управлінні системою з наданням їм прав представляти інтереси застрахованих та інтереси медичних працівників. Основним принципом німецької системи медичного страхування є те, що уряд не бере на себе відповідальність за фінансування охорони здоров'я (за винятком деяких його сегментів), а лише створює умови для того, щоб необхідні фонди були створені працівниками та роботодавцями, а також здійснює нагляд над функціонуванням усієї системи медичного страхування. В Німеччині діє децентралізована система медичного страхування.

У Франції існує єдина ієрархія страхових кас, діє вертикальна система медичного страхування: могутня страхова організація - Національна страхова організація, яка знаходиться під контролем Міністерства соціального забезпечення та праці й охоплює 78 % населення. Французька модель медичного страхування характеризується ефективною інтеграцією з усією системою соціального страхування. У системі соціального страхування існує понад двадцять різних видів, у тому числі медичне страхування – на випадок хвороби, тимчасової непрацездатності, нещасного випадку, вагітності тощо. Крім обов'язкового державного страхування існує мережа добровільного страхування і місцеві фонди соціальної допомоги. За рахунок останніх отримують медичне обслуговування незастраховані французи, число яких не перевищує 2 %.

Досвід Великобританії показує, що обов'язкове страхування охоплює практично всіх осіб, працюючих та службовців по договору найму за невеликим винятком. Всі працюючі підлягають обов'язковому страхуванню здоров'я за винятком непрацюючих жінок у шлюбі, які можуть приєднатися до страхування по добровільним програмам. За рахунок цих коштів часто надаються фінансові допомоги по тимчасовій непрацездатності в зв'язку із хворобою. У Великобританії використовується система бюджетного фінансування охорони здоров'я, що обумовлює його державний характер із великою часткою централізації управління. Уряд Великобританії пропонує стимулювати намагання Національної системи охорони здоров'я до підвищення ефективності надання медичної допомоги за рахунок збільшення конкуренції між її різновидами. Введено розділення відповідальності за придбання медичної допомоги та за її надання. Система медичного страхування також приєднана до придбання медичної допомоги.

У США існує система медичного страхування, що базується на сполученні центрального страхового фонду із мережею місцевих незалежних страхових організацій. Кошти акумулюються в центральному фонді, що не виконує адміністративних функцій, а потім розділяються між страховими організаціями на основі законодавчо затвердженої форми розрахунків. Ця система діє в США в частині програм "Медікер" та "Медікейт". Ці системи обіймають більше 20% населення, групове страхування за місцем роботи складає 58 % та добровільне медичне страхування не за місцем роботи – 2 %.

У Швеції всезагальне обов'язкове медичне страхування було введено в 1955 році і охопило всіх громадян віком до 16 років. Національна система соціального страхування - загальна й обов'язкова для всього населення країни. Особливо медичне та стоматологічне страхування є його невід'ємною частиною. Управління всією системою здійснюється 26 регіональними бюро соціального страхування. Витрати на охорону здоров'я в Швеції покриваються з громадських фондів приблизно на 90%. Приватні фонди беруть незначну участь в фінансуванні охорони здоров'я країни. Лікарняне обслуговування, яке в Швеції розвинене найбільш широко, повністю безкоштовне для населення. Плата стягується лише за деякі види амбулаторного обслуговування, але вона завжди була невелика, що практично зняло будь-які фінансові обмеження доступу до медичних служб.

Японська система охорони здоров'я також посідає одне з місць у десятці лідерів світової практики. Нині в Японії діє система державної страхової медицини, яка функціонує завдяки державному та приватному страхуванню здоров'я. Є також Закон "Про охорону здоров'я літніх людей". Згідно із цим законом, літні люди, які потребують лікування, можуть розраховувати на різноманітні страхові відшкодування, які оплачує держава. Люди пенсійного віку діляться на дві вікові категорії, від чого залежить кількість пільг та відшкодувань: старші 75 років та від 65 до 75 років. На лікування людей похилого віку кошти надходять із фондів муніципальних органів. Окремо виділяється група осіб, визнаних інвалідами чи постраждалими. Страховий поліс робітника видається тим, хто зайнятий у тому чи іншому секторі трудової діяльності. Виробничих підприємств мають окрему страховку від нещасних випадків. Службовці державних підприємств та працівники муніципальних органів користуються додатковими системами медичного страхування. Видається медичний поліс здебільшого на 12 місяців, після чого термін його дії подовжують. Коштує страховий пакет мінімум 120–130 доларів США.

Досліджуючи дане питання, можна зробити висновок, що «медичне страхування» – це захист здоров'я людей, пов'язаний із отриманням медичної допомоги та фінансової виплати.

Впровадження медичної реформи в Україні потребує більшою мірою систематизувати економіко-правові й соціальні відносини в медичній галузі та створити відповідні умови для виходу зі стану розбалансованості процесу управління у системі медичного забезпечення, а також зі стану кризи здоров'я населення України. Дослідження світового досвіду дозволяє використати його позитивні фактори у вітчизняній практиці.

Крупенко А.В., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – Виговська Н.Г., д.е.н., проф.
Житомирський державний технологічний університет

АНТИКРИЗОВА СТРАТЕГІЯ: ПОРЯДОК РОЗРОБКИ І РЕАЛІЗАЦІЇ

Негативний вплив зовнішнього середовища на діяльність суб'єктів господарювання, прорахунки в організації внутрішнього середовища функціонування підприємств обумовлює настання фінансової кризи. В такому випадку виходом з кризової ситуації є розроблена антикризова стратегія підприємства.

Стратегія в антикризовому управлінні – це певний і пролонгований вектор розвитку організації, який охоплює кожен аспект її внутрішнього і зовнішнього середовища, а також спрямований на найголовніше – досягнення поставлених цілей і завдань. Основна відмінність антикризової стратегії від звичайної полягає у виявленні та усуненні саме причини настання кризи і формування плану дій в таких ситуаціях. Грамотно підготовлена антикризова стратегія знизить збиток від кризових явищ за видами діяльності підприємств в цілому і дозволить їх уникнути.

Розробка антикризової стратегії включає декілька напрямів.

1. Ідентифікація стадії кризи. Кожна криза включає в себе 5 основних стадій розвитку: стратегічна стадія (зміни відбуваються в макроекономічних факторах світової і національної економіки, у всій галузі або фінансовій системі. Створюється ризик прийняття невірних стратегічних рішень); регресивна стадія (на даній стадії падає товарообіг, виручка і прибуток, зростають борги, операційні та фінансові показники погіршуються); когнітивна стадія (неприйняття кризи. Найчастіше цей етап триватиме до моменту, поки офіційно не визнають, що на підприємстві криза); стадія порятунку (всі намагаються врятувати саме компанію, а не знайти вихід у вигляді збільшення продажів. Також можливий невдалий фінал - банкрутство або поглинання); інерційна стадія (в компанії відбувається руйнування).

Чітко і вчасно визначивши стадію, на якій знаходиться компанія, можна визначити тимчасові рамки, розробити антикризову стратегію і злагоджено вступити в боротьбу з кризовими проявами. У антикризових менеджерів є навіть певні формули, які можуть прорахувати тривалість кожної стадії.

2. Визначення типу кризової ситуації. Важливо визначити в такій ситуації, який тип за умов кризи домінує. Перший тип передбачає підтримку існуючого керівництва. Другий тип, іменований неадекватним управлінням, може значно вплинути на фінальний склад антикризової команди і прийняття рішення про участь в антикризовому процесі колишнього керівництва.

3. Оцінка ресурсу часу. Використовуючи оцінки стадії кризи, вірогідність подій, тривалості процесів і достатності запасів, фінансові розрахунки (виручка, фінансові результати, оборотність, оборотні запаси, борг) можна визначити death-line (DL) - лінію смерті - момент часу до руйнування компанії при відсутності санаційних заходів. DL знадобиться при виборі управлінських рішень щодо продовження функціонування компанії чи навпаки.

4. Оцінка кризових чинників, оцінка мікросередовища. До неї відносять суб'єкти економіки, які впливають на діяльність компанії: держава, постачальники, споживачі, конкурентне оточення, кадрові ресурси.

5. Формування антикризової команди. Формування антикризової команди залежить від виду кризи і участі менеджменту в цьому процесі.

6. Створення списку антикризових рішень. Варіанти дій і рішень повинні формуватися за кожним можливим джерелом виникнення (преса, опитування, мозкові штурми, стратегічні сесії). Після цього відбувається оцінка терміну реалізації та очікуваних результатів.

7. Відбір рішень і формування антикризової стратегії.

При реалізації антикризової стратегії варто робити акцент на таких напрямках, як: зниження доходів, оптимізація структурних відділів, зниження виробничих обсягів і використання додаткових ресурсів. Всі ці заходи будуть ефективні тільки при грамотному підході до антикризової стратегії.

Етапами реалізації стратегії є:

- 1) вибір антикризової стратегії і погодження з цілями компанії;
- 2) інформування співробітників компанії і організація підготовки для того, щоб здійснити впровадження і реалізацію стратегії в найкоротші терміни;
- 3) реорганізація фінансової структури компанії (в частині позичок, кредитів і т.п.);
- 4) наведення виробничих та інших процесів на рівень, що відповідає обраній стратегії. Заключний етап реалізації стратегії - підведення і оцінка підсумків її виконання. Тут важливо порівняти, наскільки результати відповідають поставленим цілям і задачам, що відповідає ефективності обраної антикризової стратегії.

Лисачок А.В., студ., 5 курс, УФБм, ННІ економіки та менеджменту
Котик О.В., асистент кафедри фінансів і економіки природокористування
Національний університет водного господарства та природокористування

МЕДИЧНА РЕФОРМА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

В сучасних умовах мінливості економічного простору, а саме в процесі децентралізації відбуваються реформи, які дотичні до всіх сфер суспільного життя кожного пересічного українця. Запровадження низки реформ в Україні, а саме медичної, судової, освітянської і т.д. повинна поліпшити життя суспільства в цілому.

Однією з головних реформ, яку прийняли у 2017 році та була введена в дію у 2018 році стала медична реформа, яка складається з двох частин: економічної і медичної. Вже з початку 2018 року українці повинні собі обирати лікаря первинної ланки, місце реєстрації при цьому не має значення. Лікар первинної медичної допомоги – це фахівець, який має всю інформацію про ваше здоров'я. Завдяки цьому він бачить взаємозв'язки і може визначити, на якій стадії потрібне втручання профільного фахівця. У випадку коли пацієнт вирішить перейти до іншого лікаря, вся інформація буде доступна. Вчасно попередити або виявити захворювання на ранній стадії - головні обов'язки лікаря первинної медичної допомоги. Тобто, громадянин повинен укласти угоду з лікарем, після того як сімейний лікар надасть певне направлення до профільних спеціалістів, то їх огляд буде безкоштовним. Якщо особа змінює місце проживання, то вона може укласти дану угоду з іншим лікарем. Послуги та базові аналізи будуть безкоштовними, а лікар отримуватиме зарплату виходячи з того скільки пацієнтів він прийняв.

Лікар отримає свободу працевлаштування і зможе обирати, працювати як найманий працівник, чи як приватний підприємець. Зарплатня медика залежатиме від кількості пацієнтів, яких він обслуговує. Медику дозволено обслуговувати до 2000 пацієнтів (в окремих випадках можна більше). Середня ставка для сімейного лікаря за приписану людину у 2018 році становитиме 370 гривень, але вже в 2019 році цю суму планують збільшити до 450 грн., також лікар первинної ланки матиме окремий бюджет на аналізи для пацієнтів. За розрахунками законотворців, заробітна плата медиків повинна зрости в 6 разів [1].

Крім того, у 2018 році лікарі первинної медичної допомоги почнуть користуватися міжнародною класифікацією первинної медичної допомоги (ICPC-2), яка використовується на первинній ланці в багатьох країнах світу. ICPC-2 дозволяє кодувати причину звернення пацієнта, також спрощує облікові і статистичні форми [2].

Щодо лікарів вторинної та третинної ланки, то розрахунки їх медичної допомоги досі тривають і на це піде ще близько двох років. Тому поки що вторинна та третинна ланки працюватимуть у старому режимі і лише з 2020 року перейдуть на нові принципи роботи. Але ті медичні заклади, які не перейдуть на нову систему фінансування до 2020 року, зможуть розраховувати на субвенції з державного і місцевих бюджетів.

У селах сімейного лікаря обирає місцева громада. Тарифні ставки заробітної плати для лікаря первинної допомоги будуть скасовані. Сільські громади, нарешті, зможуть суттєво покращити первинну допомогу. Створивши для лікаря гарні умови життя і праці, села зможуть запросити перспективних спеціалістів. Гідну заробітну плату забезпечить держава. Кваліфіковані лікарі готові працювати в селах, якщо на додаток до хорошої зарплати вони матимуть житло з водопостачанням і опаленням, обладнане місце роботи та відшкодування витрат на паливо для службового транспорту. Якщо в селі проживає невелика кількість людей, один сімейний лікар може обслуговувати декілька населених пунктів, які розташовані поряд. У цьому випадку лікар отримує підтримку декількох місцевих громад [3].

Зокрема, керівники лікарень нарікали на те, що при оптимізації мережі медичних закладів у сільській місцевості мало уваги приділяється транспортному сполученню між селами в районах. Воно недостатньо розвинене, й це створює незручності для місцевого населення. Та й більшість лікарень не має належного обладнання, а лікарі й досі хвилюються за свою долю, адже не знають, чого чекати від реформи: скорочення чи переведення на роботу в інший заклад [4].

Держава перестане платити гроші для утримання медичних закладів, а оплачуватиме певну конкретну послугу надану відповідному пацієнтові. В Україні запровадять електронну систему eHealth. Але реєстрація в цій системі буде поетапною. Першими в цій системі будуть реєструватись педіатри, сімейні лікарі та терапевти. А з часом планується приєднувати до цієї системи спеціалізованих лікарів. Але наскільки швидко це вже буде введено в дію залежить від наявності відповідної техніки у медичних закладах. Адже більшість лікарень в Україні не обладнані комп'ютерами та доступом до інтернету. При цьому також, зазначається, що буде створена Національну службу здоров'я України (НСЗУ), що фактично виконуватиме роль страховика. Лікар надає вам послугу, вносить інформацію в eHealth, її отримує Національна служба здоров'я. Тобто, фінансування відбуватиметься за рахунок загальних податків, саме ці податки будуть так званіми "страховими внесками", які будуть використані на медичне

обслуговування громадян, а додаткових зборів не передбачається. Для послуг, які держава не може покрити, будуть розроблені механізми покриття їх вартості для громадян – приватне медичне страхування, механізм легальної співоплати за медичну послугу.

Передбачається, що до безкоштовних послуг належатимуть невідкладна, первинна та паліативна медична допомога. Це означає, що усі звернення до сімейних лікарів, педіатрів та терапевтів, термінові операції, а також догляд і знеболювання для важко і смертельно хворих залишатимуться безкоштовними. У переліку буде спеціалізована та високоспеціалізована медична допомога, медична реабілітація, медична допомога дітям до 16-ти років, а також породіллям[5]. Згідно розпорядження Міністерства охорони здоров'я перелік безкоштовних послуг буде єдиним по всій країні.

Виходячи з вищенаведеного варто визначити переваги та недоліки даної реформи. До основних переваг можна віднести:

1. Грошові стимули для лікарів.
2. Удар по тіншовим гонорарам.
3. Менше корупції та краща освіта.
4. Технічна модернізація.
5. Підтвердження європейської спрямованості України.
6. Зміна ставлення лікарів, до своїх пацієнтів. Адже пацієнт в будь-який час може розірвати договір з медичним працівником.

До основних недоліків належать:

1. Реальні доходи можуть виявитись нижчими за запланований орієнтир 35000 грн. на місяць через податки та комунальні платежі.
2. Не прописаний чіткий контроль якості послуг та особи, котрі несуть за це відповідальність.
3. Недосконала нормативно-правова база.
4. Національна служба матиме купу цікавої інформації (від історій хвороб і персональних даних пацієнтів до обліку наданих по усій країні медичних послуг), що порушує конфіденційність пацієнта.
5. На сьогоднішній день в Україні немає сімейних лікарів. Отже українцям доведеться заключати декларацію як з дитям педіатром, так і з терапевтом окремо.
6. Також скасовується виклик лікарів додому. Залишається лише консультація по телефону. Якщо виникає необхідність приїзду лікаря, то він буде платним.

За словами голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я Ольги Богомолець, наслідки даної реформи будуть відчутні тоді, коли через 5-7 років у медичній системі відбудеться провал. Адже в Україні катастрофічно не вистачає медичного персоналу.

Наслідки даної реформи вже відчули на собі деякі медичні працівники. Оскільки лікарів звільняють через так звану реформу, 66 тисяч медиків за останні 2 роки виїхали за кордон, і продовжують покидати Україну. Якщо так і надалі буде продовжуватись, то держава залишить без фахівців.

Виходячи з вищенаведеного дослідження ми можемо зробити висновки про те, що переваг та недоліків у медичній реформі порівну, але не зважаючи на те, що немає збільшення в певному конкретному напрямку, ми розуміємо, що ситуація залишається досить хиткою. Наша країна не готова до таких миттєвих кардинальних змін. В першу чергу необхідно забезпечити населення якісними та кваліфікованими працівниками в медичній сфері. Також лікарні в сільській місцевості не обладнані сучасною технікою, для того щоб проводити консультації по телефону і через відеозв'язок, які передбачені даною реформою. Платні послуги для українців є дорогі, оскільки на даний час заробітної плати вистачає лише на оплату комунальних послуг і купівлю продуктів харчування. Нам залишається сподіватись на те, що дана реформа справді запрацює і якість наданих послуг суттєво підвищиться.

Список використаної літератури:

1. Сьогодні офіційно стартувала медична реформа: які зміни чекають на українців [Електронний ресурс] // Дивись INFO. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://dyvys.info/2018/01/30/sogodni-ofitsijno-startovala-medychna-reforma-yaki-zminy-chekayut-na-ukrayintsiv/>
2. У Міністерстві охорони здоров'я роз'яснили, як зміниться робота лікарів цього року [Електронний ресурс] // Дивись ZIK. –2018.– Режим доступу до ресурсу https://zik.ua/news/2018/01/16/u_moz_rozjasnyly_yak_zminytsya_robota_likariv_tsogo_roku_1246291
3. Офіційний сайт охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moz.gov.ua>.
4. Оксана Мороз. Медична реформа: плюси та мінуси виявляються на практиці [Електронний ресурс] // <http://vin-gazeta.net/zdorovya/390-medichna-reforma-plyusi-ta-minusi-viyavlyayutsya-na-praktitsi>
5. Офіційний сайт УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://health.unian.ua/country/2324814-medichna-reforma-v-ukrajini-scho-zminitsya-z-1-sichnya-2018-roku.html>.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Наявність проблем і недоліків у регіональній бюджетній політиці, пов'язаних з об'єктивними та суб'єктивними чинниками, обумовлює необхідність пошуку шляхів її оптимізації та розвитку.

Бюджетна політика у наступних має формувати сприятливі умови для підвищення рівня розвитку людського капіталу як основного внутрішнього фактору забезпечення сталого розвитку та економічного зростання.

Удосконалення регіональної бюджетної політики в Україні доцільно забезпечити за рахунок наступних заходів:

- розробки стратегічної моделі розвитку регіонів з визначенням її мети на тривалу перспективу (25–50 років);
- формування оптимальної схеми розподілу регіонального валового внутрішнього продукту за допомогою бюджетних відносин відповідно до стратегічної моделі розвитку регіонів;
- складання конкретних довготривалих регіональних програм економічного і соціального розвитку, а також визначення критеріїв оцінки ефективності цих програм;
- створення сприятливих умов для розвитку внутрішнього регіонального ринку та реального сектору економіки, сприяння формуванню і нарощенню регіонального капіталу, суттєвої активізації ролі територіальних громад в інвестиційному процесі, формування бюджету регіонального розвитку і створення державного банку регіонального розвитку як специфічних інституційних одиниць;
- розробки та реалізації стратегії модернізації системи освіти, охорони здоров'я, наближення їхньої якості до стандартів ЄС, перебудови системи соціального захисту населення, суттєвого підвищення добробуту населення, істотного зростання соціальних інвестицій;
- переходу до довгострокового та середньострокового бюджетного планування, програмування і прогнозування, розробки їхніх науково обґрунтованих методологічних засад;
- формування оптимальної структури господарств усіх регіонів, яка б гарантувала їх комплексний розвиток, запровадження високоефективної системи фінансового вирівнювання територій, гарантованих державою соціальних стандартів;
- розробки дієвої системи оцінки бюджетних ризиків і бюджетних зобов'язань;
- упорядкування законодавчих і нормативних актів, які регулюють бюджетні відносини та забезпечення логічного взаємозв'язку між окремими положеннями цих документів, уніфікації, консолідації та спрощення нормативно-правової бази;
- застосування різноманітних інвестиційних інструментів приватизації, сприяння розвитку фінансового лізингу, використання стимулів для розвитку малого і середнього бізнесу;
- конкретизації ролі, повноважень, обов'язків усіх учасників бюджетного процесу, усунення дублювань і суперечностей;
- формування дієвої системи оцінки ефективності використання бюджетних коштів як з боку держави, органів місцевого самоврядування, так і з боку розпорядників бюджетних коштів, чіткого встановлення єдиних критеріїв оцінки ефективності бюджетних видатків, механізму і методики оцінки ефективності використання бюджетних коштів;
- досягнення повної прозорості при формуванні та виконанні місцевих бюджетів усіх рівнів;
- перегляду та вдосконалення механізму організації міжбюджетних відносин, спрямованих на зміцнення власної дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок децентралізації бюджетних ресурсів держави, суттєвого удосконалення системи фінансового вирівнювання територій тощо;
- удосконалення інформаційного забезпечення регіональної бюджетної політики, зокрема запровадження досконалої бюджетної статистики, яка б унеможлиблювала отримання викривленої інформації про стан виконання місцевих бюджетів;
- реформування системи бюджетного контролю відповідно до міжнародних вимог, принципів і стандартів.

Доцільним є актуалізація стратегії управління внутрішнім та зовнішнім державним боргом, формування річних планів заходів щодо його оптимізації у розрізі кварталів з метою зменшення пікових навантажень на державний бюджет.

В сфері фінансового забезпечення програм соціального захисту актуальним та необхідним є удосконалення інструментарію адресності надання соціальних пільг з упорядкуванням категорій і верифікацією їх отримувачів та встановлення економічно обґрунтованих нормативів споживання газу, води та електроенергії. З огляду на кількість домогосподарств, які одержують житлові субсидії, важливим є впровадження інституту оцінки фінансово-майнового стану одержувачів соціальної допомоги за непрямими ознаками з урахуванням досвіду розвинутих країн.

Практична реалізація зазначених заходів сприятиме удосконаленню регіональної бюджетної політики, підвищенню її ефективності та досягненню перспективних завдань соціально-економічного розвитку держави та її регіонів.

УДК 336.77

Мягченко Н., студ. 2 курс, гр. ФБС – 1, ФОФ
 Науковий керівник – доц., к.е.н. Александрова М.М.
 Житомирський державний технологічний університет

СТАН НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ДОПОМОГ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Соціальна допомога – це грошова виплата та допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету певного рівня та за рахунок добровільних пожертвувань і надається громадянам на підставі перевірки їхнього доходу та засобів існування, а також і за певними критеріями без перевірки доходу. Адміністративна реформа в Україні спонукала до підвищення рівня відповідальності місцевих органів влади за здійснення соціального захисту членів громад та населення.

Таблиця 1. Соціальні виплати в Житомирській області (станом на 01.01.2018)

	Вид виплати	Одержувачі, осіб	Сума
I. За рахунок субвенції з Державного	- державна допомога малозабезпеченим сім'ям	20943	446 млн. 175,6 тис. грн.
	- державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям інвалідам	18822	353 млн. 010,7 тис. грн.
	- допомога по догляду за інвалідами 1 та 2 групи психічно хворими	2685	46 млн. 967,6 тис. грн.
	- допомога сім'ям з дітьми	84803	1 млрд. 062 млн. 245,9 тис. грн.
	- тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів	2658	15 млн. 594,9 тис. грн.
II. За рахунок коштів з Державного бюджету	- державна соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування	243	28 млн. 986,4 тис. грн.
	- державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію та інвалідам	3841	52 млн. 634,9 тис. грн.
	- компенсаційні виплати непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за особою з інвалідністю 1 групи, а також особою, яка досягла 80-річного віку	10008	2 млн. 830,5 тис. грн.
	- матеріальна допомога військовослужбовцям, звільненим з військової строкової служби	834	1 млн. 586,2 тис. грн.
	- щомісячна адресна допомога внутрішньо переміщеним особам	3156	35 млн. 325,0 тис. грн.
	- щорічна разова матеріальна допомога ветеранам війни до 5 травня	49428	53 млн. 180,6 тис. грн.
	- заходи із соціального захисту дітей, сімей, жінок та інших найбільш вразливих категорій населення	1252	2 млн. 426,8 тис. грн.
	- санаторно-курортні путівки	922	325,8 тис. грн.
III. За рахунок обласного бюджету	компенсація на бензин та транспортне обслуговування	3819	1317,3 тис. грн.
	- матеріальна допомога громадянам області	1614	4148,7 тис. грн.
	- видатки на встановлення телефонів інвалідам I та II групи	16	1,3 тис. грн.
	- допомога на поховання учасників бойових дій та інвалідів війни	434	632,7 тис. грн.
	- матеріальна допомога громадянам, які прибувають з АР Крим та східних областей України	37	89,0 тис. грн.
IV. За рахунок коштів районних бюджетів та територіальних громад			
	- компенсація, які надають соціальні послуги	3746	6 млн. 925,4 тис. грн.
V. За рахунок коштів з Державного бюджету для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи			
	- щорічна допомога на оздоровлення	14201	1 млн. 479,5 тис. грн.
	- компенсація та пільги громадянам віднесеним до I та II категорії	5728	18 млн. 016,7 тис. грн.
	- компенсація за втрату годувальника	45	333,9 тис. грн.
	- одноразова компенсація за шкоду заподіяну здоров'ю	52	23,6 тис. грн.
РАЗОМ			2 млрд. 134 млн. 259,1 тис. грн.

Дані таблиці 1 свідчать, про значні кошти, які виділяються на фінансування соціальних допомог для певних категорій громадян Житомирської області. Проте розміри цих допомог із розрахунку на одного отримувача не перевищують прожитковий мінімум – 1700,00 грн (станом на 01.03.2018р.), що значно менше мінімальної заробітної плати. Нині в Україні стоїть завдання підвищення рівня соціальних стандартів, а відтак і рівня соціальних допомог громадянам.

Новак О.С., к.е.н., доц.
 Сторожук С.І., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
 Житомирський державний технологічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Споживче кредитування відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку будь-якої країни. Доступні кредити з одного боку розширюють структуру та обсяги споживання населення, а з іншого – створюють додатковий платоспроможний попит на внутрішньому ринку, що, в свою чергу, є поштовхом для нарощення обсягів виробництва та, як правило, зростання обсягів ВВП.

Кредитування, у тому числі споживче, є ефективним інструментом стимулювання розвитку економіки та окремих її галузей. Зокрема, запровадження державних програм пільгового споживчого кредитування може дати старт для розвитку ряду національних галузей господарства. Однак, головною умовою поживлення споживчого кредитування мають стати прозорі умови кредитування та низькі процентні ставки за споживчими кредитами.

Водночас, необхідно пам'ятати, що споживче кредитування є одним із методів розширення кредитної емісії грошей, тому нарощення кредитних грошей має відбуватися в межах планових показників зростання ВВП, щоб не пришвидшити темпи інфляції.

Якщо проаналізувати сучасний стан споживчого кредитування в Україні, то варто відмітити, що обсяги споживчого кредитування не досягли докризових показників 2008 року (табл. 1), не зважаючи, навіть, на значні темпи інфляції. При цьому, варто відмітити, що структура споживчих кредитів за термінами кредитування теж зазнала суттєвих змін: зокрема, якщо у 2008 р. 53 % склали довгострокові кредити понад 5 років (99 080 млн. грн.), то в 2017 р. їх частка в загальній структурі знизилась до 28 %, відповідно найбільшу частку з 2014 р. по 2016 р. займали споживчі кредити до 1 року. Така тенденція обумовлена складною економічною та політичною ситуацією. Більшість потенційних позичальників не впевнені в стабільних доходах на тривалий період, тому й уникають довгострокових позик. В цілому ж обсяги споживчого кредитування в Україні з 2014 по 2016 р. мали стійку тенденцію до зниження, що було обумовлено воєнними діями, економічною кризою та відповідними заходами НБУ, направленими на приборкування інфляції.

Таблиця 1. Обсяги споживчих кредитів, наданих комерційними банками фізичним особам (в млн. грн.)

Період	Усього	Споживчі кредити			
		усього	у тому числі за строками		
			до 1 року	від 1 до 5 років	більше 5 років
2008	280 490	186 088	25 128	61 881	99 080
2009	241 249	137 113	19 219	40 584	77 310
2010	209 538	122 942	23 138	32 297	67 507
2011	201 224	126 192	32 324	37 338	56 530
2012	187 629	125 011	35 874	41 678	47 460
2013	193 529	137 346	50 872	47 555	38 919
2014	211 215	135 094	51 769	40 928	42 398
2015	174 869	104 879	33 293	29 537	42 049
2016	163 333	101 528	34 255	27 850	39 423
2017	174 182	122 066	42 614	45 227	34 225

Крім того, у період з 2015 року суттєво зросла вартість споживчих кредитів, обумовлена підвищенням облікової ставки НБУ до 30 %. Якщо проаналізувати середні процентні ставки за споживчими кредитами у період з 2013 р. по 2018 р., то варто відмітити, що вони із незначним часовим лагом повторюють тенденцію зміни облікової ставки НБУ, яка підвищувалась у період з 2014 р. до 2015 р. (в якому досягла максимуму 30 %), з 2016 р. і до жовтня 2017 р. знижувалась, а з кінця 2017 року і до сьогодні має тенденцію до підвищення (табл. 2). Якщо ж проаналізувати програми споживчого кредитування провідних вітчизняних банків, то реальна річна процентна ставка залежно від програми коливається від 36 % до 123 % річних.

Варто також зазначити, що в банківському секторі України значна частка прострочених споживчих кредитів, яка за даними Американської торговельної палати в Україні станом на кінець 2017 р. складає 55 %. Така висока частка прострочених кредитів обумовлена особливостями кредитної політики комерційних банків у період з 2015 р. до 2017 р. Особливостями формування вартості споживчих

кредитів зазначеного періоду стало різке зростання облікової ставки НБУ та різке падіння доходів населення, що в свою чергу, різко знизило попит на кредити серед фізичних осіб.

Таблиця 2. Вартість споживчих кредитів, наданих фізичним особам за даними статистичної звітності банків України (у процентах річних), %

дата	національна валюта		
	усього	короткострокові	довгострокові
31.12.2013	29,3	35,9	20,2
31.12.2014	25,8	27,2	25,1
31.12.2015	27,1	29,5	26,2
30.12.2016	29,1	36,2	26,4
29.12.2017	24,1	30,5	22,5
05.03.2018	28,3	25,3	29,4

З метою збереження попередніх обсягів кредитування комерційні банки почали різними методами маскувати реальні річні процентні ставки за споживчими кредитами, а саме: вказувати в кредитних договорах нульову процентну ставку, але запроваджуючи щомісячну комісію, що призвело до видачі кредитів за ефективними процентними ставками 80 % і вище. Крім того, більшість банків видавали кредити своїм клієнтам без документів, що підтверджують доходи, тому велика частка кредитів була видана неплатоспроможним позичальникам.

Зважаючи на вагомий вплив споживчого кредитування на обсяги споживання населенням та його низьку фінансову грамотність, з метою запобігання нарощенню проблемних споживчих кредитів, в Україні у 2017 р. набув чинності Закон України «Про споживче кредитування». Відповідно до нового закону, під споживчим кредитом необхідно розуміти грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника. Таким чином, законодавство визначає споживчий кредит у найбільш широкому розумінні, а також запроваджує ряд вимог до комерційних банків, що мають забезпечити прозорість споживчому кредитуванню.

ЗУ «Про споживче кредитування» забороняє надання споживчих кредитів в іноземній валюті та вводить суворі вимоги щодо реклами програм споживчого кредитування, а саме: затверджує перелік стандартної інформації, що має містити будь-яке оголошення про кредит. Крім того фінансовим установам забороняється вказувати, що кредит є безпроцентним чи надається під нуль процентів, а також закон зобов'язує комерційні банки розраховувати реальну річну процентну ставку, що визначається на підставі загальних витрат за споживчим кредитом, а саме: витрат на оплату всіх комісій, процентів за користування позикою та інших обов'язкових платежів за додаткові та супутні послуги кредитора та за наявності – кредитного посередника. Усі витрати, що кредитор не включив до загальних витрат – позичальник має право не сплачувати. Усі суттєві умови споживчого кредиту (у тому числі щодо реальної річної процентної ставки та орієнтовної загальної вартості позики) кредитор безоплатно зобов'язаний надати позичальнику у вигляді за спеціально затвердженою формою, яка має назву "Паспорт споживчого кредиту" і є додатком до закону.

Крім того, варто відмітити норми, що стосуються нарахування штрафів та пені за несвоєчасне погашення споживчих кредитів. Зокрема, ЗУ «Про споживче кредитування» передбачає, що у разі недостатності суми здійсненого платежу для виконання зобов'язання за кредитним договором у першу чергу сплачуються прострочена до повернення сума кредиту та прострочені проценти за користування ним; у другу чергу – сума кредиту та проценти за користування ним; у третю чергу – неустойка та інші платежі відповідно до договору. Крім того, закон обмежує розмір штрафів, які будуть нараховуватись позичальникам, що порушили своє зобов'язання. Пеня не може перевищувати подвійної облікової ставки НБУ і не може бути більшою за 15 % суми простроченого платежу. Сукупна сума неустойки, нарахована за порушення зобов'язань позичальником, не може перевищувати половини суми, одержаної ним за кредитним договором.

На нашу думку, норми, запроваджені ЗУ «Про споживче кредитування» призведуть до суттєвого скорочення проблемних кредитів у кредитному портфелі банківської системи України. Крім того, запроваджені норми щодо обмеження розмірів штрафів і пені попередять можливість потрапляння громадян у кредитне яро недобросовісних фінансових установ. Для підвищення якості та безпеки споживчих кредитів, на нашу думку, необхідно також проводити для громадян уроки фінансової грамотності, на яких мають пояснюватись не тільки умови кредитування, а й основи розрахунку власної кредитоспроможності, щоб позичальник сам міг розрахувати власні можливості щодо погашення кредиту, й за необхідності шукати інші альтернативні джерела отриманні грошових коштів.

Олійник Г.М., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
 Науковий керівник – к.е.н., доц. В.В. Довгалоук
 Житомирський державний технологічний університет

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан світової економіки потребує від менеджменту підприємств нових методів та заходів в управлінні, оскільки підприємства всіх розвинених країн застосовують систему фінансового контролінгу. Фінансовий контролінг є важливим елементом в системі управління, а саме дає можливість визначити, проаналізувати, прогнозувати, планувати та контролювати діяльність підприємства. Загалом, фінансовий контролінг має на меті покращити показники діяльності підприємства, такі як: рентабельність, платоспроможність, фінансову стійкість та ліквідність, з метою максимізації прибутку за допомогою стратегічних та оперативних цілей. На сьогоднішній день в Україні існує нагальна проблема виживання підприємств. Це пов'язано з внутрішніми (низька якість менеджменту; низький рівень кваліфікації персоналу; помилки у виборі стратегічних завдань) та зовнішніми (нестабільність економічного законодавства, не визначені цілі державного регулювання; наявні політичні катаклізми) факторами. Відповідно, дана ситуація виникає в умовах, коли керівники вчасно не реагують на проблеми, які виникли, а це, в свою чергу, свідчить про відсутність або недосконало розвинену систему раннього попередження та реагування. В даних умовах, пристосовуватись та активно реагувати на будь-які зміни і є найважливішою умовою виживання підприємств. Одним з дієвих методів забезпечення ефективного функціонування підприємства є застосування системи фінансового контролінгу.

Значну кількість праць вітчизняні та зарубіжні науковці приділили дослідженню фінансового контролінгу: Бланк І. О., Долинська Р. Г., Іщенко Н. А., Орлов А. І., Партин Г. О., Пушкар С. М., Татарчук М. І., Терещенко О. О., Турило А. М. та інші. Проаналізувавши значну кількість наукових праць, можна стверджувати, що не існує єдиної думки щодо визначення сутності фінансового контролінгу на підприємстві, адже кожен науковець висвітлює свою думку, своє бачення та свій погляд. Так, деякі вчені вважають, що фінансовий контролінг – це контролююча система, що забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень фактичних показників від запланованих і прийняття оперативних управлінських рішень, які забезпечать нормалізацію цих показників.

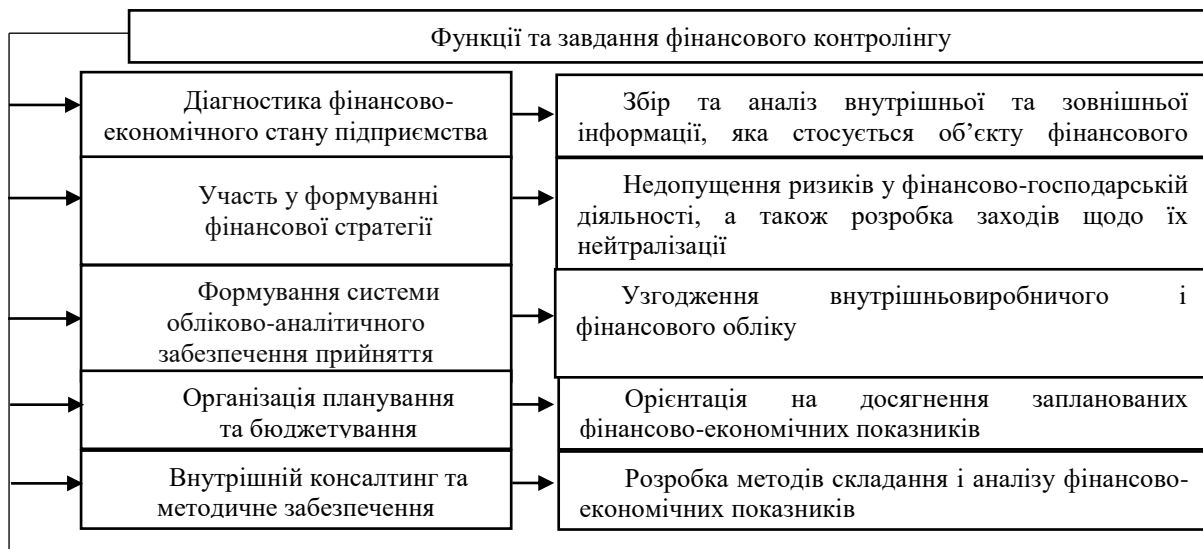

Рис. 1. Функції та завдання фінансового контролінгу на підприємстві

Як видно з наведених функцій, фінансовий контролінг є ефективною координуючою системою забезпечення взаємозв'язку між формуванням інформаційної бази, фінансовим аналізом, фінансовим плануванням і внутрішнім фінансовим контролем на підприємстві, яка забезпечує контроль фінансової діяльності і фінансових операцій.

Залежно від виконуваних функцій та методичного забезпечення, фінансовий контролінг поділяють на:

- оперативний;
- стратегічний.

Згідно, даних Державної служби статистики України, частка збиткових підприємств у січні-вересні 2017 року у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року скоротилася на 29,7%, що в свою чергу свідчить про покращення фінансового-господарського стану розвитку підприємств.

Дослідження, які провели наковці показують, що цілі фінансового контролінгу тісно взаємодіють між собою, оскільки залежать одна від іншої, відповідно, успішний фінансовий стан, залежить від:

- по-перше – від правильно обраної стратегії;
- по-друге – від ефективного оперативного управління;
- по-третє – від планових завдань.

Відповідно до цього, можна стверджувати, що успіх підприємства залежить від того, наскільки ефективно будуть виконані стратегічні та оперативні цілі.

На думку Долинської Р. Г. «стратегічний фінансовий контролінг – це діяльність, що охоплює тривалий проміжок часу та ставить собі завдання «робити правильно справу», при цьому стратегія розуміється як обґрунтування цілей та шляхів їх досягнення».

Отже, стратегічний контролінг спрямований на забезпечення досягнення довгострокових цілей, а також на збільшення вартості та забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Щодо оперативного фінансового контролінгу, то це складова фінансового контролінгу, яка об'єднує в собі систему управління прибутком підприємства, з метою забезпечення рентабельності, ліквідності та прибутковості.

Оперативний фінансовий контролінг, на відміну від стратегічного, спирається, переважно, на внутрішні джерела інформації, тобто включає в себе внутрішню звітність і контроль, бюджетування (оперативне планування) та внутрішній консалтинг.

Характеристика «стратегічного» та «оперативного» фінансового контролінгу за такими показниками, як: кредо; орієнтація; мета; завдання та методи представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика «стратегічного» та «оперативного» контролінгу

№	Показник	Характеристика	
		Стратегічний	Оперативний
1	Кредо	«Роби правильну справу»	«Роби справу правильно»
2	Орієнтація	Внутрішнє середовище підприємства	Внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства
3	Мета	Забезпечує виживання. Проведення антикризової політики в довгостроковому періоді	Забезпечення рентабельності, ліквідності, прибутковості в короткостроковому періоді
4	Завдання	- підтримка стратегічного управління, забезпечення взаємодії планування та контролю на стратегічному рівні; - забезпечення вищого керівництва якісною і своєчасною інформацією	- планування, управління, облік і аналіз результатів діяльності підприємства; - контроль, визначення і усунення поточних проблем; - підвищення мотивації у співробітників
5	Методи	- - SWOT-аналіз; - - метод портфельного аналізу; - - бенчмаркінг; - - опитування (анкетування)	- ABC-аналіз; - метод розрахунку інвестицій; - функціонально-вартісний аналіз; - XYZ-аналіз

На сьогодні на вітчизняному ринку представлена значна кількість інформаційних систем, розробники яких анонують їх широкі можливості для автоматизації управління підприємств різних сфер національної економіки. Серед найбільш поширених на вітчизняному ринку є комплексні інформаційні системи, що включають в себе певні елементи контролінгу, серед яких розробки вітчизняних та зарубіжних компаній: «ІС:Підприємство»; «Парус»; «М.Е.Дос»; «Менеджер».

Автоматизація контролінгу на підприємстві сприятиме формуванню та функціонуванню системи отримання якісної інформації та дозволить комплексно розглядати питання обліку, аналізу, планування, контролю й координації щодо поточної діяльності підприємства, питання перспектив розвитку та ефективного використання наявних ресурсів.

Отже, розглянувши вищенаведені дані та факти, можна зробити висновок, що фінансовий контролінг відіграє важливу роль в системі управління підприємством, оскільки є одним із найсучасніших і ефективних систем управління підприємством. Система фінансового контролінгу могла б стати важливим інструментом виходу українських підприємств з кризи. Впровадження автоматизованої системи контролінгу на підприємствах України дозволить досягти ефективного управління, створити й оцінити потенціал підрозділів підприємства, дослідити ідеї конкурентів, використовувати інновації, а також орієнтуватись на майбутнє.

Парфенюк Ю.Д., магістрант, 1 курс, гр. ЗФБС-17м, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. Полчанов А.Ю.
Житомирський державний технологічний університет

ІНДИКАТОРИ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Фінансова безпека держави можна розглядати як ключову складову національної безпеки, який виступає однією з найважливіших індикаторів ефективності функціонування фінансової системи. В цілому Під фінансовою безпекою пропонується розуміти такий стан фінансової системи, що забезпечує захист національних інтересів у сфері державних фінансів, фінансових ринків, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств та характеризується здатністю поглинати та нівелювати рівень екзогенних та ендемогенних фінансових загроз.

В структурі фінансової безпеки прийнято виділяти такі складові:

- боргову безпеку – відповідний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі;

- бюджетну безпеку – це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції;

- валютну безпеку – це стан курсоутворення, який характеризується високою довірою суспільства до національної грошової одиниці, її стійкістю, створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняної економіки, залучення в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках;

- грошово-кредитну безпеку – це стан грошово-кредитної системи, що забезпечує всіх суб'єктів національної економіки якісними та доступними кредитними ресурсами в обсягах та на умовах, сприятливих для досягнення економічного зростання національної економіки;

- банківську безпеку - це рівень фінансової стійкості банківських установ країни, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників незалежно від умов її функціонування;

- безпеку небанківського фінансового сектору - це рівень розвитку фондового та страхового ринків, що дає змогу повною мірою задовольняти потреби суспільства в зазначених фінансових інструментах та послугах.

Досить поширеним є використання значного кола показників стану фінансової безпеки, кожен з яких має своє граничне (найменше чи найбільше) значення, яке встановлено залежно від рівня економічного розвитку країни залежно від складових фінансової безпеки. Відхилення фактичного значення є сигналом для відповідних органів для усунення причин, що їх зумовлюють появу дисбалансів.

Загалом досить поширеною серед вітчизняних науковців є оцінка фінансової безпеки, що ґрунтується на співставленні фактичних значень з нормативними або рекомендованими. Разом з тим останні не завжди враховують тенденції, що мають місце у галузі фінансової безпеки, з огляду на що може мати місце викривлення результатів. Інформаційною базою для розрахунків зазвичай виступають дані Держстату, Національного банку України, дані агентства Сbonds.

Перспективним виглядає оцінка фінансової безпеки України на основі індикаторів, що також можуть бути застосовані і до інших країн (наприклад для порівняння можна обрати обрано країни Європейського Союзу). Крім того особливої уваги потребує вивчення впливу військових конфліктів. З огляду на що до числа індикаторів можна додати такі показники:

- чисельність збройних сил у % від загальної кількості робочої сили (armed forces personnel as % of total labor force))

- військові витрати у % від ВВП (military expenditure as % of GDP)

- військові витрати у % від видатків центрального уряду (military expenditure as % of central government expenditure).

Такий підхід дозволяє оцінити рівень фінансового забезпечення обороноздатності та здійснити порівняльний аналіз для різних країн.

Поліщук О.А., студ., 4 курс, гр. ФК-22, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. С.М. Дячек
Житомирський державний технологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «ПРОБЛЕМНИЙ КРЕДИТ»

Наявність великої кількості проблемних, або ще їх називають «непрацюючих», кредитів є однією з головних проблем вітчизняного банківського сектору за останні роки. Поява проблемних кредитів у банку несе в собі значний ризик не лише для банку, але і для його клієнтів та кредиторів, підриває фінансову стійкість та платоспроможність банку, а в подальшому, і всієї банківської системи.

Теоретичні та практичні аспекти управління проблемними кредитами в комерційних банках знайшли своє відображення у працях таких науковців, як: О.І. Барановський, Т.М. Болгар, М.О. Власенко, В.Я. Вовк, М.П. Денисенко, В.Л. Кльоба, Г.В. Миськів, Л.О. Примостка, І.Ю. Тарануха, О.В. Хмеленко, Є.П. Шустова, О.Р. Яременко та інші. Однак, незважаючи на численні дослідження та отримані результати, залишається невизначеною сутність поняття «проблемний кредит». Часто це поняття ототожнюють з такими поняттями як «прострочений кредит», «недіючий кредит», «знецінений кредит».

У науковій літературі існують різні підходи до трактування поняття «проблемний кредит». Так наприклад, професор О.І. Барановський визначає проблемний кредит як прострочену та сумнівну кредитну, вексельну та відсоткову заборгованість, а також прострочену заборгованість за комісійними платежами.

На думку, Л.О. Примостки проблемними є кредити, за якими своєчасно не проведені один чи кілька платежів, або значно знизилась ринкова вартість забезпечення, виникли обставини, які дозволяють банку мати сумнів щодо повернення позики. Схиляються до такої думки і Т.М. Болгар, В.Я. Вовк, М.О. Власенко, Г.В. Миськів, О.В. Хмеленко та О.Р. Яременко.

Кльоба В.Л. проблемним вважає кредит, за яким банк вбачає небезпеку своєчасного і повного його погашення внаслідок дії різноманітних чинників (економічних, юридичних, соціальних тощо).

Шустова Є.П. зазначає, що проблемним є кредит за яким позичальник не виконує зобов'язання (або виконує неналежним чином) у частині оплати платежів або є підстави вважати, що зобов'язання за ним не будуть виконані повністю або частково.

Проаналізувавши підходи науковців до трактування поняття «проблемний кредит», можна зробити висновок, що кожне з них базується на:

- порушенні графіку погашення кредиту при значному зменшенні вартості забезпечення;
- невиконанні зобов'язання позичальником;
- небезпеці, загрози або сумніві щодо повернення кредиту, які вбачає банк;
- проблемності повернення за недостатністю забезпечення та фінансової нестійкості боржника;
- погіршенні фінансового стану позичальника.

НБУ у своїй звітності замість поняття «проблемні кредити» використовує термін «знецінені кредити». Знецінення кредитів визначається на підставі трьох критеріїв: наявність прострочених позик, можливість реалізації застави під ці позики і погіршення фінансового стану позичальника. Знецінення представляє собою зниження корисності активів, яке не виражається у перевищенні їх балансової вартості над сумою, що відшкодовується.

Знецінені кредити – це кредити, за якими відбулося зменшення корисності і сформовано резерви, і які належать до «нестандартної заборгованості». Банки визначають суму зменшення корисності як різницю між балансовою вартістю фінансового активу (наданого кредиту, розміщеного вкладу (депозиту), дебіторської заборгованості за фінансовими активами) та теперішньою вартістю попередньо оцінених майбутніх грошових потоків за цим активом.

Зауважимо, що основним фактором знецінення кредиту є його прострочений статус та можливість реалізації забезпечення.

Прострочений кредит - це заборгованість, яка не погашена в термін (строк), встановлений договором. Такий кредит має окремий балансовий рахунок на який переносяться суми прострочених виплат наступного дня після виникнення простроченої заборгованості.

Комерційні банки надають інформацію у розрізі термінів прострочення за такими видами кредитів:

- 1) непрострочені та незнецінені;
- 2) прострочені, але незнецінені;
- 3) знецінені кредити, які оцінені на індивідуальній основі.

Під непростроченими та незнеціненими кредитами банк вказує кредити, що віднесені до категорії «стандартна заборгованість». Стандартна заборгованість - заборгованість, за якою строк погашення чи повернення, передбачений договірними умовами (за векселем), ще не настав, або зобов'язання (у т.ч. аваль), строк виконання за якими ще не настав.

Простроченими, але не знеціненими, вважають кредити заборгованість за якими визнана простроченою, але резерв за ними не сформований, тому що справедлива вартість забезпечення повністю покриває кредитний ризик.

Знецінені кредити, які оцінені на індивідуальній основі представляють собою кредити за якими відбулося зменшення корисності і сформовано резерви, і які належать до «нестандартної заборгованості».

У законодавстві України, нажаль, не існує визначення проблемного кредиту, тому комерційним банкам доводиться самостійно регламентувати це поняття у своїх внутрішніх документах. Найчастіше проблемним визначається кредит, за яким вчасно не проведений один або кілька платежів, істотно знизилась ринкова вартість забезпечення, виникли обставини, які призводять до сумнівів щодо повернення кредиту тощо.

Як показує практика, комерційні банки по проблемних кредитах висувають вимогу повного погашення (у тому числі довгострокового). У такому випадку після терміну, відведеного клієнтові на повне погашення кредиту, уся сума кредиту перенаправляється на рахунки простроченої заборгованості (навіть якщо термін погашення тіла кредиту або його окремих траншів за первісними умовами договору ще не наступив).

Проаналізувавши досвід міжнародних фінансово-кредитних інститутів, можна зробити висновок, що остаточні та загальноприйняті критерії віднесення кредитів до категорії проблемних не визначені. Однак, всі вони пов'язують ступінь проблемності з тривалістю простроченої заборгованості. Спеціалісти Банку міжнародних розрахунків та Базельського комітету з банківського нагляду вважають, що проблемним кредитом є кредитний продукт, який характеризується істотним порушенням строків виконання зобов'язання перед банком, ознаками погіршення фінансового стану боржника, суттєвим зниженням якості чи втратою забезпечення. Кредит вважається недіючим, якщо прострочення виплат за ним становить обумовлену за угодою мінімальну кількість днів (наприклад, 30, 60, 90 днів).

Міжнародний валютний фонд притримується іншої думки, і в своїй роботі керується тим, що проблемним кредитом є зобов'язання, повне погашення якого є сумнівним внаслідок неадекватного фінансового стану позичальника чи забезпечення за даним зобов'язанням, і прострочення сплати основного боргу та (або) відсотків за яким перевищує 90 днів.

Кредитами, що не діють, або не обслуговуються, є кредити, яким притаманні такі ознаки:

- 1) виплата основної суми і відсотків по них прострочені на три місяці (90 днів) або більше;
- 2) або виплати відсотків, які дорівнюють відсоткам за три місяці (90 днів) або більше, були капіталізовані (реінвестовані в основну суму), рефінансовані або пролонговані. Також до складу кредитів, що не обслуговуються повинні включатися кредити з платежами, простроченими менш ніж на 90 днів, які вважаються не обслуговуваними відповідно до національних норм нагляду, тобто існують підстави класифікувати кредит як такий, що не обслуговується, навіть за відсутності прострочення платежу на 90 днів, наприклад, якщо боржник звертається із заявою про визнання його неспроможним.

Таблиця 1

Співвідношення понять «проблемний», «прострочений», «знецінений» та «недіючий кредит»

ПРОБЛЕМНИЙ кредит (за наявність ознак проблемності)			
Реально проблемний			Потенційно проблемний
ПРОСТРОЧЕНИЙ кредит			
30–90 днів		> 90 днів	
Незнецінений кредит	ЗНЕЦІНЕНИЙ кредит	НЕДІЮЧИЙ кредит	
Кредитне забезпечення = Кредитний ризик	Сформовано резерв у розмірі 100 % від загальної суми	Сумнівний кредит	Безнадійний кредит
		Сформовано резерв у розмірі 80 % від загальної суми	Сформовано резерв у розмірі 100 % від загальної суми
Ознаки: 1. Короткочасне порушення термінів здійснення платежів. 2. Різке погіршення фінансового стану позичальника. 3. Неможливість здійснення контакту з позичальником. 4. Відмова позичальника від виконання умов договору.			

Отже, в економічній літературі існують 3 основні підходи до визначення проблемного кредиту: на основі факту прострочення платежів, на основі очікування можливості неповернення кредиту та поєднання двох попередніх підходів, як правило, із перерахуванням критеріїв, що дають підстави визначити кредит як проблемний. Поняття «проблемний кредит» у співвідношенні з терміном «прострочений кредит» є більш широким, оскільки до проблемних, зазвичай, відносять не лише кредити, за якими вже виникло прострочення, але і ті, за якими у кредитора є підстави очікувати їх неповернення в майбутньому (табл. 1).

Поняття «прострочений кредит», та «знецінений кредит» знаходять своє відображення у фінансовій і управлінській звітності та даних бухгалтерського обліку вітчизняних комерційних банків, та дозволяють оцінити якість їх кредитних портфелів. В закордонній практиці банківської діяльності та статистичних даних НБУ для такої оцінки переважно використовуються терміни «непрацюючий кредит».

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ НА РОЗВИТОК НЕДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Об'єктивна необхідність посилення ролі недержавних організацій у фінансуванні охорони здоров'я підтверджується розвитком добровільного медичного страхування протягом останніх років, а також активною діяльністю лікарняних кас.

Обсяг валових страхових премій з даного виду страхування у гривневому виразі продовжив своє зростання і після початку військового конфлікту, проте з урахування інфляції вартість платежів у 2014-2016 рр. знизилась порівняно з 2013 р., також схожою була ситуація і щодо здійснених страховими компаніями виплат та лімітів відповідальності у періоді, що аналізувався (табл. 1).

Таблиця 1

Показники розвитку добровільного медичного страхування в Україні у 2011–2016 рр., млн. грн.

№ з/п	Назва показника	До конфлікту			Під час конфлікту		
		2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Валові надходження страхових платежів	1 165,37	1 322,10	1 487,55	1 625,39	1 929,23	2 355,49
2	Страхові виплати:	752,37	900,99	1 010,38	1 108,60	1 198,53	1 341,37
3	Рівень виплат	64,56%	68,15%	67,92%	68,21%	62,13%	56,95%
4	Максимальна страхова виплата/відшкодування за окремим страховим випадком	3,91	2,25	3,59	3,28	7,38	4,43
5	Кількість договорів страхування, укладених протягом звітнього періоду, шт.	1 360 707	1 454 902	6 636 832	1 314 041	994 242	1 533 158
6	Загальний обсяг відповідальності	115 975,60	140 084,29	113 679,95	82 218,45	120 199,83	145 416,87

Джерело: побудовано автором на основі Нацкомфінпослуг

Порівняно з 2013 р. кількість укладених договорів страхування у період проведення бойових дій скоротилась більш, ніж у 5 разів, з 6,6 млн. до 1,3 млн. за підсумками 2014 р. та майже у 7 разів, за підсумками 2015 р., і лише у 2016 році відбулось зростання страхового портфеля компаній.

Щодо діяльності лікарняних кас, то останні створюються у формі неприбуткових організацій та не підпадають під дію Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та «Про страхування», хоча фактично за рахунок сплачених громадянами коштів здійснюють для них повну або часткову компенсацію вартості окремих медичних послуг, що за своїм змістом є дуже наближеним до медичного страхування – виду страхування, що підлягає ліцензуванню. Саме цим пояснюється негативне ставлення страхового бізнесу до лікарняних кас, в яких вбачають власних конкурентів в боротьбі за клієнтів. Неналежний рівень державного нагляду за цими організаціями пояснює відсутність у відкритих джерелах зведеної інформації про кількість членів лікарських кас, сплачені ними внески та отримане фінансування з інших джерел, напрями використання грошових коштів, що унеможлиблює оцінку їх ролі у фінансуванні охорони здоров'я.

На нашу думку механізм функціонування лікарняних кас відповідає основам діяльності товариств взаємного страхування, а не комерційних страхових компаній, потреба у яких в суспільстві, враховуючи досвід інших країн, також є. Проблема відсутності в Україні цього виду страховиків пов'язана з неналежним нормативно-правовим забезпеченням їх діяльності та можливістю створення інших структур, зокрема і благодійних організацій, для надання страхового захисту.

Розмежування діяльності комерційних страхових компаній та товариств взаємного страхування є однією з умов ефективного використання потенціалу небанківських фінансових інститутів для вирішення проблем фінансування охорони здоров'я.

З огляду на поточну ситуацію в Україні, та проблеми, з якими зіткнулись інші країни після завершення війни, ключова увага уряду буде стосуватись медичної сфери. Це пов'язано з необхідністю ефективного використання бюджетних коштів для лікування та реабілітації учасників бойових дій, цивільних осіб, що отримали поранення. Саме тому вже зараз важливим є формування стратегії розвитку державної та недержавної складових медичного страхування у постконфліктний період, що визначає напрям подальших наукових досліджень в цій сфері.

Прохорчук Н.О., аспірант
Науковий керівник – д.е.н., проф. Виговська Н.Г.
Житомирський державний технологічний університет

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ

Внутрішній контроль відіграє важливу роль у процесі ефективного використання бюджетних коштів. Впровадження внутрішнього контролю необхідне для запобігання помилок та зловживань фінансовими установами та запобігання можливості втрати фінансових установ. Функціонування системи внутрішнього контролю бюджетної установи є запорукою недопущення в майбутньому необґрунтованих і незаконних дій співробітників бюджетної установи, неправильних та нераціональних управлінських рішень. Система внутрішнього контролю бюджетної установи забезпечує реалізацію місії і мети створення бюджетної установи, збереження власності, суттєво впливає на виявлення та мобілізацію наявних резервів виробництва, сприяє підвищенню ефективності та якості системи розрахунків, визначити фактори та умови, що сприяли шахрайству, та викрадених недоліків.

Сформуванню системи внутрішнього контролю можливо за допомогою семи етапів (рисунок 1).

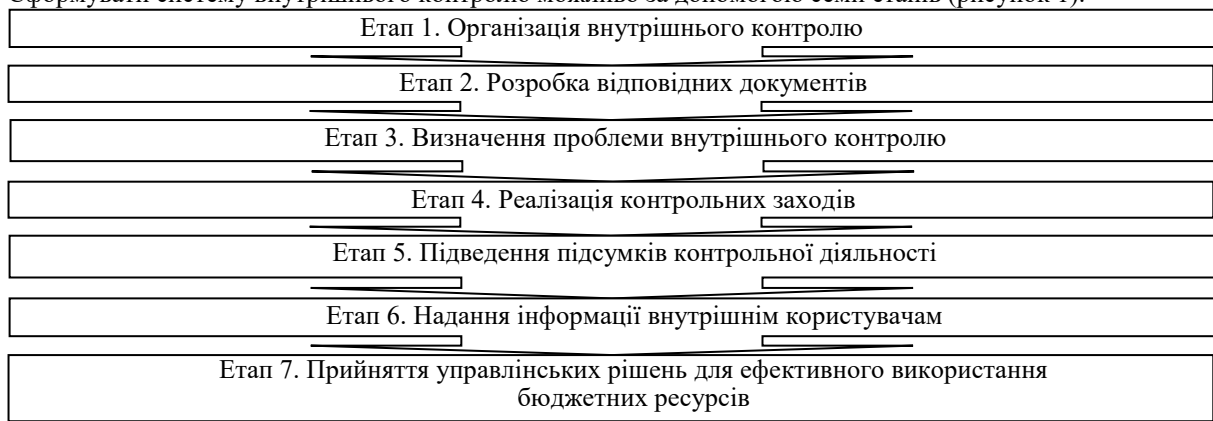

Рис. 1. Етапи формування системи внутрішнього контролю в бюджетній установі

Розглянемо більше детально кожний етап побудови системи контролю в бюджетній установі.

Етап 1. Організація внутрішнього контролю - полягає у виборі керівником бюджетної установи структури організації внутрішнього контролю, щоб йому було призначено функціональну відповідальність за внутрішній контроль над іншими організаційними підрозділами (відділами бізнес-підрозділів) або організаціями працівників зайнятості.

Етап 2. Розробка відповідних документів – спрямованим на розробку внутрішньої документації - Положення про відділ внутрішнього контролю та Положення про порядок здійснення внутрішнього контролю, графік документообігу. Для кожного співробітника, який відповідає за внутрішній контроль, необхідно розробити опис роботи, вказавши обов'язки та функції, які будуть виконуватись.

Етап 3. Визначення проблеми внутрішнього контролю. Цей етап включає плани моніторингу ефективності бюджетних коштів та визначення пріоритетів для досягнення стратегічних цілей бюджету.

Етап 4. Реалізація контрольних заходів, які передбачають: перевірку результатів діяльності бюджетної установи: виконання кошторису за доходами і витратами та виявлення додаткових резервів покращення результативних показників діяльності бюджетної установи; обробка інформації співпрацівниками бюджетної установи; розмежування обов'язків працівників бюджетної установи. Цей захід дозволяє перевірити правильність розподілу функціональних обов'язків працівників бюджетної установи з метою уникнення неякісного або несвоєчасного виконання власних обов'язків, через надмірну завантаженість, зловживань під час виконання однією особою декількох несумісних обов'язків.

Етап 5. Підведення підсумків контрольної діяльності - включає складання звітних документів, контроль за дотриманням та реалізацією рекомендацій, спрямованих на усунення недоліків та порушень.

Етап 6. Надання інформації внутрішнім користувачам, на якому усі користувачі, що зацікавлені в цій інформації мають право її отримати в будь який час.

Етап 7. Прийняття управлінських рішень для ефективного використання бюджетних ресурсів. Завдяки управлінню внутрішнім контролем є можливість досягти мети, встановленої в установі, для пошуку ефективного способу використання виробничих та людських ресурсів. У разі виникнення, що призводить до невдачі цілі, виявляються ризики, які можуть спричинити мінімізацію наслідків таких небезпек.

Отже, внутрішній контроль в бюджетній установі на певних етапах сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

Сергатук О. А., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. І.В. Литвинчук
Житомирський державний технологічний університет

МЕТОДИ ЗНИЖЕННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Здійснення будь-якої господарської діяльності сьогодні неможливе без ризиків. Як правило, ризик пов'язується з невпевненістю в можливому результаті. Тобто, існує фактор невизначеності, необхідності приймати рішення, що направлені на усунення, запобігання та максимального обмеження дії негативних наслідків ризику. Незважаючи на давню історію існування ризику та його вивчення, в науковій літературі немає єдиної думки щодо визначення цього поняття та єдиного підходу щодо концепцій в теорії ризику.

Системний підхід до управління кредитним ризиком в банку і відсутність наукового підходу до усвідомлення сутності економічної категорії кредитного ризику не дозволяє банкам своєчасно спрогнозувати негативні результати кредитної діяльності, вплив на них негативних тенденцій в економіці, нормалізувати кредитний процес і усунути функціональні диспропорції. Даний аспект робить проблему управління кредитним ризиком особливо актуальною.

Загальну характеристику та класифікацію банківських ризиків подано у працях С. Братанович, І. Бурденко, Н. Валенцевої, Х. Грюнінга, У. Деволда, О. Дзюблук, Г. Дріза, М. Савлука. Специфіці кредитного ризику присвячено роботи Е. Альтмана, В. Вітлінського, С. Герасименка, А. Єріної, В. Ковальова, В. Лахтінової, О. Шеремета; джерела виникнення ринкових ризиків, аналіз методів їх оцінки та інструментів управління вивчали Г. Коробова, В. Кротюк, О. Куценко, Г. Лаврушина, Дж. Синки, Ф. Сондерс, С. Савлук. Проте невирішеними залишаються проблеми щодо чіткого визначення та класифікації кредитного ризику. Також в полі зору науковців та практиків знаходиться питання комплексної оцінки кредитного ризику.

У зарубіжній практиці під кредитним ризиком розуміють можливий спад прибутковості банку або втрату частини акціонерного капіталу в результаті неспроможності позичальника погасити і обслуговувати отриманий кредит.

Щодо методів зниження кредитного ризику комерційного банку, то їх можна поділити на дві групи:

- 1) зовнішні способи зниження кредитного ризику (застава, гарантія, страхування);
- 2) внутрішні способи зниження кредитного ризику (лімітування, диверсифікація, створення резервів).

Застава – у разі невиконання позичальником забезпеченого заставою зобов'язання банк має право повернути собі борг за рахунок коштів, отриманих від реалізації заставленого майна, маючи при цьому пріоритет перед іншими кредиторами. Відтак, застава як спосіб зниження кредитного ризику — це, по-перше, конкретизація та посилення права кредиторської вимоги, а по-друге, — право на перевагу. Гарантія (порука) як спосіб зниження кредитного ризику має три основні специфічні риси:

- 1) підпорядкованість відповідальності гаранта (поручителя) чинності основного боргу;
- 2) однорідність основного та додаткового боргових зобов'язань;
- 3) виникнення ще одного боржника без втрати попереднього (першочергового) і без зміни кредитора за основним зобов'язанням. За допомогою гарантії (поруки) банк фактично перерозподіляє ризик, у такий спосіб зменшуючи його.

Суть страхування полягає у повній передачі ризику страховій установі, тобто якщо позичальник не повертає кошти, страхова компанія повністю чи частково відшкодує збиток.

Внутрішні способи зниження кредитного ризику комерційного банку полягають у самострахуванні банком можливих втрат. Лімітування — передбачає встановлення обмежень на величини ризиків і наступний контроль їх виконань. Величина ліміту відображає готовність приймати на себе окремий ризик, але при цьому не перевищити потреб при щоденній діяльності підрозділів. Лімітування передбачає розробку внутрішньої документації та методик що встановлюють гранично допустимий рівень ризику по кожному напрямку діяльності, а також чіткий розподіл функцій і відповідальності персоналу. Диверсифікація як метод зниження кредитного ризику передбачає диверсифікацію позичальників за галузями; диверсифікацію кредитів за розмірами, строками, видами відсоткових ставок і диверсифікацію способів забезпечення повернення кредитів. Ще одним внутрішнім методом зниження кредитного ризику банку є створення резервів на покриття можливих втрат при здійсненні кредитної діяльності. З вищевказаного можна зробити висновки, що при здійсненні кредитування банк може діяти декількома способами або прийняти кредитний ризик або мінімізувати його, використовуючи в залежності від ситуації як зовнішні методи зниження, так і внутрішні. Проте складність цього питання та ряд специфічних аспектів вимагають подальших наукових пошуків шляхів мінімізації кредитного ризику.

Серветнік Д.В., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. С.М. Дячек
Житомирський державний технологічний університет

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова безпека країни залежить, насамперед, від фінансової безпеки її складових на мікрорівні, а саме: фінансової безпеки суб'єктів господарювання та домогосподарств.

Фінансова безпека підприємства є складною системою, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності. Таким чином, безпеку варто розглядати через призму її функціональних складових, що дозволяє: здійснювати аналіз чинників, які впливають на стан як функціональних складових, так і фінансової безпеки загалом; досліджувати процеси, які здійснюють вплив на забезпечення фінансової безпеки; проводити аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства; вивчати економічні індикатори, що відображають рівень забезпечення функціональних складових; розробляти заходи, які сприятимуть досягненню високого рівня складових, що призведе до посилення фінансової безпеки підприємства загалом.

Будь-яке підприємство в процесі своєї діяльності зіштовхується з великою кількістю загроз своїй фінансовій безпеці. Останнім часом з'явилося багато факторів, які спричиняють загрозу та негативно впливають на рівень фінансової безпеки підприємств. Це фактори як макро-, так і мікрорівня, які раніше були недооцінені власниками або керівними менеджерами підприємств, а зараз фактично призвели до погіршення рівня платоспроможності підприємств, зростання кількості збиткових підприємств з числа великих і середніх за розмірами, суттєвого скорочення обсягів їх офіційної діяльності, перетоку капіталу до так званого «тіньового» сектору економіки, що надалі може призвести до руйнації науко- та капіталоемних виробництв в економіці України. Тому, для нейтралізації загроз діяльності підприємства необхідно чітко визначити сферу їх походження, класифікацію, та методи їх подолання.

У науковій літературі немає єдиного бачення сутності загрози фінансовій безпеці підприємства. Її трактують як:

- причини та умови, що створюють небезпеку інтересам суб'єкта господарювання (В.А. Ліпкан);
- зниження ефективності фінансової діяльності підприємства під деструктивною дією різних факторів та умов, які призводять до зниження ринкової вартості в процесі забезпечення його фінансової безпеки (Т.В. Ганущак);
- наявне чи потенційно можливе явище або чинник, який створює небезпеку для реалізації фінансових інтересів підприємства та не дає можливості виконувати на належному рівні роботу згідно домовленостей (М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева).

Ареф'єва О. та Кузенко Т. загрозу безпеці підприємства визначають як потенційну і реальну дію, подію, процес або явище, здатні порушити стійкість та розвиток підприємства чи спричинити припинення його діяльності.

Найбільш вдале визначення загрози фінансовій безпеці підприємства, на нашу думку, було надано науковцями М.М. Єврошенком та К.С. Горячевою. Вони вважають, що загрози фінансовій безпеці підприємства – це наявне чи потенційно можливе явище або чинник, яке створює небезпеку для реалізації фінансових інтересів підприємства.

Існують різні підходи й до класифікації загроз фінансової безпеки підприємства. Найчастіше науковці групують загрози за критерієм «джерело виникнення» і при цьому виділяють зовнішні (ті, що створюють чинники зовнішнього середовища) та внутрішні (ті, що виникають у внутрішньому середовищі підприємства) загрози. До зовнішніх загроз відносять несприятливу політичну ситуацію в країні (нестабільність влади, урядові кризи, акти громадської непокори, військові дії на Сході, складна криміногенна ситуація, високий рівень корупції та бюрократизму тощо); несприятливу макроекономічну ситуацію в країні (кризові явища в економіці, високий рівень інфляції, нестабільність валютного курсу, поганий прогноз економічної та фінансової ситуації в країні на майбутнє тощо); несприятливі природні умови, природні катаклізми; недобросовісну конкуренцію на ринку через високий рівень монополізації окремих сфер або наявність ознак олігархічної змови та інші. До внутрішніх, в свою чергу, відносять: неефективну організацію процесу діяльності; неефективне управління капіталом підприємства; невинувато високий рівень кредиторської заборгованості підприємства; використання морально й фізично застарілого обладнання, в результаті чого підвищується ризик аварійних ситуацій, знижується якість продукції та продуктивність праці; перебої в роботі підприємства та його окремих підрозділів; некваліфіковане управління, помилки менеджерів; відсутність стратегічного планування; слабку організацію маркетингового дослідження ринку тощо.

Також виділяють такі класифікаційні ознаки загроз фінансової безпеки як:

- 1) за безпосередністю впливу: прямі та непрямі загрози (С.М. Клименко, М.І. Копитко);
- 2) за ступенем сформованості: реальні та потенційні (В. Пироженко);
- 3) за можливістю виявлення: явні та приховані (Г.В. Савицька);
- 4) за об'єктами яким вони загрожують: фінансовим операціям, активам, інформації, технологіям, персоналу (Т.Г. Васильців);
- 5) за тривалістю: тимчасові і постійні загрози (Г.В. Савицька, Ю.А. Соколов);
- 6) за можливістю прогнозування: прогнозовані та не прогнозовані (М.М. Єрмошенко);
- 7) за розмірами збитків: з допустимим розміром збитків (збитки не перевищують розрахованої суми прибутку від фінансово-економічної операції чи діяльності загалом), з критичним розміром збитків (збитки не перевищують розрахованої суми доходу від фінансово-економічної операції чи діяльності загалом), з катастрофічним розміром збитків (збитки складають значну частку власного капіталу) (Д.В.Зеркалов, Н.Й. Реверчук).

Оскільки фінансова безпека виступає як основна умова забезпечення функціонування підприємства, особлива увага повинна приділятися забезпеченню фінансової безпеки не лише на кожному етапі розвитку підприємства, але й в кожній сфері його діяльності. Розглядаючи фінансову безпеку підприємства, як систему, можна виділити такі її складові як операційна, інвестиційна та фінансова. Пропонуємо групувати загрози, що впливають на фінансову безпеку підприємства, за її основними елементами (рис.1).

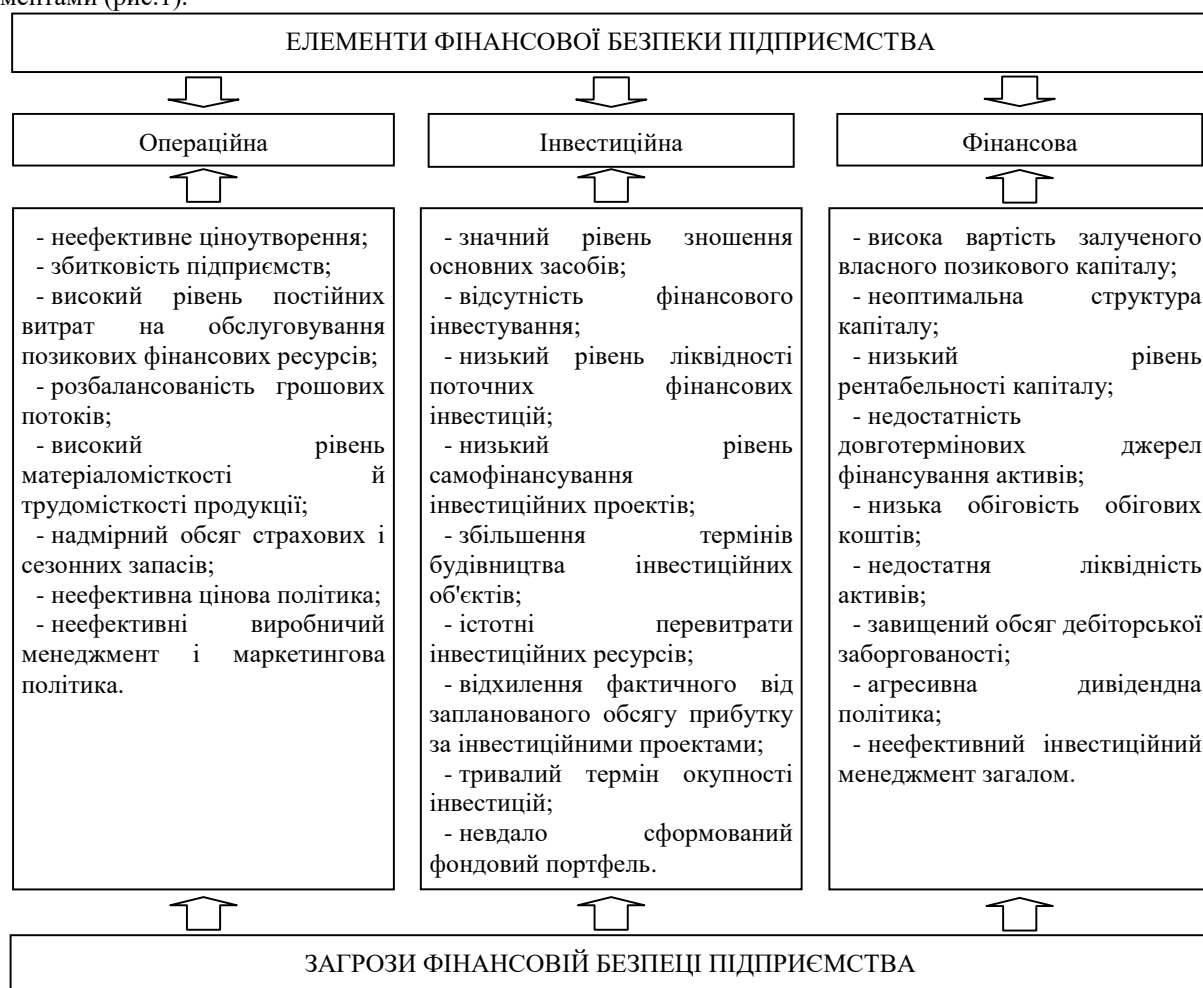

Рис.1. Складові фінансової безпеки підприємства та їх загрози

Запропонована класифікація загроз дасть змогу отримати точнішу та детальнішу оцінку стану фінансової безпеки підприємства та обрати ефективні методи їх нейтралізації в розрізі операційної, інвестиційної чи фінансової складових безпеки.

Сікаченко Т. П., студ., 1 курс, гр ФБС-1к, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н. доц. М.М. Александрова
Житомирський державний технологічний університет

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ

Освіта створює основу інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. У промислово розвинутих країнах видатки на освіту на всіх рівнях державного сектору, як правило, становлять від 4,5 до 7 % ВВП. У країнах, які розвиваються, видатки на освіту коливаються від 2,5 до 7,5 % ВВП, що в середньому становить меншу частину ВВП порівняно з промислово розвинутими країнами..

Нормативно-правове регулювання надання освітніх послуг закладено у законах України "Про освіту", "Про професійно-технічну освіту" "Про загальну середню освіту", "Про позашкільну освіту", "Про дошкільну освіту", "Про вищу освіту".

Конституція України встановлює, що в Україні кожен має право на освіту (ст. 53), причому повна загальна середня освіта є обов'язковою. Відповідно до ст. 61 Закону України "Про освіту" держава забезпечує бюджетні асигнування на освіту в розмірі не менше 10 % Національного доходу. Фінансування державних закладів освіти, установ та організацій, підприємств системи освіти здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів, коштів галузей народного господарства, державних підприємств і організацій, а також додаткових джерел фінансування. Протягом останніх 12 років видатки на освіту у зведеному бюджеті України склали одну з найбільших статей — 18–21%. Тож закономірно, що намагання скоротити державні видатки під час економічної кризи помітно зачіпає освітній бюджет.

Розвинуті країни розподіляють значно більшу частку витрат на користь середньої та післясередньої не вищої освіти (робітнича кваліфікація), ніж Україна. У нас частка витрат на ці рівні освіти на 14% нижча, ніж в країнах ОЕСР. Найближчими до українського є показники Чилі та США, які подібно до України мають значний рівень недержавного фінансування вищої освіти. По-перше, сюди не включено витрати батьків на репетиторство, шкільні внески тощо. По-друге, не враховано часткове повторення програми середньої школи на так званих нульових курсах та інших дисциплінах у закладах вищої освіти. По-третє, у державній частині витрат на вищу освіту третину складають стипендії студентів, які у більшості країн не включають до видатків освітніх закладів. Окрім цього, потрібно брати до уваги, що чим бідніша країна, тим більший зазвичай акцент у видатках саме на середню освіту.

Згідно статистичних даних Центру Економічної Стратегії у країнах ЄС державні видатки на вищу освіту коливаються у межах 3–0,8 % до ВВП.

В Україні видатки на вищу освіту коливалися у межах 6,6 % у 2010 році до 1,9 % ВВП у 2016 році. Однак, слід зазначити, що у країнах ЄС значно вищою є частка приватних джерел фінансування освіти на відміну від України. Максимальний обсяг видатків на освіту сягнув 8,2% ВВП у 2009 р. У 2015-му відбулося їхнє подальше зниження до 6% ВВП. У 2017-му рівень державних витрат на вищу освіту в Україні становить 1,1–1,4 % ВВП, тоді як в інших розвинених країнах — близько 1% ВВП.

Згідно з періодичним виданням «Економічна правда» 60% державних видатків на вищу освіту припадають на оплату праці, тоді як у країнах — членах ЄС ця частка становить 66%. Ще 32% державних видатків на вищу освіту йде на фінансування стипендій. Це надзвичайно високий показник, адже у країнах ЄС такі видатки становлять 17%.

Згідно з рейтингом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього Економічного Форуму 2015/16 рр. Україна посіла високе місце – 14-те серед 144 країн – за кількістю осіб, які здобувають вищу освіту. Слід зазначити, що відповідно до рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 років Україна посіла 11 місце серед 140 країн за кількістю громадян, які здобувають вищу освіту.

За Світовим рейтингом освіти у 2017 році Україна стала 38-ю. Очолює таблицю Сінгапур, на другому місці - Гонконг, а замикає рейтинг - Гана. Велика Британія посіла в рейтингу 20 місце, США – 28. Рейтинг укладено на основі іспитів з математики і наукових предметів у віці 15 років.

Спільною рисою країн — лідерів за рівнем витрат на фінансування вищої освіти, в яких рівень видатків державного сектору незначний (до 40% ВВП), є **висока частка приватних джерел фінансування**. Зокрема, у 2016р. частка недержавного фінансування в Чилі становила 39%, Кореї — 30, Колумбії — 28, США — 28, Австралії — 23, Канаді — 22, Новій Зеландії — 24%.

На сьогодні до основних проблем у фінансуванні науки і освіти в Україні належать неформованість інноваційних механізмів фінансування, які б забезпечували високу якість освіти і науки; неможливість залучення кредитних ресурсів для фінансування освіти домогосподарствами через їх високу вартість; неефективне витрачання бюджетних коштів у сферах освіти і науки (передусім через неформовані критерії соціально-економічної ефективності).

Стосовно вищої освіти, то ситуація в Україні ще складніша. Вузам заважають розвиватися надмірна бюрократизація і залежність від центру в прийнятті найменших рішень, наприклад, з оплати праці викладачів, розміру стипендій, купівлі обладнання тощо. У підсумку зазначимо, що розподіл держфінансування повинен враховувати показники якості освіти і здійснюватися на формульній основі. Для цього необхідно запровадити незалежний контроль якості освіти у професійних і вищих навчальних закладах, аналогічно зовнішньому незалежному оцінюванню якості шкільних знань.

Сторожук І.А., магістрант 1 курсу, гр.ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. М.М. Александрова
Житомирський державний технологічний університет

СТРАХУВАННЯ ДОМАШНІХ ТВАРИН

Історично страхування домашніх тварин «виросло» з страхування сільськогосподарських тварин. Спочатку велика рогата худоба, свиней, коней, домашніх птахів страхували сільгоспідприємства, а потім – підсобні господарства і приватні особи. Безпосередньо страхуванням класичних домашніх тварин (котів та собак) вітчизняні страховики зайнялися кілька років тому. І останнім часом в Україні страхування домашніх тварин набуло особливого поширення, що відображає розвиток видів страхових послуг, які надають вітчизняні страховики. Проте даний вид страхового продукту є досить новим, а тому відсутні статистичні дані щодо реалізації відповідних ризиків для проведення певних актуарних розрахунків, не побудована виважена тарифна політика, не сформований ефективний юридичний супровід тощо. Крім того, у вітчизняних страховиків до останнього часу не вистачає фахівців, які могли оцінити ризики зі страхування домашніх тварин і розробити відповідні програми. Відтак корисним є закордонний досвід здійснення страхування домашніх тварин, наприклад, Японії.

В Японії ставлення до домашніх тварин дуже своєрідне. Елітні тварини, в основному, є лише у багатих, тому що їх обслуговування обходиться досить дорого. Здебільшого ті, хто мають власний будинок, тримають кішок. Часто для тварин спеціально відводять окрему кімнату. В іншому випадку – або рибки-черепашки, або жук-носоріг (популярна домашня тварина, особливо у хлопчиків). У багатоповерхових будинках з квартирами утримання тварин заборонено.

Бездомних тварин в Японії майже немає. Тварина без розпізнавальних знаків і ознак господаря дуже швидко знищується. Як відомо, японці дуже дбайливо та ніжно ставляться до своїх домашніх вихованців і взагалі люблять тварин, тому повсякчас їх можна зустріти у кафе для домашніх тварин. Чим більша сім'я, тим більша ймовірність наявності домашнього улюбленця: 17,5 % самотніх людей і 47,6 % сімей з п'яти або більше осіб утримують у будинку тварину.

За статистичними даними в Японії знаходиться близько 18 мільйонів тварин, і це лише собак і кішок. Тварина як і людина також прогресує, навіть старіє, у неї з часом з'являються захворювання, наприклад, як рак, лікування якого займає тривалий час та є досить дорогим. Також домашня тварина не може обійтися без певного санітарного та медичного обслуговування які є витратними. Тому виникла потреба у розвитку системи страхування для тварин, яка зайняла відповідне місце на страховому ринку Японії.

Компенсаційні виплати при страхуванні домашніх тварин в Японії поділяються, в основному, на два типи:

- з «фіксованою ставкою типу винагороди»
- і «фактичні витрати типу компенсації».

У разі наявності у власника домашніх тварин контракту (договором) з лікарнею (без необхідності застосування документів, таких як медичний сертифікат), передбачено отримання знижки від суми страхової премії на момент обліку тварини в лікарні. Якщо вартість лікування дешева, то розмір страхового внеску зменшується.

Наприклад, найбільшої популярності у Японії у страхуванні домашніх тварин набула така страхова послуга. Витрати на лікування тварини: 8000 ієн (або 1972 грн.); страхова сума: 5000 ієн (або 1232,5 грн.); оплачується страхувальником: 8000 ієн – 5000 ієн = 3000 ієн (або 739,5 грн.). Щоденний ліміт становить від 500 (123,5 грн.) до 12 500 ієн (або 3081,25 грн.), кількість днів в році щодо візиту до лікарні - від 20 до 60 днів, госпіталізація - від 20 до 30 днів, хірургія - 1-2 рази під час дії страхового договору. Річне відшкодування становить від 50000 (або 12325,0 грн.) до 1,1 млн. ієн (або 271150,0 грн.).

Окрім того, деякі страхові компанії до умов страхування включають додаткові послуги щодо утримання домашніх тварин. Так, наприклад, страхова компанія «Японія Animal Club» виплачує страхове відшкодування на поховання: до 30000 ієн (7395,0грн.) та на випадок інвалідності: від 5000 (або 1232,5грн.) до 10000 ієн (або 2465,0грн.).

Політика страхових компаній Японії в розробці страхових послуг по страхуванню домашніх тварин спрямована на покриття приблизно від 50% до 90% медичних витрат, в тому числі операцій, в залежності від віку тварини і настанні страхового випадку.

На токійській Anicom Insurance Inc., яка охоплює найбільшу частку страхового ринку домашніх улюбленців, близько 90 % послуг надають для собак і котів. Хоча ця компанія розробила страхові послуги, які спеціалізуються і на страхуванні дрібних тварин, включають птахів і кроликів.

Страхування домашніх тварин в Україні не є масовою страховою послугою через дорожнечу ветеринарних послуг, відсутності звички страхувати звичайних кішок і собак, а також відсутність досвіду і навичок у страхових компаній. За даними Форіншурер лише третина вітчизняних страховиків здійснює страхування домашніх тварин у складі майнового страхування. Повноцінним бізнесом цей вид страхування буде лише тоді, коли головними його клієнтами стануть не представники еліти, бажаючі застрахувати екзотичного папуги або ігуану, а звичайні власники собак і кішок.

Шевчук І.Ю., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-2, ФОФ
Науковий керівник – д.е.н., проф. Петрук О.М.
Житомирський державний технологічний університет

ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ РАНЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ КРИЗОВИМ ЯВИЩАМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасна ринкова економіка характеризується високою динамічністю, нестабільністю та невизначеністю умов господарювання. Суб'єкти господарювання постійно змушені пристосовуватись до різних, подібних і досить кардинальних змін, що відбуваються в економіці та мають значний вплив на розвиток та подальшу діяльність підприємства. На жаль на сьогодні збільшується рівень неплатоспроможності сучасних підприємств, що спонукає до пошуку шляхів та способів стабілізації їх діяльності та недопущення до банкрутства.

Отже, об'єктивні умови настання кризових ситуацій в економічних системах, у тому числі мікросистемах, визначають актуальність проблеми діагностики ймовірності настання банкрутства. Для підприємства мета такої діагностики полягає у своєчасному визначенні критичних значень ключових індикаторів діяльності, що вказують на негативні зміни у функціонуванні підприємства. Це, у свою чергу, надає можливість розробляти та застосовувати необхідні антикризові заходи. Таким чином, діагностика ймовірності банкрутства є важливим інструментом забезпечення стабільного функціонування підприємства в висококонкурентних умовах ринкової економіки.

За кордоном питаннями антикризового управління, а також проблемами формування системи гнучкого й адаптивного управління займалася широка група дослідників: Ф. Агійон, Н. Аугустін, К. Блекберн, С. Бростофф, Н. Вудхауз, М. Дункан, Э. До, Р. Дж. Кон, Г. Курзбард, До Лістер, П. Махоні, І. Мітрофф, Дж. Мур, Б. Паттерсон, П. Рістич, Дж. Сіомкос, М. Стівені, Х. Тебек, С. Уілсон, Т. Уоллес, К. Хамфріс, О. Харт, Дж. Р. Хол, Дж. Л. Хед, К. Чені, Дж. Еспері, І. Ансофф, Д. Хаммер, Г. Мінцберг, А. Файоль та ін. Вітчизняні науковці – Бланк І.О., Василенко В.О., Крамаренко Г.О., Лігоненко Л.О., Мозенков О.В., Поддєрьогін А.М., Терещенко О.О., Швиданенко Г.О. та інші – продовжують вивчення причин та наслідків розвитку кризових явищ та пошук шляхів виходу підприємств з кризового стану. Однак, незважаючи на значний обсяг робіт, що розкривають різні аспекти антикризового управління на промислових підприємствах, ціла низка питань, пов'язаних з цією проблемою, залишається дискусійною та вимагає додаткового вивчення. Так, більш детальної розробки потребують питання формування дієвих систем раннього попередження і реагування на українських підприємствах.

Згідно до існуючих підходів, система раннього попередження та реагування (СРПР) – це особлива інформаційна система, яка інформує керівництво про потенційні ризики, які можуть насуватися на підприємство, як з зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Дана система визначає та аналізує інформацію про приховані обставини, настання яких може призвести до виникнення загрози для підприємства чи до втрати потенційних шансів.

Доцільність впровадження системи раннього попередження та реагування полягає у вирішенні з її допомогою наступних завдань:

- 1) своєчасну ідентифікацію чинників, які сигналізують про той чи інший напрямок розвитку окремих показників, внутрішніх і зовнішніх параметрів підприємства;
- 2) швидкої ідентифікації фінансової кризи та виявлення причин, що її зумовлюють;
- 3) прийняття та розробка превентивних та антикризових заходів на підприємстві.

Отже, в цілому можна відзначити, що завданнями системи раннього попередження є: своєчасне виявлення криз на підприємстві; виявлення можливостей розвитку або додаткових шансів для підприємства; виявлення загрози банкрутства.

Розробка, формування та впровадження на підприємстві систем попередження та прогнозування є об'єктивною необхідністю для успішного та стабільного розвитку і функціонування будь-якого підприємства в умовах розвитку економіки. Аналіз останніх досліджень та розробок, дозволив визначити і систематизувати основні концептуальні підходи до роботи на підприємстві з формування системи попередження, прогнозування та банкрутства та виокремити її основні функціональні складові. Сутність кожної з функціональних складових розглянуто в Таблиці 1.

Наведені в таблиці 1 елементи системи попередження, прогнозування та запобігання банкрутства підприємства не обмежується лише зазначеними складовими та можуть бути доповнена іншими. Однак, в ній згруповані найважливіші, взаємопов'язані та невід'ємні складові, необхідні для формування дієвої, результативної та ефективної системи недопущення банкрутства підприємства.

Таблиця 1

Характеристика складових системи попередження та запобігання банкрутству підприємств

№ з/п	Складова	Зміст
1	Прогнозування	Передбачення майбутнього стану внутрішнього та зовнішнього середовища фірми
2	Моніторинг	Систематичне та безперервне спостереження за станом об'єкта та його оперативна оцінка
3	Діагностика	Система цільового фінансового аналізу, спрямованого на виявлення параметрів кризового розвитку підприємства
4	Планування	Процес перетворення цілей підприємства в прогнози та плани. Процес визначення пріоритетів, засобів та методів їх досягнення
5	Контролінг	Система планування, контролю, аналізу відхилень, координації, внутрішнього консалтингу та загального інформаційного забезпечення керівництва підприємством
6	Санація	Комплекс заходів, спрямованих на вихід підприємства з кризи, відновлення його прибутковості та конкурентоспроможності
7	Економічна безпека	Стан сукупних ресурсів і підприємницьких можливостей, за яких гарантуються найбільш ефективно їх використання з метою стабільного функціонування та прогресивного науково-технічного та соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним загрозам (впливам)
8	Ризик-менеджмент	Система цілеспрямованих дій для забезпечення успішного функціонування суб'єктів господарювання з урахуванням факторів ризику на основі аналізу і оцінки їх дієвості та вибору і використання методів нейтралізації їх дій
9	Реінжиніринг	Перебудова (перепроєктування) ділових процесів для досягнення радикального (стрибкоподібного) поліпшення діяльності фірми. Система докорінних перетворень в організації
10	Реорганізація	Повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідація окремих структурних підрозділів або створення на базі одного підприємства кількох, наслідком чого є передача або прийняття його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступником
11	Реструктуризація	Адаптація до роботи в умовах, які постійно змінюються. Комплекс заходів, спрямованих на «виживання» підприємств в умовах кризи або викликаних потребою реалізації їх нової стратегії

Узагальнивши і систематизувавши функціональні складові СРПР дослідники дають їй таке визначення: «система попередження, прогнозування та запобігання банкрутству підприємства – це сукупність стратегічних напрямків, які включають в себе заходи виявлення, визначення, оцінку та запобігання виникненню кризовим явищам на підприємстві, за допомогою функціональних складових з метою уникнення банкрутства».

Така система покликана створити умови для ефективної діяльності підприємств та, в результаті, досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику, шляхом своєчасного виявлення та послаблення дій різноманітних небезпек і загроз.

**Ярошук О.В., студ., 1 курс, гр. ФБС-1к, ФОФ
Науковий керівник – к.е.н., доц. М.М.Александрова
Житомирський державний технологічний університет**

КРИТЕРІЇ ВИБОРУ «СВОЄЇ» СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

В сучасному житті в Україні економічна криза, розбалансованість фінансової системи, складна політична ситуація тощо породжують багато ризиків, трансфер яких можна здійснити за допомогою страховиків, яких в Україні – 296, у т.ч. СК «life» – 34 од. Так як вибрати «свою» страхову компанію?

Перше, на що необхідно звертати увагу, це те, скільки років компанія функціонує на страховому ринку. Про знаний досвід у страховій діяльності свідчить стаж роботи на ринку не менше 10-ти років для ризикових страховиків та 20-ти років – для лайфових.

Одними з основних фінансових показників, на які необхідно звернути увагу, - це розмір статутного фонду (для страховиків ризикової сфери – 1,0 млн. ЄВРО в гривневому еквіваленті та 10 млн. ЄВРО в гривневому еквіваленті для страховиків довгострокової сфери), збалансованість страхового портфеля (відсутність явного перекосу в бік якогось певного виду страхування), розмір страхових резервів, фінансовий результат діяльності, фактичний запас платоспроможності.

Велику увагу необхідно звертати на структуру страхового портфеля. Багато компаній зловживають автострахуванням, збитковість якого може досягати 100-150% і навіть більше. Звісно, за такої статистики страховик довго працювати не зможе, тому йому доведеться або скорочувати його частку, або просто вести політику притримання виплат. Тож найкращий варіант, коли автострахування займає не більше 30 % у портфелі страхової компанії, а інше розподіляється між всіма іншими видами страхування.

Далі необхідно оцінити власників та працівників страхової компанії. Зазвичай страхові компанії з іноземним капіталом є більш потужними та платоспроможними ніж страхові компанії з суто вітчизняним капіталом. Також доречно подивитись на стаж, рейтинг та нагороди керівників компанії та топ-менеджерів.

Переглядаючи рейтинги, необхідно звернути увагу на те, хто склав цей рейтинг. Зазвичай рейтинг може не відображати реальний стан справ, але він показує приблизне місце компанії на ринку, а також характеризує тенденції її розвитку.

Головним показником надійності страховика є його платоспроможність (кількість вільних коштів має відповідати кількості прийнятих зобов'язань за договорами страхування) та рівень страхових виплат за договорами страхування. Якщо рівень страхового відшкодування не перевищує 30–35 %, то компанія «притримує» виплати, особливо, якщо більшу половину страхового портфеля страховика складає автострахування. У той же час, якщо страхові виплати сягають 70–75 %, то ймовірно, що із-за неправильно розрахованих тарифів компанія змушена здійснювати великі витрати і в неї незабаром можуть виникнути серйозні проблеми з платоспроможністю.

Ще одна важлива ознака – збитковість страхової діяльності, тобто співвідношення всіх витрат страховика (страхові виплати, податки, комісійні винагороди, адміністративні витрати тощо) до всіх доходів страхової компанії (страхові премії, інвестиційні доходи тощо). Цей показник свідчить про те, як взагалі працює страховик: прибутково чи зі збитками.

Також не варто забувати про страхові резерви, від яких безпосередньо залежать виплати страхувальникам. Резерви формуються з отриманих премій та інвестуються в різні активи (цінні папери, депозити, нерухомість тощо). Динаміка резервів показує, наскільки активно використовує їх компанія. Скорочення резервів характерне для періодів, у яких у страховика відбувається падіння обсягів зібраних премій. Тим не менш, значні витрати резервів на тривалих відрізках часу здатні призвести до неплатоспроможності навіть найвитривалішого страховика. Страхові тарифи повинні відповідати реальним актуарним розрахункам. Якщо страхова компанія демпінгує і пропонує значно нижчі тарифи ніж середньо ринкові, то мають місце два варіанти: або серйозні фінансові проблеми, або ж договір страхування складений так, що досить просто не виконувати свої зобов'язання.

Великі відомі компанії клієнти. Зазвичай банки та компанії моніторять стан страховика, тому необхідно звернути увагу, хто з них користується послугами даної страхової компанії.

Перестрахування – важливий показник, що підтримує рівень платоспроможності страховика – показує кому і в якому обсязі компанія передає великі ризики. Оптимальний варіант – велика іноземна компанія займає 10-50% валового показника страхових платежів.

Також необхідно звертати увагу на відгуки про страхову компанію.

Відкритість інформації є позитивною рисою страхової компанії, яка обирається. Якщо легко ознайомитись з фінансовими показниками, статистикою, звітами, власниками, керівниками, то велика ймовірність, що у них все в порядку. Компанії, справи якої йдуть вгору, немає чого приховувати.

Важливе значення має й сервіс страховика. Доцільно зайти в офіси декількох компаній, а також звернути увагу на наявність власного цілодобового call-центру, відділу клієнтської підтримки тощо. Наприклад, власний асистанс зі штатними лікарями-координаторами, є, безумовно, важливим показником рівня сервісу у добровільному медичному страхуванні та ін. Таким чином, кожний потенційний страхувальник повинен розумітися на основах страхування, сформувані критерії вибору страхової компанії, що значно підвищить страхову культуру населення та сприятиме уникненню фінансових і правових проблем у взаємовідносинах між страховиком і страхувальником.